

Studerende småbarnsmødre

En kvalitativ studie om kvinner som kombinerer studier og omsorg for små barn.

GUNN MARIT BØRSTAD

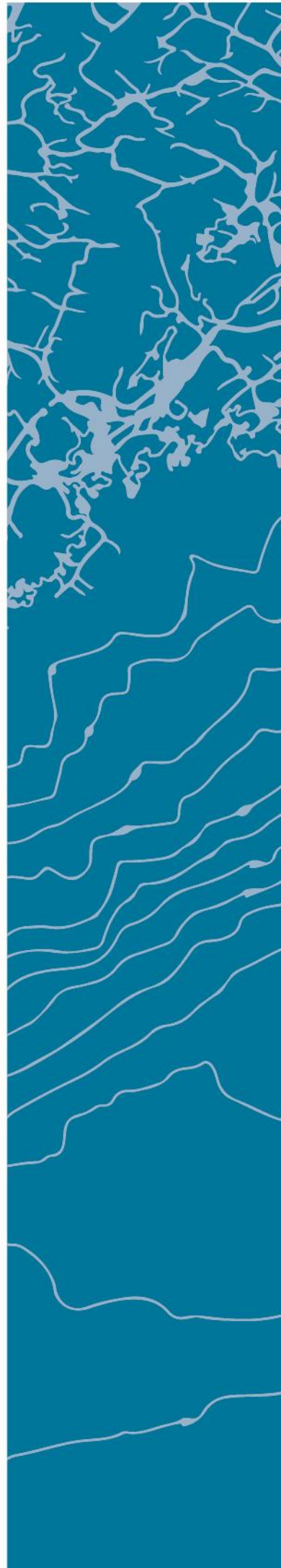
VEILEDER

Anne Marie Støkken

Universitetet i Agder, 2016

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

FORORD

Temaet i denne studien er kvinner som er hjemme med barn og studerer. Mye av tiden til å skrive denne oppgaven har gått med til å være nettopp en av disse kvinnene. Min nå 2 år gamle sønn Ludvig har fått både dager og netter til å gå i denne studieperioden og det er ikke til å legge skjul på at det å studere i småbarnsfasen er en utfordring.

På samme tid har Ludvig og de andre barna mine Lykke Amalie på 4 og ½ år og Jacob på snart 6 år, fått meg til å se viktigheten av å skrive en slik oppgave og på den måten kanskje sette fokus på utfordringene og mulighetene for kvinner som ønsker å kombinere småbarnstid og studier.

Jeg er veldig takknemlig for at min veileder ble akkurat Anne Marie Støkken. Hun har evnen til å både oppmuntre, utfordre og veilede på en måte som gjør at man får lyst til å fortsette arbeidet. Tusen takk! Jeg vil også takke mine informanter for at dere satt av verdifull tid på å bli med i min studie! Dere gjorde meg engasjert og inspirerte meg med deres historier til å fortsette mitt eget studieløp.

Til alle familiemedlemmer, venner og kollegaer som jeg utrettelig har nevnt dette studieløpet for de siste 2 og ½ årene: det er nesten for godt til å være sant...men NÅ er jeg altså FERDIG! Takk for tålmodigheten alle sammen! Jeg vil også takke min snille og tålmodige mann Svein Håkon for oppmuntrende ord underveis! Takk også for alt du har gitt av praktisk støtte både i hjemmet og med barna, slik at jeg kunne gjennomføre denne tiden med masterstudier. Det er utrolig godt å ha en så nær som har hatt troa på meg gjennom hele prosessen!

Sist, men ikke minst, vil jeg takke min utrolig snille mamma Karin Johansen på 73 år, som har stått for det meste av barnepasset både dagtid og kveldstid slik at kabalen hjemme gikk opp når jeg studerte. På samme tid har hun hjulpet familien vår med mange timers husarbeid, sørget for nye sømmer i hullete barnehageklær, og jublet sammen med meg for hvert semester som ble fullført gjennom studietiden.

Gunn Marit Børstad

Arendal, november 2016

SAMMENDRAG

Tittelen på denne oppgaven er «Studerende småbarnsmødre». Hensikten med denne studien er å få et bilde av hvorfor noen kvinner velger å kombinere omsorg for små barn og studier, og å få frem hvordan de ordner seg praktisk for å få dette til.

Problemstillingen er:

Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?

Studien har et kvalitativt design, og er basert på intervjuer av åtte studenter som alle var tilknyttet Universitetet i Agder, campus Grimstad eller campus Kristiansand. Kvinnene var samtidig hjemme med barn i alderen 0 til 3 år.

Analysen er delt inn i seks hovedtema: Husholdets økonomiske situasjon, tilrettelegging og tilfredshet, kombinasjon av omsorg for barn og studier, informantenes motivasjon for og forventninger til egen prestasjon, familiens og partners forventninger og støtte, og til sist mor som rollefigur. Jeg har valgt å bruke et sosialkonstruktivistisk perspektiv og hovedteorier som rolleteori og støtteformer. Men jeg vil også trekke inn tidligere forskning og annen teori forhold til forskning av funnene.

Gjennomgang av analysen viser at de fleste studentene ordner seg greit både økonomisk og praktisk med tanke på det å både studere og være med barna. Informantene får altså til å kombinere studier og barn ved at de studerer i barnets sovetid eller når de har barnepass. Noen studerer hjemme og noen studerer på universitetet, og de fleste gjør begge deler.

Det er færre av informantene som opplever støtte fra familie enn de som ikke gjør det. Selv om de som får støtte fra familie er fornøyde med det og opplever det som god hjelp, er det altså ikke alle som opplever denne støtten. Når det gjelder støtte fra partner, opplever alle informantene dette i en eller annen grad.

Informantene har både fokus på hjemmet og på studiet, ofte med yrkesaktivitet som gulrot i andre enden av studiet. Det er tydelige forventninger både fra partner, familie og samfunnet om at kvinner skal håndtere både rollen som mor og som student, men de aller

fleste informantene har uttrykt å føle seg strukket, nettopp på grunn av disse ulike fokusene. Stort sett er informantene fornøyde med det valget de har tatt, og flere har gode argumenter for at det å være hjemme med barnet lenger enn vanlig, er et godt valg. Det er tre av åtte informanter som forteller at de ikke ville valgt denne kombinasjonen igjen. For at utdanningsinstitusjonene skal kunne møte ulike utfordringer og kunne tilrettelegge for voksne studenter, er det viktig at de vet hvem studentene er og på hvilken måte de studerer. Av denne grunn håper jeg studien min kan være et bidrag til å få innsikt i og kunnskap om denne studentgruppen som jeg har valgt å forske på, nemlig kvinner som studerer og som samtidig har omsorg for små barn. I lys av funnene i denne studien og tidligere forskning er det etter min mening et behov for å belyse tilrettelegging fra studiestedet. Da spesielt tilrettelegging for kvinner som ønsker å kombinere omsorg for barn og studier.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	8
1.1 Utvikling av kvinners fødselsrater.....	8
1.2 Voksne i utdanning	8
1.3 Tilrettelegging for småbarnsfamilier:.....	9
1.4 Oppgavens oppbygning og struktur	10
2.0 TIDLIGERE FORSKNING	12
3.0 TEORETISKE PERSPEKTIVER	22
3.1 Rolleteori.....	22
3.1.1 Roller:	23
3.1.2 Forventninger, normer og sanksjoner:	23
3.1.3 Rollekonflikt:.....	25
3.2 Sosial konstruktivistisk perspektiv	25
3.3 Endringer og valg i samfunnet og familielivet	27
3.3.1 Endringer i familieformer og arbeidsoppgaver	27
3.4 Ulike former for støtte	29
4.0 METODE.....	33
4.1 Metodevalg.....	33
4.1.1 Det kvalitative forskningsintervjuet som metode:	34
4.2 Forskningsetiske overveielser:	35
4.2.1 Forforståelse:	35
4.2.2 Nærhet til feltet:	37
4.2.3 Hensyn til informanter og anonymisering:	37
4.2.4 Kritisk blikk på forskningsprosessen.....	38
4.2.5 Tillatelser:	39
4.3 Den praktiske gjennomføringen av intervjuene:.....	39
4.3.1 Planlegging og forberedelse til intervjuene	39
4.3.2 Rekruttering av informanter	40

4.3.3 Presentasjon av utvalget.....	42
4.3.4 Gjennomføring av intervjuene:	43
4.3.5 Transkribering, fra lydbånd til tekstfiler	47
4.4 Analyse:.....	48
4.4.1 Gjennomføring av analysefasen:.....	50
4.4.2 Helhetsinntrykk	50
4.4.3 Temaer i datamaterialet	51
4.4.4.Kondensering – fra kode til mening.....	51
4.4.5 Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser og begreper.....	52
4.5 Kvalitet: er studien pålitelig og gyldig?	52
4.5.1 Validitet og Reliabilitet:.....	52
4.5.2 Kritisk perspektiv:	53
5.0 EMPIRI, ANALYSE OG DRØFTING.....	55
5.1 Husholdets økonomiske situasjon.....	55
5.1.1 Økonomiske rammebetingelser:	56
5.1.2 Type inntekt eller støtteordning:	61
5.1.3 Opplevelsen av den økonomiske situasjonen:	62
5.2 Tilrettelegging og tilfredshet	63
5.2.1 Tilrettelegging fra universitetets side	63
5.2.2 Tilfredshet i studiet og kontakt med medstudenter.....	66
5.3 Kombinasjon av omsorg for barn og studier:.....	68
5.3.1 Hvordan gjør de det praktisk?	68
5.3.2 Opplevelsen av kombinasjonen av omsorg for barn og studier.	71
5.4 Informantenes motivasjon for og forventninger	75
5.4.1 Motivasjon for å kombinere omsorg for barn og studier.....	75
5.4.2 Forventninger til egen prestasjon.....	77
5.5 Familiens og partners forventninger og støtte	78

5.5.1 Partners forventninger og støtte.....	79
5.6 Studerende småbarnsmødre.....	83
5.6.1 Informantenes syn på «karierekvinne» eller «hjemmemamma».....	83
5.7 Konstruksjon av en ny rolle	85
6.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER.....	88
6.1 Oppsummering	88
6.2 Konklusjon	90
6.3 Forslag til videre forskning	90
Litteraturliste	91
VEDLEGG: 3 stykk	94

1.0 INNLEDNING

Tittelen på denne oppgaven er «Studerende småbarnsmødre». Ideen til å forske på dette temaet startet med et seminar med en gjesteforeleser under masterstudiene. Foreleseren var seniorforsker May Linda Magnussen som arbeider i Agderforskning. Hun hadde en spennende forelesning om utvikling av kvinner på Agder. Det var en forelesning som i all hovedsak satte fokus på likestilling. En annen forelesning fra samme studie som jeg husker godt var av Trude Lappegård. Hun arbeider i statistisk sentralbyrå og hennes forelesning handlet om nye familier og livsmønstre. Gjennom disse forelesningene våren 2015 fikk jeg et inntrykk av endringer i samfunnet når det gjelder roller, likestilling og hva kvinner i Agder tenker om studier, småbarnsfasen og ønske om arbeidsaktivitet. Jeg ble nysgjerrig og ønsket å finne ut mer om dette temaet. Jeg ønsker i denne oppgaven å se på kvinners muligheter til å kombinere utdanning med omsorg for barn.

1.1 Utvikling av kvinners fødselsrater

Fødselsratene har stupt i Europa siden 1960 tallet og dette har fått oppmerksomheten fra både forskere, politikere og samfunnet generelt. Kvinner får barn senere og de får færre barn nå enn før (Lappegård, Trude. Forelesning 09.02.2015, *Nye familie og samlivsmønstre*). Siden 2009 har det vært en spesiell nedgang i førstefødselsratene også i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2015, 25.10.16).

1.2 Voksne i utdanning

Ifølge SSBs utdanningsstatistikk var det omtrent 186 000 studenter i høyere utdanning i Norge i 2000. I 2010 var tallet omtrent 228 000 (Statistisk sentralbyrå, 2012).

Utdanning blir sett på som sentralt for velferd og fremtidsmuligheter, og disse mulighetene handler om interessante jobber og også en aktiv samfunnsdeltakelse. Her kommer også kvinnelige studenter med barn inn i bildet. I Stortingsmelding nr.27 *Gjør din plikt – krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning*, vises det til nye studentgrupper. Det handler om voksne studenter med en annen bakgrunn og andre krav enn førstegangsstudenter, som ofte godtar det de får, eller må innrette seg etter slik utdanningsinstitusjonene har lagt opp studieforløpet. Eller så må de finne seg noe annet å gjøre. Voksne studenter med familie og arbeid, har andre behov for tilrettelegging i studiene (Meld.St.27(2000-2001), 2001, s.13 og 15).

1.3 Tilrettelegging for småbarnsfamilier:

I rapporten *Barnefamiliers tilsynsordninger* legger Statistisk sentralbyrå fram resultater om barnas deltakelse og oppholdstid i ulike tilsynsordninger. Rapporten handler også om foreldrenes preferanser med hensyn til deltakelse og begrunnelser for ikke å bruke barnehage, skolefritidsordning (SFO) og ordningen om leksehjelp. Det er fokuset på barnehage og kontantstøtte som først og fremst er interessant for denne studien.

Rapporten viser at de fleste barn i alderen 1-5 år går i barnehage, men bruken av barnehage er mer utbredt blant 3-5-åringene enn blant barn i aldersgruppen 1-2 år. De som bruker barnehage som tilsynsordning øker med barnas alder, foreldrenes utdanningsnivå og familiens inntekt. De fleste foreldre ville valgt barnehage, hvis de kunne velge uavhengig av pris og tilgjengelighet.

Den norske velferdsstaten har flere ordninger for småbarnsfamilier med tanke på både barnetilsyn og økonomisk trygghet. Her vil jeg kort gå inn på noen av disse ordningene. Til sammen i 2015 var det 283 600 barn i private og offentlige barnehager, noe som var 2 800 færre barn enn i 2014. De aller fleste barn går i barnehage når de er 1 år eller eldre. Dekningsgraden for barnehager for barn i alderen 1-2 år var 81 prosent, og 97 prosent for 3-5 åringer¹. Det er mødrene til barna i alderen 0-3 år som jeg skal fokusere på i denne studien. De fleste foreldre bruker altså barnehage for sine barn. Det er ikke et høyt antall spurte i undersøkelsen om barnetilsyn fra SSB, som velger dagmamma eller praktikant. Dette kommer frem i den nye barnetilsynsundersøkelsen som Statistisk sentralbyrå gjennomførte høsten 2010. Lavest barnehagedeltakelse finner en blant barn i husholdninger med par uten inntektsgivende arbeid. Bruken av barnehage som hovedtilsynsordning på dagtid varierer også med hensyn til hvilket land mødrene kommer fra, utdanningsnivå og andre kjennetegn².

Andelen barn hvor foreldrene mottar kontantstøtte, har ifølge rapporten fra SSB gått ned de siste årene. Foreldrene som mottar kontantstøtte gjør det fordi de ønsker mer tid sammen med barnet.

---

¹ <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

² <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/kontantstotte/hvert-2-aar/2011-05-02>

Utgifter til barnetilsyn utgjør i gjennomsnitt 4 prosent av husholdningens samlede inntekt før skatt fratrukket barnetrygd og kontantstøtte. Hver husholdning har i gjennomsnitt en utgift per barn i alderen 0-9 år på 1 440 kr per måned uavhengig av hva slags tilsynsordning de benytter. Dette utgjør i gjennomsnitt kr 2 521 per husholdning.

Husholdningenes gjennomsnittlige utgifter per barn i barnehage er på kr 2 110, mens deres utgifter per barn i SFO er på kr 1 688 per måned. Lavinntektsfamilier bruker en større andel av sin samlede inntekt til barnehageutgifter, men betaler likevel mindre per måned enn andre familier. Dette kommer jeg nærmere inn på i kapittel 5 under *reduerte utgifter*³. Barnetrygd og kontantstøtte kan nevnes av økonomiske trygging for barnefamilier. Jeg kommer nærmere inn på de økonomiske ordningene i kapittel 5.

Problemstillingen jeg ønsker å forske på er følgende:

«Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?»

Jeg satte opp følgende forskerspørsmål, som jeg ønsket å få svar på:

- 1: Hvordan får kvinnene det til økonomisk og praktisk å kombinere omsorg for små barn og studier?
- 2: Hva er kvinnenes motiv og hensikten med å kombinere omsorg for små barn og studier?

1.4 Oppgavens oppbygning og struktur

Jeg vil først i denne oppgaven i kapittel 2 presentere tidligere forskning omkring dette temaet og nærliggende temaer. I avsnittet om tidligere forskning ser jeg blant annet på en av regjeringens utredninger når det gjelder sysselsetting blant kvinner. Jeg trekker frem demografisk utvikling og hvordan fødselstall og familieformer har hatt sammenheng med utdanningsløp hos kvinner. I samme kapittel vil jeg også se på voksnes høyere utdanning og hvordan vi bruker tiden før og nå. Deretter går jeg i kapittel 3 inn på studiens teoretiske perspektiver. Jeg bruker et sosialkonstruktivistisk perspektiv og hovedteorier som rolleteori og støtteformer. Men jeg vil også trekke inn tidligere forskning og annen teori i forhold til forskning av funnene.

---

³ <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barnefamiliers-tilsynsordninger-hosten-2010>

I kapittel 4 – metode, går jeg gjennom ulike valg som er tatt og hvordan den praktiske gjennomføringen av studien er gjort. I kapittel 4 blir også utvalget presentert. Empiri, analyse og drøfting som er kapittel 5, viser de funnene som kom frem under studien. I samme kapittel drøfter jeg resultatene opp mot de teoretiske perspektivene, ulike teorier og tidligere forskning. Helt til slutt konkluderer jeg funnene og viser til hva jeg mener bør forskes på videre i forbindelse med dette temaet.

2.0 TIDLIGERE FORSKNING

Formålet med min undersøkelse er å bidra til å forstå motivasjonen og hensikten bak kvinners valg av kombinasjonen med å studere, samtidig som de har omsorgen for små barn. Jeg ønsker også i min studie å finne ut av hvordan de får dette til praktisk og økonomisk. For å kunne se på hvordan kvinner kan kombinere utdanning med omsorg for barn, ønsker jeg å se på de bakenforliggende faktorene som muligens påvirker valgene til disse kvinnene. Jeg ser på tidligere forskning som har relevans for temaet studerende småbarnsmødre. Først trekker jeg frem regjeringens utredning når det gjelder sysselsetting blant kvinner de siste tiår. Deretter den demografiske utviklingen og særlig på hvordan fødselstall og familieformer har endret seg og eventuelt også har hatt en sammenheng med utdanningsløp hos kvinner. Jeg ser også på voksne i høyere utdanning og tidsbrukundersøkelser som viser hvordan vi bruker tiden før og nå. Til slutt går jeg inn på husholdets økonomiske situasjon i et historisk perspektiv.

Arbeidsutvalget har i NOU 2016:1 *Regulering av arbeidstid, vern og fleksibilitet* i all hovedsak sett på sysselsettingsgraden i Norge, og blant annet tatt for seg kvinners yrkesdeltakelse det siste tiår. Arbeidsstyrken i Norge er samfunnets viktigste ressurs, og grunnlaget for økonomisk vekst og levestandard. I Norge har vi høy arbeidsdeltakelse og sysselsetting både blant kvinner og menn. Sysselsettingen ligger på et høyt nivå sammenlignet med andre land. Det at også kvinner i Norge har høy sysselsetting viser at arbeidslivet for de aller fleste gir en fleksibilitet til å kombinere både arbeid og omsorg for barn. Arbeidsutvalget bekrefter også i NOU 2016:1 at utdanningsnivået i Norge øker og flere tar høyere utdanning. Siden 1970-tallet har flere i den norske befolkningen fått høyere utdanning. Av de som er i arbeid, er det i gjennomsnitt flere kvinner enn menn som har høyere utdanning.

Mye av den økte sysselsettingen på 1970-tallet handlet om deltidsstillinger, og da gjerne for kvinner. Deltidsarbeid gav kvinnene muligheter til å kombinere arbeid og familie og på den måten enklere å komme ut i jobb. Den økte yrkesdeltakelsen blant kvinner kom samtidig som flere av nye velferdstjenester fra det offentlige, som for eksempel høyere barnehagedekning, SFO og andre pleie- og omsorgstjenester. Arbeid som kvinnene tidligere hadde gjort ubetalt i hjemmet, som for eksempel omsorg for barn eller eldre, kunne de nå gjøre i betalt arbeid utenfor hjemmet (NOU 2016:1, 2016, s.68-71).

En annen studie som ser på kvinners valg med tanke på sysselsetting og omsorg for barn er *Arbeid ute og hjemme: Sørlandske mødres valg og vurderinger*. Dette er FoU-rapport nr.5/2005 som er en rapport fra prosjektet Likestilling og arbeidsliv på Agder, av May-Linda Magnussen, Trond Stalsberg Mydland og Gro Kvåle. Bakgrunnen for dette prosjektet var kvinners lave andel av arbeidsstyrken og på bakgrunn av Agderfylkenes dårlige plassering i SSBs likestillingsindeks (FoU-rapport nr. 5/2005, 2005). Selv om denne rapporten i hovedsak er rettet mot kvinners valg når det gjelder yrkesaktivitet, har jeg valgt å ta den med fordi den gir et inntrykk av hvorfor kvinner i Agder velger å være hjemme med barn istedenfor å arbeide eller studere. I denne studien er det forsøkt å finne ut av årsaker til at kvinner på Agder jobber mindre og sjeldnere enn andre steder i landet. Det ble intervjuet til sammen 120 personer, fordelt på 6 casekommuner med ulike skårer i forhold til yrkesdeltakelse. Resultatene fra prosjektet viser blant annet at Agder utmerker seg ved å ha få kvinner med lang, høyere utdanning og kvinner med tradisjonelle holdninger til kjønnsroller. Videre vises det at de kulturelle faktorene er spesielt sentrale som en forklaring på kvinner i Agders svake tilknytning til arbeidslivet. Å være en god mor forstås som å tilpasse seg andres behov og være tilgjengelig, og ikke arbeide «for mye». Agder er, ifølge prosjektet, preget av lavere barnehagedekning enn de aller fleste andre fylker i landet, og dette kan settes i sammenheng med lav yrkesaktivitet (ibid).

Når vi ser på demografien i et land, kan vi forstå befolkningens sammensetning og størrelse på et gitt tidspunkt, samtidig som vi ser utviklingen av populasjonen. Demografi handler altså om befolkningslære. Kunnskap om demografien i et land kan brukes når vi ønsker å måle migrasjon, fertilitet eller mortalitet. I denne sammenhengen ønsker jeg å se på fertilitet⁴. Den mest dramatiske forandringen i familier i Europa er at ekteskap ikke lenger henger sammen med fruktbarhet. Tidligere var ekteskap hovedkonteksten for barnefødsler, mens i den senere tid er det mer vanlig med samboerskap. Forandring av familieformer inkluderer også samboerskap, like-kjønnede forhold, alene-foreldre og det å leve alene (Lappegård, Trude. Forelesning 09.02.2015. *Nye familie og samlivmønstre*).

I dag rapporterer altså så og si alle Europeiske land om at de er under fertilitetsgrensen på tross av at de fleste menn og kvinner fortsatt ønsker seg barn (Thalberg, 2013). Siden 2009 har det vært en spesiell nedgang i førstefødselsratene også i Norge (Statistisk sentralbyrå,

---

⁴ <https://no.wikipedia.org/wiki/Demografi>

2015). Det er spesielt yngre kvinner, men også kvinner i 30-årene med høyere utdanning som føder sitt første barn senere (ibid). Det er selvsagt ikke noe enkelt svar på hva som påvirker valg om når man skal ta utdanning og stifte familie. Det kan blant annet ha sammenheng med sosiale faktorer som for eksempel utdanningssystemer, studentens muligheter for finansiering, familiepolitikk og sosiale normer, samt individuelle faktorer som kjønn, alder, holdninger, relasjoner, familiebakgrunn og inntekt (ibid).

Doktorgradsavhandlingen *Students and family formation* som svenske Sara Thalberg gav ut i 2013, handler om studieregistrering og fertilitet i Sverige. Fokuset for avhandlingen er hvordan studier påvirker barnefødsler i Sverige. Thalberg ønsket i avhandlingen å finne faktorer som er viktige for når studentene får barn, samtidig som hun ønsket å finne forklaringer på hvorfor så få studenter får barn under studietiden. Avhandlingen hennes består av tre ulike studier, to kvantitative og en kvalitativ. I studie 1 analyseres sammenhengen mellom alder, inntekt, en studiestøttereform og kvinnelige studenters tilbøyelighet til å få et første, et andre og et tredje barn. I Thalbergs andre studie forskes det på hvordan mødres og fedres studier og inntekter påvirker foreldrepærens tilbøyelighet til å få et andre og et tredje barn. I begge studiene baseres analysene på longitudinelle registerdata. I studie 3 undersøkes mannlige og kvinnelige studenters barneintensjoner og bakenforliggende motiv gjennom dype intervjuer med barnløse studenter(Thalberg,2013). Det er undersøkelse 1 og 2 som jeg vil trekke mest veksler på i min studie, da jeg er opptatt av sammenhenger mellom studier og omsorg for barn. I tillegg har Thalberg fokus på den økonomiske situasjonen til studentene, noe jeg også ønsker å forske på i denne oppgaven (ibid).

Resultater fra Thalbergs forskning viser videre at økonomiske faktorer har stor betydning for studenter som føder barn (ibid). Resultatene i studiene indikerer at lave inntekter og mangel på økonomisk sikkerhet er viktige faktorer bak den lave fertiliteten. En annen faktor som kom frem fra den kvalitative studien (utenom de økonomiske motivene), er at studentene ønsker å fullføre en fase i livet før de går inn i en ny fase. Dette kan også ha sammenheng med lav fertilitet. En generell følelse av sikkerhet og forutsigbarhet ser også ut til å bety noe, både for de studentene som opplevde at de hadde funnet det riktige sporet med tanke på utdanning, og også for de studentene som studerte med følelsen av å ha gode odds for å få fast arbeid når de hadde fullført studiene. Men de sistnevnte var mer positive til å få barn under studiene. Thalberg (2013) skriver i sin studie at unge blir oppmuntret til

å fullføre sin utdanning og bli etablert på arbeidsmarkedet **før** man får barn. Dette er på grunn av den «biologiske klokka» mye viktigere for kvinner enn for menn (ibid).

Thalbergs avhandling viser videre at det har negativ innvirkning på om paret fortsetter å få barn under studietiden dersom det er mammaen som studerer, og ikke pappaen. Fra Thalbergs forskning kan vi altså se at kvinner over 30 år befinner seg i en svært presset situasjon dersom de føder barn under studietiden (ibid). Morens rolle som primær omsorgsperson (på grunn av permisjon) for små barn ser ut til å gjøre det vanskeligere for kvinner å kombinere studier med å ha små barn hjemme (ibid).

Ifølge publikasjonen *Hvorfor faller fruktbarheten i Norge* som ble utgitt i 2015 av Trude Lappegård og Lars Dommermuth er det nær sammenheng mellom at flere kvinner velger å ta høyere utdanning, og at kvinner er eldre når de får sitt første barn. Den samme publikasjonen viser også at det kan være flere grunner til at par utsetter å få barn, enn bare at kvinnen tar høyere utdanning. Lappegård og Dommermuth ser også på finanskrisen som kom i 2007 som en innvirkning på at par utsetter det å bli foreldre. De kommende foreldrenes økonomiske situasjon har altså mye å si (Statistisk sentralbyrå, 2015).

Enda en faktor for om kvinner velger å studere i småbarnstiden, kan være avhengig av støtte fra partner. I rapporten *Studier og hverdagsliv-voksne studenter i fleksibel læring* av Grepperud, Rønning og Støkken (2005), tar forfatterne opp viktigheten av at man som voksen student har støtte fra eget hjemmemiljø. Grepperud et. al. (2005) er i den nevnte studien først og fremst opptatt av voksne studenter i fleksibel utdanning, mens jeg i denne studien er opptatt av voksne studenter i tradisjonell utdanning. Jeg synes likevel det er relevant å trekke frem denne studien, da det er mange likheter i måten studentene legger opp sin hverdag på. Grepperud et.al. (2005) anser det som avgjørende for at man skal klare studiene at man får støtte fra familien. Siden det vises i undersøkelsen at omtrent to tredeler av de intervjuede har et eller flere små barn som bor hjemme, er det vanskelig å gjennomføre en studie som et individuelt prosjekt, det er helt essensielt at man får støtte fra partner. Rapporten viser også at det å gå i gang med studier uten positiv støtte fra partner, vil øke risikoen for å avbryte underveis (Grepperud et.al., 2005). Videre i rapporten til Grepperud et.al. (2005) viser at voksne studenter over 30 år utgjør en stadig større andel av studenter i norske universiteter og høyskoler. For denne aldersgruppen ser vi også at det er flere kvinner enn menn. Store deler av disse studentene kombinerer utdanningen med jobb, hjem og fritid. For at utdanningsinstitusjonene skal kunne møte ulike utfordringer og

kunne tilrettelegge for voksne studenter, er det viktig at de vet hvem studentene er og på hvilken måte de studerer.

Ifølge Grepperud et.al. (2005) er disse studentene mindre på selve lærestedet, og har mindre kontakt med lærerne, mens andre arenaer har større betydning for dem. Det kan være for eksempel familie, arbeidsliv og fritid, som tidligere nevnt. Den samme studien viser at 28% som deltok i undersøkelsen har vært inne på tanken å avbryte studiet, og det er omtrent halvparten av de som tenkte på dette som mener at studiebelastningen ble for stor. Den andre årsaken deltakerne oppga, var at studiet hadde sammenheng med familiesituasjonen og/eller utfordringer når det gjaldt kombinasjon av jobb og studier (Grepperud et.al., 2005). En av hovedkonklusjonene fra studien til Grepperud et.al. (2005) er at det slettes ikke ser ut til at hjemmeforholdene for voksne studenter, er optimale. Dette handler både om forstyrrelser og manglende kontinuitet, men også om de forventninger som følger med den hjemme-rollen man har i et parforhold og i en familiesituasjon med mange plikter som skal følges opp. De hevder at de fysiske samlingene har stor verdi, fordi de voksne studentene da kan møte andre studenter som har samme interesser. I tillegg kan studentene så lenge de er på studiestedet kun konsentrere seg om studiene (Grepperud et.al., 2005). Tidligere studier viser at antall voksne (25 år og eldre) studenter i Norge i 2005 var 53 prosent. Dersom vi tar med de voksne fra 30 år og opp var de voksne studentene omkring en tredjedel av alle studentene i Norge (Rønning red.,2007, s.34). Utdanning kan sees på som i «stedet for å gå på jobb» eller som et tillegg til både arbeid, omsorgsoppgaver og husarbeid i en voksens liv. Hensikten og motivasjonen kan være ulik hos den enkelte student, men det er i mange tilfeller et mål om en jobb i andre enden av studiet (Grepperud, Rønning og Støkken, 2004, s.15 og s.33-34).

Ifølge Gunilla Roos i Rønning red. (2007) som har studert voksne studenters livssituasjon, er det for det meste hjemme de voksne studentene gjør sitt studiearbeid. Over halvparten har et eget arbeidsrom, mens nesten 40 prosent oppgir at det er litt tilfeldig hvor de studerer. Disse studentene blir avbrutt og forstyrret når de forsøker å studere hjemme, og nesten 2/3 av studenten forteller om middels eller stor grad av forstyrrelser. Det er flere kvinner enn menn som arbeider med studiene hjemme, og de blir også dermed forstyrret i større grad. Flere undersøkelser viser at husholdet og de roller som disse oppgavene innebærer, har en spesiell betydning for kvinnelige studenter, og det å studere hjemme og for eksempel sitte i stua og studere, mener Roos kan være et uttrykk for dårlig samvittighet og en måte å forsøke å ivareta forpliktelser som følger med mors- og konerollen. Lorentsen

og Niemann i Rønning (2007) sier at en ganske stor andel av voksne studenter rapporterer om en studiesituasjon som ikke tilfredsstiller de behov de har for konsentrasjon og kontinuitet. Han mener videre at god læring både avhenger av studentens innsats og disiplin, men også lærerens kyndige tilrettelegging (Rønning red., 2007, s.177-179).

Studien *Integrating part time study with family, work and social obligations* som ble gjort av David Kember i 1999, ser på den prosessen voksne som går gjennom når de skal integrere deltidsstudier inn i familien, jobben og sosiale forpliktelser. Selv om mine informanter ikke var i en jobbsituasjon, synes jeg denne studien var interessant fordi Kember viser til mange av de samme utfordringene som mine informanter tok opp. Studien er også nyttig å se til, på grunn av det Kember trekker frem om de ulike støtteformene. Tre ulike forhold er diskutert for å tilrettelegge for integrering av studier i hverdagslivet. Det er støtte, offer og forhandling om ulike ordninger. Tid og rom for å studere blir sett på som viktig. Kember peker også på at mange voksne opplever det som vanskelig å integrere studier i sine vanlige omstendigheter og at de ofte kjenner på motstridene krav fra jobbsituasjon, hjemmesituasjon og venner (Kember, 1999). Kombinasjonen av studier, hjem, jobb og venner kan virke veldig ugunstig fordi studiene ofte kommer på toppen av et allerede fullpakket liv.

Funn fra Kembers forskning viser videre at de som hadde suksess klarte å integrere studiet inn i hverdagslivet og de omgivelsene som allerede fantes. Tre forhold for å ha suksess med integrasjonsprosessen var identifisert. Det første forholdet var støtte fra kollegaer, familie og venner. Den andre funksjonen var at både studenten og personer i studentens miljø må ofre noe for at dette skal fungere. For det tredje må studenten ha muligheten til å re-forhandle tidligere posisjoner og statuser i sitt sosiale liv. Ifølge Kember (1999) må studenter ta sin del av arbeidet med å integrere studier i hverdagslivet og alle de forpliktelsen det innebærer. Samtidig må dette ikke forstås som at universitetene ikke har noen rolle i dette. Kember mener at universitetene og deres ansatte bør hjelpe studentene til å integrere studier i andre sosiale forpliktelser. Studentene har hovedansvaret for å legge til rette for integreringen, og familie og venner kan være en støtte, men ifølge Kember har universitetet et ansvar for å vise støtte også (ibid). Denne rollen skal både akademikere og andre som yter service til studentene ha, de skal både veilede, gi råd og hjelpe dem å mestre integreringsprosessen (ibid). Kember forklarer hvordan universitetet kan tilrettelegge for studentene, og en ting som kan gjøres er muligheten for fleksibilitet for

studenter når det gjelder skoleoppgaver eller innleveringer. Han viser til utfordringen det kan være for studenter med andre forpliktelser å skulle levere på akkurat dette tidspunktet, for eksempel i slutten av et semester, siden dette også er den mest travle tiden for forelesere. Han fortsetter med kursene og de administrative arrangementene og viser til at disse treffpunktene kan gi større sjanser for å oppnå støtte fra medstudent.

Ifølge Tinto (1992 og 1998) i Kember (1999) har medstudenters støtte mye å si for integreringsprosessen til fulltidsstudenter. Spesielt de studentene som har et sosialt nettverk i tilknytning til studiestedet, kan oppleve denne type støtte. Flere av sitatene i Kembers studie indikerer verdien av medstudenters støtte (Kember, 1999). Når det gjelder flere ulike typer støtte, vil jeg gå nærmere inn på dette i kapittel 3.

Vi har over sett på makronivå og gitt en oversikt at kvinner føder senere og føder færre barn nå enn før. Vi har også sett at småbarnstid og utdanning for kvinner kan være en utfordring å kombinere (Grepperud et.al, 2005, Statistisk sentralbyrå, 2012, s.12 og Thalberg, 2013). Vi går nå ned på mikronivå for å se på konkrete endringer som viser hvordan vi brukte tiden før og hvordan vi bruker den nå. En tidsbruksanalyse gir en samlet oversikt over hvordan befolkningen fordeler sin tid på ulike aktiviteter. Resultater fra en slik analyse kan blant annet brukes til å studere virkningen av viktige samfunnsendringer og tiltak som for eksempel kontantstøtte, foreldrepermisjon og fedrekvote, eller økt barnehagedekning (Statistisk sentralbyrå, 2012, s.2). *Tidsbruksundersøkelsen 2010* fra Statistisk sentralbyrå (SSB) som ble gitt ut i januar 2012 bygger på data fra et representativt utvalg av den norske befolkningen i alderen 9-79 år i 2010. Tidsbruksundersøkelsen er en egen uavhengig surveyundersøkelse. Dataene hentes fra utdanningsregisteret og innvanderregisteret. Undersøkelsene er basert på intervjuer og føring av hefter. I 2010 var det ca. 4000 personer som deltok i undersøkelsen. Formålet med denne undersøkelsen var å måle hvor mye tid som brukes på ulike aktiviteter, hvem vi er sammen med og hvor vi bruker tiden. Den har blant annet blitt brukt til å vise utviklingen av likestilling mellom kvinner og menn⁵.

Denne tidsbruksanalysen fra SSB viser at vi har fått mer fritid siden 1971, først og fremst fordi vi har kuttet ned på husholdsarbeidet. Det er først og fremst kvinnene som har frigjort tiden til andre sysler i løpet av de siste 40 årene. Analysen viser at kvinners husholdsarbeid

---

⁵ Statistisk sentralbyrå 2012/ <http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/tidsbruk/hvert-10-aar/2012-01-18?fane=om#content>.

har sunket med over 2 timer fra 1971 til 2010. Tid til inntektsgivende arbeid har økt med 1 time og 5 minutter, mens tiden til fritidsaktiviteter har økt med 1 time og 10 minutter. Ifølge statistisk sentralbyrå skyldes disse endringene at kvinner i mye større grad er blitt aktive i yrkeslivet, men også at husholdsarbeidet har blitt lettere ved økt tilgang til husholdsapparater og kanskje en endret holdning til hvor rent og ryddig hjemmet bør være. I motsetning til kvinnene har menn blitt mer involvert i husholdsarbeid de siste 40 årene. Analysen viser at kvinnene likevel fremdeles gjør nesten en time mer husholdsarbeid per dag enn mennene gjør. Husholdsarbeid i denne analysen vil si oppvask, matlaging, rengjøring og vasking og vedlikehold av tøy. De kvinnene som gjør husarbeid, har mer enn halvert den daglige innsatsen på dette området de siste 40 årene.

Undersøkelsen fra SSB viser også at det er færre som bruker tid til omsorg for andre nå enn tidligere. Tiden vi bruker på pass og stell av barn og hjelp til barn og voksne, økte noe fra 1971 til 1990 både for menn og kvinner. Mens etter dette, sank tidsbruk til dette formålet frem mot 2010. Denne endringen gjelder særlig kvinner. En mulig forklaring på nedgangen kan være at både barnehagetilbudet og fritidsordninger etter skoletid er blitt bygd ut i denne perioden. Kvinner bruker betydelig mer tid til inntektsgivende arbeid nå enn for 40 år siden. Når det gjelder utdanning viser analysen at gjennomsnittskvinnen har økt sin tid til utdanning med 11 minutter per dag og det er en større andel som holder på med utdanning i 2010 enn 40 år tidligere (ibid, s.2-15). Her kommer også fokus på likestilling inn, som gjør at det å studere generelt for kvinner kanskje er mer tilrettelagt nå enn tidligere. Fedrekvoten er for eksempel et slikt incentiv at det kan åpne for mer likestilling, som igjen kan gjøre det mer tilrettelagt for kvinner å være i yrkesaktivitet.⁶ De forventninger til kjønn og likestilt foreldreskap som finnes i samfunnet, kan også være av betydning for tilretteleggingen for kvinners mulighet til studier og yrkesaktivitet.

Husholdets økonomiske situasjon har endret seg noe i løpet av de siste ti-årene. På 1970-tallet var gifte kvinner ikke lenger ansett som økonomisk selvstendige, og mennene skulle bære den økonomiske hovedbyrden. Det var denne familieformen som altså var fremtredende helt frem til slutten av 1970-tallet. Menn var hovedførsørgere og kvinner var tenkt å skulle vie livet til å bære frem barn og ha omsorg for dem. Dette innebar også

---

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-56-2008-2009-/id553398/sec2?q=fedrekvote>

atskilte kjønnsroller og virksomhetsområder for menn og kvinner. Selv om denne familieformen så ut til å opphøre, er det fortsatt flere sider ved dette familiemønsteret som preger hvordan vi nå forstår og bruker begrepet familie og hvordan vi organiserer familiene våre. I tillegg har vi med oss trekk av denne familieformen inn i hvordan vi forstår ekteskap og kjønnsrelasjoner. Dette med at begge kjønn skulle gjøre en innsats for den økonomiske situasjonen i familien, var fortsatt slik langt inn i det 20. århundre når det gjaldt arbeiderklassen i Norge (Ellingsæter og Widerberg, 2012). Senere har det vokst frem velferdsordninger som har gjort det mulig for kvinner å være hjemme med omsorg for barn lenger, hvis de ønsker det. Jeg peker på flere av disse ordningene i kapittel 5. Den ordningen jeg går inn på her er kontantstøtten.

Kontantstøtten som ble innført så sent som i 1998, skulle gi foreldre med barn i alderen 1-2 år et månedlig kontantbeløp, dersom barnet ikke hadde plass i offentlig subsidiert barnehage (ibid). Hensikten med kontantstøtten var å gi bedre muligheter til god barneomsorg for småbarnsforeldre ved å bedre familiens økonomi (St.prp.nr.53 i Ellingsæter og Widerberg,2012). På denne måten kunne foreldre få mer frihet til å velge selv hvilken omsorgsform de ville gi sine barn. Støtten var en omsorgsreform, og det eneste kravet som ble stilt for å motta kontantstøtte, var at barnet ikke hadde barnehageplass. Ifølge Ellingsæter (2003) i Ellingsæter og Widerberg (2012) var tanken med kontantstøtten et forsøk på å snu utviklingen, som var at omsorg for små barn stort sett var i regi av det offentlige. Det kan argumenteres ved om kontantstøtten også handlet om likestillingspolitikk, mens andre argumenter gikk på at det handlet om valgfrihet for familier, eller at man ikke burde ha kontantstøtten på grunn av at innvandrer mødre og deres barn ikke ble integrert i samfunnet i form av lønnsarbeid og barnehage (ibid). Mottak av kontantstøtte har falt i perioden 1999-2011, ifølge Rikstrygdeverket i Nav.

Stønadmottakerne av kontantstøtte er nå i stor grad mødre som har svak tilknytning til arbeidslivet. Det var en av fire mødre som mottok kontantstøtte, som gjorde dette fordi de ikke hadde fått barnehageplass, det vil si at kontantstøtten ble mottatt ufrivillig, eller ikke planlagt. Det er også interessant at ni av ti av dem som ikke ønsket heltidsplass i barnehage, gjorde dette fordi de ønsket mer tid med barnet (ibid).

3.0 TEORETISKE PERSPEKTIVER

Det sosialkonstruktivistiske perspektivet og teorien som presenteres her, vil jeg blant annet bruke ved tolkning av datamaterialet senere i oppgaven. Funn som jeg i kapitlet 5.0 Empiri, analyse og drøfting har kommet frem til, har jeg valgt å tolke i lys av både det sosialkonstruktivistiske perspektivet, samt rolleteori og teori om ulike typer støtte. Etter at jeg har presentert det sosialkonstruktivistiske perspektivet og rolleteori, vil jeg ta for meg de ulike støtteformene som jeg kommer mer konkret tilbake til i analysedelen i kapittel 5.

I tillegg har jeg også med tolkninger om endringer i samfunnet og endringer i familielivet ut fra slik Beck, Beck – Gernsheim og Ellingsæter og Widerberg ser det. Jeg vil ta frem de endringene i familien som kommer av at mor begynner med studier. Videre vil jeg også drøfte funnene i studien ut fra tidligere forskning. Jeg mener at dette perspektivet og disse teoriene er relevante å ha med her, fordi de belyser endringer i samfunnet og den rollen som jeg tenker studerende småbarnsmødre er med på å konstruere. Samtidig syns jeg det er viktig å se funnene fra studien i lys av tidligere forskning for å sammenligne fra tidligere funn

Rolleteori mener jeg har relevans for min studie, fordi kvinnene som jeg har intervjuet, har flere tydelige roller. De er kvinner, mødre, studenter og partnere. Med disse rollene, ligger det forventninger både fra samfunnet, fra familien og studiestedet. Hvis vi ser det sosialkonstruktivistiske perspektivet i sammenheng med rolleteori, kan vi se at denne kombinasjonen kan konstruere en ny type rolle. Denne rollen vil jeg si mer om i kapittel 5 generelt og i avsnitt 5.7 spesielt.

3.1 Rolleteori

Rolleteori beskriver noen av de mekanismene som virker inn på samhandlingen mellom mennesker (Garsjø, 2001, s.169). Det er en del begreper innenfor denne teorien som sier noe om handling og atferd. Disse begrepene er forventning, norm, sosialisering, sanksjoner, rolle og sosialt system. Alle disse begrepene henger sammen for å forstå rolleteori. Jeg konsentrerer meg her om begrepene forventinger, rolle og rollekonflikt.

3.1.1 Roller:

Begrepet rolle har vært sentral helt siden etterkrigstidens sosiologi, og den brukes også mye i dag (Korsnes, 2008).

«En rolle er summen av de forventningene og normene som er knyttet til en stilling eller posisjon i et sosialt system» (Garsjø, 2001, s.184 og 185).

Rollen er altså definert for det individ som går inn i den, og vi forbinder rollen knyttet til det sosiale systemet som den er en del av (Korsnes, 2008). Vi er for eksempel kjent med begrep som morsrolle og lederrolle. Eksempler på et sosialt system kan være familien, arbeidsplassen eller utdanningsinstitusjonen. G.H Mead (1972 i Garsjø, 2001) bruker metaforen om sosiale roller opp mot det å spille i et teater. I dette teateret trenger man både andre aktører, kulisser (altså omgivelser som viser hvilken rolle man er i), publikum og et manus. Rolleatferd er hvordan man spiller sin rolle, og det vil si det mønsteret som samfunnet forventer og krever av en som spiller den rollen (Garsjø, 2001).

Alle mennesker fyller flere forskjellige roller, som for eksempel far, kone, kollega, sønn og mye annet. Når vi har en rolle kan en møte ulike forventninger fra andre, som er knyttet til den rollen. Det skilles mellom formelle og uformelle roller. Formelle roller kan for eksempel være prest, politi, sykepleier eller ordfører. Uformelle roller er nabo, venner eller passasjerer på en buss (ibid). Robert Ezra Park i Goffman (1992, s.25 og 26) har beskrevet roller på denne måten:

«Man har vel erkjent at alle alltid og overalt, mer eller mindre iøynefallende, spiller en rolle.. Det er i disse rollene vi kjenner hverandre, det er i disse rollene vi kjenner oss selv. Vi kommer til verden som individer, får karakteregenskaper og blir personer» (Goffman, 1992, s.25 og 26).

3.1.2 Forventninger, normer og sanksjoner:

«En person må handle slik at han bevisst eller ubevisst gir uttrykk for seg selv, slik at andre på en eller annen måte får et inntrykk av ham» (Icheiser i Goffman, 1992).

En forventning handler om menneskers opplevelse av sine egne og andres krav til atferd. Det er ulike typer forventninger til for eksempel kvinner og menn, og også forskjellige typer forventning til hvordan atferd og samhandling bør foregå (Garsjø, 2001). Når en person treffer en annen, vil han som regel forsøke å skaffe seg opplysninger om ham eller bruke opplysninger som de allerede sitter med. Når opplysningene om den andre foreligger, vil det klargjøre situasjonen, og det er mulig for den andre å vite hva han kan vente seg av den andre og hvordan han skal handle (Goffman, 1992).

I denne oppgaven kan jeg se forventninger som relevant. Vi har for eksempel noen forventninger når det snakkes om studenter, noen andre forventninger når det er snakk om kvinner som er hjemme med barn. Forventningene til rollen som student, eller rollen som småbarnsmor er mange. Det forventes for eksempel av en student at man leser, noterer, står på eksamen, følger studieopplegget og får noe ut av studietiden som man kan bringe med seg inn i arbeidslivet. Det forventes at man som partner i et forhold bidrar økonomisk i husholdet. I tillegg at man som småbarnsmor følger opp barna, og forsøker å få til en kombinasjon av arbeid og småbarn og husholdsarbeid. I denne studien handler det om kombinasjonen av små barn og studier.

Hvordan vi lever opp til disse forventinger knyttet til en sosial rolle, betegnes som rolleadferd. Oppstår det et avvik vil det også være et avvik mellom rolle og adferd (Garsjø, 2001).

Det som styrer hvordan vi oppfører oss, henger sammen med normer og sanksjoner. Et av de mest grunnleggende begrepene innenfor sosiologi er normbegrepet. En norm oppstår når forventinger gjentas i bestemte samhandlinger over tid (ibid). Normer påvirker atferden vår, fordi de sier noe om hva vi skal, må eller bør eller ikke bør gjøre i ulike situasjoner. Normer er beslektet med regler, og også med moral. Normer er ikke alltid skrevne, men er som regel skikker eller tradisjoner eller andre uformelle uskrevne regler. Det er viktig å lære seg hvordan normene er i et samfunn, for å kunne forstå folks handlinger. Normer må sees i sammenheng med verdier, fordi normene gir uttrykk for hva som er ansett som verdifullt. Normer må også sees i sammenheng med sanksjoner. Sanksjoner er en fellesbetegnelse for straff eller belønning. Sanksjonene henger sammen med om normene brytes eller holdes, og det brukes i sosialiseringprosessen som et virkemiddel for sosial kontroll. Sanksjonene følger de handlingene vi gjør, hvor man enten på en positiv eller negativ måte får en tilbakemelding på hva man gjør eller sier. Sanksjoner kan være åpenlyse eller indirekte som et rynk på nesen hvis man gjør noe «feil» eller et smil hvis det man gjør eller sier er «riktig» ifølge de gjeldende normene. De sanksjonene som finnes i miljøet kan virke inn på hvordan man formes i sin rolle (ibid). I denne studien kommer det frem at miljøet rundt kvinnene påvirker hvordan rollene til kvinnene blir utøvd, både rollene som mor, student eller partner.

3.1.3 Rollekonflikt:

En rollekonflikt kan være spesielt viktig å se på i denne studien, fordi det handler om kvinner som forsøker å kombinere flere ulike roller. Blant annet student, småbarnsmor og partner, slik jeg tidligere har nevnt. Garsjø (2001) viser til interpersonlig rollekonflikt og forklarer det som at:

«en og samme person har flere roller som det knytter seg motstridende sett av normer til» (Garsjø, 2001:193).

I denne intrapersonlige rollekonflikten ligger det en konflikt i selve utformingen av en rolle. Det handler om at samme person spiller flere roller. Men rollekonflikt kan også handle om at kvinnene kommer i konflikt med andre som har forventinger til hvordan de utfører disse rollene (Garsjø, 2001).

Hvis den som får en rolle opplever ulike forventinger som er annerledes eller strider mot den rollen han eller hun har fra før, vil det altså oppstå en rollekonflikt (ibid). Konflikten kan oppstå mellom for eksempel rollene å være partner, foreldre og yrkesarbeidende (Korsnes,2008). Når kvinnen i hjemmet skal begynne å studere vil det medføre noen endringer. Det kan bli endringer i de rollene som studentene allerede har etablert i hjemmet. Dette gjelder de relasjonene hun har til både familiemedlemmer og nærmiljø (Rønning, red., 2007).

Det kan også bli en rollekonflikt hvis personen med flere roller opplever ambivalens, som når forventingene til rolleatferden er uklare eller til og med strider mot hverandre (Korsnes,2008). Goffmans dramaturgiske teori oppfatter rolleteori som en del av et teater der «skuespillere» kan tolke sine roller på forskjellige måter og dermed også handle på ulike måter i ganske like roller. Denne måten å tolke rolleteori på som aktive og dynamiske prosesser, har sitt utspring i den symbolske interaksjonismen. Rollene kan modifieres eller man kan ha et ironisk eller kynisk forhold til dem (ibid).

3.2 Sosial konstruktivistisk perspektiv

Lock og Strong forklarer Sosialkonstruksjonismen slik:

«Mennesker som konstruerer og lever ved sine egne konstruksjoner.»
(Lock og Strong, 2014, s.35)

Disse kvinnen som jeg har med i studien, som kombinerer små barn og studier, har tydelige roller - de er både studenter og mødre. Det skapes med denne kombinasjonen en ny type rolle, for ifølge sosialkonstruksjonismen kan man skape sine egne konstruksjoner. Den sosiale konstruktivismen hevder at virkeligheten får sin mening gjennom de begreper, kategorier og tolkninger som mennesket konstruerer (Korsnes,2008). Roller er altså ikke «firkanta» og satt, man kan ifølge sosialkonstruksjonismen skape og endre sine egne roller utfra slik man tolker den.

Det neste avsnittet er i det store og det hele hentet fra Andy Lock og Tom Strong sin bok om sosialkonstruksjonisme (2014). Sosialkonstruksjonismen sier oss altså at virkeligheten blir utformet i et kontinuerlig samspill mellom individer i det sosiale og kulturelle rommet. Derfor vil oppfatninger om hva som er rett og galt variere både med hvilken tid og hvilket sted det er snakk om. Konstruksjonismen er opptatt av hvordan mening og forståelser er de sentrale aspektene ved menneskers aktivitet. Betydningen noen bestemte hendelser får, og måtene vi forstår dem på, kan likevel variere fra situasjon til situasjon fordi måten vi skaper mening på, er tids- og stedsspesifikke.

Ifølge sosialkonstruksjonismen er vi mennesker selvdefinerte og vi er sosialt konstruerte deltagere i våre egne liv, så det vil si at det ikke er noen forhåndsbestemte avgrensninger for hvordan vi skal oppføre oss og utvikle oss (Lock og Strong,2014). Dette kan sammenlignes med slik Goffman ser på rolleteori, han mener som tidligere nevnt at rollene kan modifiseres (Korsnes, 2008). Det er på denne måten en ny rolle som studerende småbarnsmødre kan skapes. Rollen er ikke satt, men den er i ferd med å konstrueres. Forfatterne Lock & Strong bruker et eksempel med en leirklump som ikke inneholder en bestemt modell som en pottemaker må avdekke, for den kan bli til både en kopp eller en tallerken, og en annen gang en vase. På samme måte mener sosialkonstruksjonistene at handlinger som blir gjort i en diskurs mellom mennesker i samfunnet, vil avgrense og beskrive prosesser, som igjen skaper en virkelighet for en gruppe mennesker (Lock & Strong,2014). Det er altså slik vi oppfatter eller erfarer strukturer og institusjoner subjektivt, og ikke hvordan disse strukturene eller institusjonene i dets virkelige eksistens, på en objektiv måte blir oppfattet (Korsnes,2008). Ifølge Merrill (1999) i Rønning red. (2007) konstruerer den voksne studenten sin studentrolle innenfor visse rammer. Siden det å være en voksen student med familieliv ved siden av, ikke er en gitt rolle, må den voksne velge nye måter å studere på (Rønning red., 2007, s.81-100).

3.3 Endringer og valg i samfunnet og familielivet

Det har skjedd enorme endringer i samfunnet når vi tenker fra 1970 og frem til 2016 (Ellingsæter og Widerberg, 2012). Jeg tenker da på endringer som kvinners utdanning og sysselsetting, samt familieformer og arbeidsdeling mellom menn og kvinner (ibid). Dette handler om individualisering og alle valgene som en står overfor i parforhold. Årsakene til endringene er selvsagt ikke entydige, men i lys av ulike perspektiver ønsker jeg å forsøke i denne studien å gi et bedre bilde av omfanget av disse samfunnsendringene.

3.3.1 Endringer i familieformer og arbeidsoppgaver

Ulrich Beck er en kjent tysk sosiolog som er opptatt av samtidsdiagnoser. Han bruker det sosiologiske begrepet «refleksiv modernisering» når han skal forklare endringer i samfunnet. Beck ser på refleksiv modernisering som slutten på noe, men også et spørsmål om hva som oppstår etter at det som tidligere var selvfølgeligheter blir borte eller endret. Han mener at vi ikke med enkle grep kan slutte konkrete fatninger om hvordan endringer kan forstås, motvirkes eller utforskes, men at endringer i samfunnet i for eksempel økonomi og driften av hverdagslivet og familien likevel angir en retning (Beck, 1997). Det er ulike teorier om familielivet og ulik forståelse av hvordan mor og far skal fordele arbeidet i et hjem. I noen tilfeller har mor og far ulike oppgaver og tidligere mente man at ting fungerte best slik, og at livsløp og arbeidsdeling var sosialt bestemt. I våre dager mener noen at dette er noe som må bestemmes av den enkelte, eller gjennom forhandlinger innenfor hver familie. Dette omfatter blant annet fordelingen av husarbeid, inntektsgivende arbeid og omsorg for barn. Likestilling er i vår tid blitt et nærmest utelukkende positivt ladet ord fordi det fordrer likhet blant kjønnene, og det gir større økonomisk vekst både for den enkelte familie og for nasjonen Norge (FoU-rapport nr. 5/2005, 2005). De endringene som har skjedd i samfunnet når det gjelder kvinners muligheter til utdanning og arbeid, samtidig med fedres mulighet til å delta mer i familielivet, har siden midten av forrige århundre vært med å forme den moderne familien i 2016. Vi kan trekke veksler ved Becks teori på den endringen som er skjedd i forhold til omsorg for barn og husholdsoppgaver i hjemmet. Før var det helt vanlig at kvinnen tok seg av alt dette, nå er den normale tenkningen at mann og kvinne selvsagt skal dele på dette. Utviklingen, uansett på hvilken måte den har oppstått, har resultert i mer likestilling og store endringer i familiemønstre og roller i familien de siste 40 år i Norge (Ellingsæter og Widerberg, 2012).

Beck og Beck-Gernsheim skriver også om endringer i familien, men med mer fokus på dette som gjelder valg. Beck og Beck- Gernsheim (1995) stiller spørsmål ved om den nye kjernefamiliens egenskaper som i utgangspunktet ble bygget rundt kjønnsstatus, muligens kolliderer mellom interesser av kjærlighet, familie og personlig frihet. Det handler om individualisering, og kjernefamilien blir nå sett på som en motsetning til frigjøring og like rettigheter. Forfatterne kaller dette “det normale kaos av kjærlighet”. Det som overtar for kjernefamilien, er ifølge Beck og Beck- Gernsheim noe enda bedre, noe annerledes og noe mer: nemlig en forhandlende familie, den vekslende familien, fler-familiene, nye arrangementer av familier etter skilsmisser, gjengifte, skilsmisser igjen og nye variasjoner av mine, dine og våre barn, altså våre tidligere og nåværende familier.

Mine informanter i denne studien opplevde at de måtte velge hvordan de skulle legge til rette i forhold til studier og hvordan de skulle legge opp ulike arbeidsoppgaver for å få hverdagen til å gå i hop. Kvinner og menn strever med å koordinere familie og karriere, kjærlighet og ekteskap, nye morskap og farskap, vennskap og bekjentskap. Denne utprøvingen og bevegelsen er ifølge Beck og Beck-Gernsheim på vei fremover, og det er ingen som stopper den. Man kan kalle det «status strev» som kommer etter «klasse strev». De tradisjonelle sosiale identitetene forsvinner gradvis og motviljen over de «gamle» kjønnsrollene mellom menn og kvinner dukker først og fremst opp i den private sfære. En hel del av både trivielle og viktige spørsmål, rangert fra hvem som tar oppvasken, til kjønn og trofasthet, avslører de holdningene som finnes og det viser også motvilje til å forandre samfunnet på åpenbare og mindre åpenbare måter (Beck og Beck – Gernsheim, 1995).

Planene som er lagt kan bli endret eller opphevet. Valgene vi tar bør rettferdiggjøres eller gjøres rede for ovenfor andre. Diskusjoner og krangler, skuffelser og feil som blir gjort, åpenbarer hvor forskjellige risikoene og sjansene er for menn og kvinner. Å unngå å ta et valg er ikke lenger der, men å ha muligheten til å velge vil også sette enhver under et press på å gjøre det. Jobbmarkedet ønsker ofte at de ansatte er mobile uavhengige av deres familiesituasjon. Familier ønsker det motsatte. Denne motsigelsen mellom dragningen til personlige relasjoner og kommersielle krav kunne forblitt skjult dersom man tok det for gitt at ekteskap for en kvinne var synonymt med å gi avkall på en karriere, ta over omsorg for barna, og være enig i å flytte hvor som helst hennes manns arbeid krever det. Nå som begge ønsker eller må arbeide for sitt livsopphold, vil de komme i et dilemma. Siden det offentlige ikke har noen planer om å komme med noen løsninger som kan løse dilemmaet,

må hver enkelt familie finne private løsninger. De er altså overlatt med mange valg som må tas for å koordinere arbeids- og familieliv (ibid, s.35).

Når en voksen skal begynne å studere vil dette berøre andre familiemedlemmer, og da spesielt den andre voksne, altså partneren til studenten (Rønning red., 2007, s.84). Det er jo ikke gitt at alle voksne har familie selv om de studerer i voksen alder. Men i denne studien er alle informantene i en familiesituasjon, og jeg synes derfor det er viktig å si noe om de prosessene som skjer når kvinnen tar fatt på studiene og de ulike formene for familieliv. Studiesituasjonen til mor vil blant annet gå ut over de voksnes tid og deres økonomiske situasjon (ibid). Når det gjelder forpliktelser som studenten er vant med å ha i hjemmet, kan det hende disse nå må omfordeles til andre, og relasjonen til partneren, barna eller andre i nærmiljøet må kanskje rekonstrueres (Ellingsæter og Widerberg,2012). Den allerede etablerte arbeidsdelingen som finnes i hjemmet må kanskje omfordeles, og det må avtales og kanskje til og med forhandles om hvem som gjør hva i de neste månedene eller årene (Rønning, red.,2007). I hvilken grad studietiden til mor ansees som et vellykket prosjekt, avhenger ifølge Rønning (2007) også av om studietiden er et kollektivt eller individuelt prosjekt, både med tanke på ektefelle/partner og barna hvis de er store nok til å involveres.

3.4 Ulike former for støtte

I forstudien *Liv og læring – voksnes vilkår for fleksibel læring* (Grepperud et. al., 2004), samt boken *Studier og hverdagsliv-voksne studenter i fleksibel læring* av Grepperud, Rønning og Støkken (2006) tar forfatterne opp viktigheten av at man som voksen student har støtte fra eget hjemmemiljø. De anser det som avgjørende for at man skal klare studiene. Siden det vises i undersøkelsen at omtrent to tredeler av de intervjuede har et eller flere små barn som bor hjemme, er det vanskelig å gjennomføre et studie som et individuelt prosjekt, det er helt essensielt at man får støtte fra partner. I nevnte studie drøftes det rundt fire ulike støtteformer, og disse er med tanke på støtte til studier når man er i arbeid. Det drøftes også rundt støtte med tanke på husholdarbeid, men i nevnte studie er det ikke fokus på studiesituasjonen med medstudenter og lignende. Eksemplene i Grepperud et.al. (2004 og 2006) er tatt utfra støtte fra kolleger og arbeidsgiver. I min studie velger jeg å bruke noen av de samme begrepene. Jeg har valgt å drøfte rundt fire ulike typer støtte, og det er moralsk støtte, faglig støtte, økonomisk støtte og praktisk støtte. Jeg

har i denne studien fokuset på støtte fra partner, familie og medstudenter istedenfor arbeidssituasjon og kolleger.

I begrepet **moralsk støtte** menes først og fremst alminnelig aksept for at vedkommende studerer (Grepperud et. al, 2004, s. 93). Moralsk støtte kan finne sted i mange ulike uttrykk. Oppfordring til å ta studier er en ting, mens likegyldighet eller negativitet er på den andre siden av skalaen. Studenten kan også oppleve støtte i form av aksept, men med lite eller ingenting engasjement (Grepperud et.al, 2004).

Med **faglig støtte** mener jeg her at partner, familiemedlemmer eller medstudenter tar del i det faglige innholdet i studiet på en eller annen måte. De kan opptre som diskusjonspartnere eller faglige støttespillere (Grepperud et. al, 2006). Når det gjelder det faglige, kan det i noen tilfeller oppleves som et felles familieprosjekt at en av de voksne har blitt student. Det kan gi ny «næring» til læringsfokuset i hjemmet (ibid). I andre tilfeller kan det nye fokuset på studier og det nye miljøet til den studerende virke så fremmed for partneren, at det skiller de voksne mer fra hverandre enn det styrker dem. Da kan det være mer utfordrende for partneren å gi støtte til den studerende (Grepperud et. al, 2004).

Med **praktisk støtte** mener jeg at partner eller andre familiemedlemmer tar del i eller hånd om store deler av det praktiske når det kommer til husholdsarbeid og barn. Det handler om arbeidsdeling i hjemmet knyttet til konkrete oppgaver som må gjøres (Rønning red., 2007). Men det handler også om at det skapes tid og rom for studiene, ved at man avlaster eller overtar noen oppgaver (Grepperud et. al, 2004). Studiesituasjonen vil i flere tilfeller berøre mer enn bare kjernefamilien. Rønnings studier (2007) viser at mange studenter forteller om at de er helt avhengige av hjelp og støtte fra besteforeldre eller andre slektninger for å få hverdagen til å gå rundt.

Når et familiemedlem blir student, vil de i de fleste tilfeller innebære en økonomisk belastning for hele familien. Og det vil mest sannsynlig å konsekvenser for familiens muligheter for feriereiser og forskjellige store investeringer som bil, hus og andre nyttige ting (Rønning red., 2007). Så når det gjelder **økonomisk støtte**, mener jeg at partner stiller opp med midler for at familien skal klare seg økonomisk i studieperioden. Det innebærer i situasjoner hvor studenten er i arbeid, at det er arbeidsgiver som gir den økonomiske støtten, slik som i studiene til Grepperud et. al. (2004 og 2006). I min studie er det altså partner som må gi denne støtten. Man kan se likheter mellom arbeidsgiver og partner, ved at de begge kan vise sin støtte ved å dekke studentens ulike utgifter til studiene, reiser og

pensumbøker (ibid). I en familiesituasjon er det de løpende utgiftene til husholdet som må dekkes, og de er ofte større enn kun utgifter til studiene. Det at en skal ta fatt på studier, gjør at man omtrent er avhengig av en partner som bidrar økonomisk (Grepperud et. al,2004).

Studentene fra forskningsprosjektet til Grepperud et. al (2006) har svart på hva de synes er viktig, og rundt 75% vurderer at det er viktig å få moralsk støtte fra partner. Når det gjelder praktisk støtte viser dataene fra undersøkelsen, at det er 70% som mener at det er viktig. Det samme gjelder den moralske støtten, det er 75% som vurderer denne som viktig. Når det gjelder faglig støtte som for eksempel handler om faglige diskusjoner, er det kun 30% av studentene i undersøkelsen som vektlegger det som viktig form av støtte fra partner. Den økonomiske støtten er ikke tatt med i denne sammenhengen, da det i rapporten til er mest fokus på den økonomiske delen når det er en arbeidsgiver inni bildet som enten støtter, delvis støtter eller ikke støtter arbeidstakeren økonomisk med tanke på studier. Rapporten til Grepperud et. al. (2006) viser at det å gå i gang med studier uten positiv støtte fra partner, vil øke risikoen for å avbryte underveis. Nesten alle studentene i undersøkelsen opplevde støtte fra partner, det var bare 3% som opplevde lite eller ingen støtte fra partner. Når det gjelder støtte fra andre, som barn, foreldre og svigerforeldre, er det de studentene som er yngst og som er førstegangsstudenter og kvinner, som opplever størst grad av støtte, ifølge undersøkelsen.

Støtte fra partner og venner og familie kan oppleves ulikt, og kan defineres som så mangt. I undersøkelsen til Grepperud et. al. (2006), kommer det frem fra intervjuene fra rapporten at moralsk støtte for noen var det samme som fravær av negative ytringer, for andre var det nok med et «ok» og for andre igjen var det viktig med direkte motivasjon og i noen tilfeller også noe press. Studentene har altså ulike oppfatninger av hva «full støtte» innebærer. Støtte kan oppleves som konkret hjelp fra partner, og når det er snakk om arbeidsdeling i hjemmet, vil dette ha en innvirkning på de mulighetene som den voksne studenten har til å studere (Grepperud et. al.,2006). Data fra undersøkelsen “Studier og hverdagsliv- voksne studenter i fleksibel læring” viser en tradisjonell kjønnet arbeidsdeling. Over 47% av kvinnene oppga at de hadde hovedansvaret hjemme. Studentene som tar masterutdanning viser et bilde av en mer likestilt familie, det vil si at både menn og kvinner er likestilte i arbeidsoppgavene som kreves i hjemmet (Grepperud et al., 2006, s.50).

4.0 METODE

I dette kapittelet vil jeg beskrive det metodiske designet i oppgaven og forklare hvilke valg jeg har gjort under hele forskningsprosessen. Ifølge Kvale bør et metodekapittel gi en god oversikt over hvordan man har gått frem, slik at andre kan vurdere tilliten til dataene (Kvale, 1996). I tillegg til hvordan man har gått frem, bør man redegjøre for hvorfor man valgte å gjøre det slik, og hvorfor man valgte bort alternative muligheter (Ryen, 2002, s.279). Ifølge Silverman kan man vise at man er en kompetent forsker ved å peke på hvordan man håndterte de vanskelighetene som oppstod under feltarbeidet og datainnsamlingen (Silverman 2000, s.235). Jeg vil derfor ha en ærlig redegjørelse om hva jeg har gjort, hva som gikk bra og hva som gikk galt underveis i forskningsprosessen. Først vil jeg si noe om valg av den kvalitative tilnærmingen og intervjuform, så vil jeg gå inn på de ulike etiske overveielsene som er gjort, deretter går jeg gjennom den praktiske gjennomføringen av studien og så en presentasjon av utvalget. Jeg vil beskrive på hvilken måte jeg valgte å analysere og bearbeide datamaterialet, og til slutt i dette kapitlet vil jeg si noe om påliteligheten og gyldigheten omkring kvalitativ metode og vurderinger omkring min studie i forhold til dette.

4.1 Metodevalg

Når det gjelder valg av metode, så setter man gjerne oppimot hverandre kvantitativ og kvalitativ metode, men det er ikke alltid man kan forklare forskjellene så enkelt (Repstad, 2007). Silverman forklarer forskjell på valg av kvantitativ og kvalitativ metode i en forskningsprosess på denne måten: Dersom man er interessert i å finne ut av hva folk stemmer ved et valg, er det kvantitativ metode man bør gå for. Men er forskeren opptatt av å finne ut folks livshistorier og hverdagslige hendelser er det kvalitativ metode som bør brukes (Silverman 2005, s.6). Hvis man sier at opptelling ikke er relevant i kvalitativ metode, mener Repstad at vi glemmer at mengde og hyppighet også kan beskrives med utsagn som «de fleste mener at» eller «stort sett har klientene lav økonomi». Vi bruker opptelling til og med i vår dagligtale, så dette brukes også innen kvalitativ forskning og Repstad mener man neppe klarer å styre unna dette. Mens i kvantitativ metode brukes systematisk tall som hjelpemiddel i analysen og kommer frem som for eksempel statistikk. Slik er det ikke alltid i kvalitativ metode, fordi vi går i dybden og ikke i bredden, vi studerer få eller et miljø og det legges mer vekt på et nærere forhold mellom forsker og forskningsmiljøet enn i kvantitative metoder (Repstad, 2007, s.16 og 18). Kvalitative

metoder bygger på teorier om menneskelig erfaring og disse menneskenes fortolkning av virkeligheten. Ulike svar, synspunkter og holdninger til samme spørsmål, viser at man ser på virkeligheten fra ulike perspektiver (Malterud, 2003). Mennesket konstruerer sin egen virkelighet gjennom språklige interaksjoner med andre mennesker. Språket blir en fortolkende faktor, og enhver forståelse er avhengig av sosial, historisk og kulturell kontekst (Malterud, 2003). Jeg har valgt kvalitativ metode nettopp fordi jeg ønsker å gå i dybden og finne ut mer innenfor temaet *studerende småbarnsmødre*.

Problemstillingen jeg ønsker å forske på er følgende:

Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?

Jeg satte opp følgende forskerspørsmål:

1: Hvordan får kvinner det til økonomisk og praktisk å kombinere små barn og studier?

2: Hva er kvinnenes motiv og hensikten med å kombinere omsorg for små barn og studier?

I neste avsnitt går jeg inn på hvilket design jeg har valgt innenfor kvalitativ metode for å finne svar på forskningsspørsmålet.

4.1.1 Det kvalitative forskningsintervjuet som metode:

Ifølge Monica Dalen er formålet med et intervju *å fremskaffe fylldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon* (Dalen, 2013, s.13).

Bruken av intervju går så langt tilbake som til 1800-tallet. Etter andre verdenskrig ble flere, både sosiologer og andre, opptatt av å bruke intervjuet som forskningsmetode og helst sammen med feltarbeid og observasjon (Ryen,2002). I det kvalitative forskningsintervjuet er formålet å forstå sider ved personens dagligliv fra hans eller hennes perspektiv (Brinkmann og Kvale (2010) i Ødegård, 2013). Gjennom å bruke metoden kvalitativt intervju kan informantens egne ord komme frem. Det er hva som kommer fra informanten som anses som sannhet og man kan utfra deres utsagn med denne metoden vise hva respondentene tenker og gjør. Informantens utsagn blir viktig for å få frem forskerens konklusjoner og det blir også avgjørende for påliteligheten til selve forskningen (Ryen, 2002). Hensikten med et intervju er å sammenligne svarene, det avhenger derfor at de noenlunde samme spørsmålene blir stilt alle informantene (ibid). Når det gjelder det

kvalitative intervjuet har det en fordel som forskningsmetode fordi intervju-formen er såpass kjent for «folk flest». Silvermann påstår at vi lever i et «intervju-samfunn», fordi så mye av det som foregår i media er basert på intervjuteknikk. Han nevner eksempler som talkshow og kjendisintervjuer. Dette gjør at intervju er noe folk flest – og da også utvalgte respondenter er trygge på (Silvermann, 2005, s.111). Man skal likevel ikke komme *for nær* innpå, men man skal heller ikke behandle respondenten som en av tusen, slik man gjør innen kvantitativ metode. Her kan hvert enkelt unike menneskene bli «glemt» i bare tall og statistikk, fordi man forsker på en annen måte. Hensikten med oppgaven min var å få økt kunnskap om informantenes opplevelse med og erfaring fra deres kombinasjon av studieliv og omsorg for små barn. Kvalitativt forskningsintervju er en egnet metode for å få svar på problemstillingen i denne studien (Ødegård, 2013).

4.2 Forskningsetiske overveielser:

I dette avsnittet vil jeg si noe om hvordan jeg har gått frem for å ivareta informantene på best mulig måte, og for å overholde etiske prinsipper som konfidensialitet og informert samtykke, samt å bevare forskningsdataenes integritet.

4.2.1 Forforståelse:

Jeg har valgt å forske på temaet om kvinner som er hjemme med barn. Siden jeg er i denne situasjonen selv, kan det medføre både utfordringer og skape ressurser inn i studien.

Meninger og oppfatninger jeg har på forhånd om hva informantene kommer til å svare i intervjuet, kalles forforståelse og kan både gjøre meg som forsker “blind” for at mine forforståelser gjør at jeg “trekker alle over en kam”. Men det kan også gjøre at jeg har med meg i bagasjen noe som gir meg en større forståelse av opplevelsene og uttalelsene som informantene gir meg (Dalen,2013, s.16).

Grensegangen mellom å være forsker og medmenneske, mellom å vise nærhet og distanse, kan til tider være vanskelig (Dalen, 2013, s.11).

Slik Dalen uttrykker det i sitatet over, har jeg også opplevd det selv under intervjuene. Jeg fikk en god relasjon til de jeg intervjuet. Det kan oppleves vanskelig å skulle distansere seg og ikke ta med sine egne forforståelser og erfaringer i samtale med informantene. Men det er jo deres erfaringer og opplevelser som skal forskes på, og da er det viktig å ha riktig distanse til informantene og deres historier slik Dalen setter lys på.

Jeg forsøkte å tilstrebe det Malterud skriver om å ha en åpen og naiv innstilling til datamaterialet før jeg gikk i gang med analysen og legge mine forforståelser og egne erfaringer bort i første omgang (Malterud, 2003). Min bakgrunn som student og småbarnsmor gjør sitt for at jeg allerede før oppstart av forskningsprosessen, hadde en forforståelse for dette temaet. Jeg hadde en tanke om at kvinnenes motivasjon for å ta studier mens barna var hjemme, handlet om at de i bunn og grunn ønsket å forlenge småbarnstiden for barna i eget hjem. Jeg ønsket i hvert fall dette selv. Jeg tenkte at jeg skulle «skåne» mine barn for stress med å måtte vekke dem om morgenen, for så å dra på jobb og levere dem i barnehage. I tillegg ønsket jeg å hindre adskillelse fra mor så tidlig som før de hadde fylt ett år.

Mine forforståelser handlet også om at kvinner som velger denne løsningen, vil ikke bare «ofre» arbeidsliv, pensjonspoeng og egen tilfredsstillelse, ved å la være å arbeide. De vil noe annet, de vil bruke anledningen hjemme med barn til å skaffe seg mer kunnskap og på lang sikt kanskje en bedre jobb og til og med høyere anseelse og lønn.

Min forforståelse handler altså om at kvinner som velger denne kombinasjonen gjør dette både for barna og «familielivets fred», men også for sin egen karriere. For meg personlig har denne perioden med småbarnfase og studier vært både en glede og et offer. Spesielt har det vært et offer i forhold til vår husholdningsøkonomi. Når man ikke arbeider har man heller ikke lønn, så det sier seg selv at sydenturer, nye klær, restaurantbesøk, dyre interiør innkjøp eller andre «økonomiske utskielser» ikke har vært prioritert i en slik fase. Jeg har derfor en forforståelse om at de andre kvinnene som har valgt denne kombinasjonen også synes dette har vært en utfordring økonomisk sett. På den andre siden er gledene med å være hjemme med barn svært mange, og jeg har spesielt opplevd i denne fasen med studier, at det å ha fleksibel tid på de oppgavene som skal gjøres har vært verdifullt. Tiden min har ikke vært fastlåst, slik den ofte er når man er i en arbeidssituasjon. Barn er uforutsigbare med tanke på både utvikling, sykdom og ulike behov for oppfølging. Nok tid til oppfølging av barna, og fleksibilitet med tanke på studiene har vært nøkkelen for meg til å holde hodet over vannet og samtidig kunne glede seg i småbarnsfasen. Disse tankene er også en del av min forforståelse for informantene jeg skulle intervju.

Det at hjernen min har fått bryne seg på faglige utfordringer fra studiet midt i hverdagen med barn, har gitt meg selvtillit og fokus på veien videre i min egen karriere, selv om jeg

har vært fysisk borte fra arbeidslivet. Denne forforståelsen har selvsagt også preget meg gjennom forskningsprosessen, men jeg har forsøkt å legge bort mitt eget perspektiv under analyseprosessen for å være så åpen som mulig etter ny kunnskap som jeg fikk av informantene gjennom intervjuene.

4.2.2 Nærhet til feltet:

Den som forsker på eget felt vil ofte bli oppfattet som partisk eller for nær forskningsfeltet i forstand av forståelse, oppfatninger og lojalitet til organisasjonen, kollegene eller brukere. Man kan tenke at det da er vanskelig å ha det kritiske blikket med seg under forskningsprosessen. Den sosiale virkelighet er ikke så enkel at en forsker kan holde seg nøytral, fordi en forsker ikke kan stille seg utenfor verden han lever i og bare være en objektiv tilskuer. Forskeren har en deltakende rolle; han eller hun er en aktør i forhold til omgivelsene og andre mennesker (Ryen, 2002, s.44). Det kan være både ulemper og fordeler ved å ha med seg forforståelser inn i forskningsprosessen. Ulempene kan altså være, ifølge Ryen (2002) at det kan være vanskelig å ha med seg det kritiske blikket. Jeg merket dette spesielt under intervjuene da mye av det som kom fra informantene var så gjenkjennelig for meg. Jeg måtte fokusere på å ikke svare igjen som at det var en vanlig samtale mellom to studenter med barn. Jeg minnet meg selv på at jeg var forskeren og at jeg måtte holde en viss distanse. Det at jeg hadde forkunnskaper om forhold rundt det å være student og ordningene som småbarnsfamilier har, ser jeg på som en fordel. Det gjorde at intervjuet gikk flytende uten så mye behov for oppklaringer eller begrunnelser. Malterud (2003) sier at dette er vanlig, tatt i betraktning at forskere også er mennesker. Det som imidlertid er viktig, er at forskeren har et åpent sinn, som gir plass til tvil og ettertanker (Malterud, 2003, s.26).

4.2.3 Hensyn til informanter og anonymisering:

For å ta hensyn med tanke på informantenes selvbestemmelse og frihet, fikk de informasjon om at de når som helst kunne trekke seg fra studien. På denne måten sikret jeg validitet.

De fikk informasjon om studien i en forelesning, gjennom en foreleser eller en medstudent, og de valgte selv å kontakte meg på mail. Forespørselen jeg mottok på mail om å være med i studien min, anså jeg som informantens samtykke. Alle studentene som tok kontakt med

meg på mail, fikk svar, og de fikk et informasjonsskriv i forbindelse med dette som sa noe om muligheten til å trekke seg og hva dataene skulle brukes til.

Da det var meg som hadde rollen som forsker i denne studien var det meg som hadde ansvar for å sørge for å ivareta informantene gjennom hele forskningsprosessen. Jeg forsøkte å gjøre det ved først og fremst å presentere meg på en høflig måte gjennom det første møtet som for alle informantene var gjennom mail – kontakt. Jeg gjorde det jeg kunne for å ikke trenge meg på, ikke spørre for personlige spørsmål under intervjuene og jeg tilbydde informantene om å få ha med barnet under intervjuet dersom de synes det var lettest. I tillegg forsøkte jeg å la informantene selv foreslå tid og sted for intervju som passet dem best (Dale, 2013, s.13). Utfordringen min på dette området som så mange andre, var det tidsmessige aspektet ved kontakten med informantene. Jeg hadde ikke mulighet til å være så fleksibel som jeg kunne ønske hverken med klokkeslett eller sted for intervjuene på grunn av min hjemmesituasjon.

Jeg har ikke brukt navn, eller tall på informanter eller sitater fra informantene, i fare for at noen av informantene skal kunne gjenkjennes. Jeg valgte å referere til hva de har sagt ved å kalle dem for informanter, istedenfor navn. På denne måten mener jeg det skal være vanskelig å kjenne igjen informasjon om hver enkelt kvinne. Noen av sitatene er gjort noe om, for eksempel har jeg ikke tatt med navn på barn, dersom informanten har oppgitt dette i intervjuet.

4.2.4 Kritisk blikk på forskningsprosessen

Underveis i forskningsprosessen dukket det opp flere uforutsette hendelser som jeg ikke hadde tatt stilling til på forhånd. Derfor ønsker jeg å gå inn på noen punkter som kunne vært gjort annerledes for å gi studien enda bedre kvalitet. For det første ønsker jeg å ta selvkritikk på at jeg valgte å se bort i fra kvinner som benyttet seg av barnehageplass/tilsyn, nettopp siden jeg fant en av informantens informasjon interessant likevel. Det som var interessant var at den nevnte informanten hadde flere av de samme problemstillingene og utfordringene som de andre informantene, som ikke hadde full barnehageplass. Hun hadde selvsagt noe mer frihet til å fokusere på studiene på dagtid. Dette står i motsetning til de informantene som hadde barnet hjemme hele tiden og som først og fremst måtte ta hensyn til barnet før studiene. Men informanten hadde de samme

dilemmaene som de andre informantene, med å ha ulike forventinger rettet mot seg fra både barna, partner og studiestedet. Man kan jo også spørre seg om det i det hele tatt hadde latt seg gjøre å kombinere studier med omsorg for barn, uten barnehageplass eller forholdsvis massiv praktisk støtte fra partner, nettverk og besteforeldre?

En annen ting som kunne vært bedre planlagt i forkant av forskningsprosessen, var utvelgelse av informanter. Jeg tok som tidligere nevnt kontakt med informantene på mail. Utvalget var delvis tilfeldig, men delvis planlagt, jeg så etter studier hvor jeg antok at det var flere kvinner enn menn. Dette kan sees på som en sårbarhet i seg selv, da jeg ikke gikk for de studiene hvor kvinner velger utradisjonelt når det gjelder yrke. Det er interessant å stille seg spørsmålet om kvinner med små barn, i tradisjonelle mannsyrker, ville svart annerledes enn kvinner i tradisjonelle yrker.

4.2.5 Tillatelser:

Før jeg begynte prosessen med å finne informanter til studien søkte jeg tillatelse hos Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Kravet til NSD for en godkjenning er at en fyller ut et søknadsskjema som man blir tilsendt, og som vedlegg skal man sende med forslag til intervjuguide og forslag til informasjonsskriv til informanter.

Underveis i prosessen med å skaffe godkjenningen, så jeg behovet for å gi NSD mer informasjon om rekrutteringsmåten for å skaffe informanter. Jeg sendte dem en mail med tilleggsinformasjon som også gav fortløpende på godkjenningen. Søknaden ble sendt og godkjent (vedlegg nr. 1).

4.3 Den praktiske gjennomføringen av intervjuene:

I dette avsnittet vil jeg redegjøre for hvordan jeg gikk frem for å utføre forskningsprosessen.

4.3.1 Planlegging og forberedelse til intervjuene

Den første tiden av forskningsprosessen brukte jeg på å sende inn et søknadsskjema til NSD som jeg nevnte i forrige avsnitt, samt de vedlegg som krevdes. Sammen med søknadsskjemaet skulle det legges ved et informasjonsskriv og en foreløpig intervjuguide. Forskningsjobben som skulle utføres fra start til slutt ble mer enn bare tanker, tema og problemstilling på et ark, det ble reelt og ulike valg måtte tas stilling til fra første stund.

For meg ble dette en planleggings og forberedelses-fase som rustet meg til intervju-fasen. Når det gjelder rekruttering av informanter, vil jeg si noe om det i neste avsnitt.

4.3.2 Rekruttering av informanter

For å rekruttere informanter til denne studien hadde jeg først planer om å legge ut informasjon om studien i sosiale medier slik som Facebook og Instagram, og jeg så for meg at det ble en enkel sak å få tak i informanter på denne måten da det enkelt og effektivt spres informasjon på sosiale medier. Da dette viste seg å være en utfordring på grunn av personvern, måtte jeg velge en annen måte å rekruttere informanter på isteden. For å få tak i informanter gjorde jeg da følgende tiltak: Jeg hadde faste dager på Universitetet i Grimstad. Jeg tok først kontakt i resepsjonen på Universitetet i Grimstad for å vite hvilke studieretninger som var aktuelle for prosjektet. Jeg ønsket å finne det studiet hvor det var mest kvinner, da det var dem jeg søkte som informanter. Jeg brukte deretter universitets nettside og valgte meg ut kontaktperson for ulike studier. Jeg sendte dem mail med forespørsel om å komme i en forelesning og si noe om prosjektet. Jeg ønsket også å dele ut informasjonsskriv. Informantene i dette prosjektet var studenter, det var de jeg ønsket å få tak i og intervju. Jeg hadde flere kontaktpersoner ved universitetet som viste seg å være svært nyttige. Jeg tok kontakt på mail, og utvalget var delvis tilfeldig, men delvis planlagt, jeg så etter studier hvor jeg antok at det var flere kvinner enn menn. I tillegg til å få meg kontaktpersoner ved de ulike studiene, ble det hengt opp laminerte informasjonsskriv på infotavler på universitetet i Grimstad og Kristiansand. Dette gjorde at jeg ikke konkret valgte mine informanter, de kom til meg gjennom studiekoordinatorer eller ved at de tok kontakt selv. Med denne fremgangsmåten hadde jeg ingen innflytelse over hvilke informanter jeg faktisk fikk til å intervju.

Jeg ba om tillatelse til å få 5-10 minutter i slutten av en forelesning slik at jeg kunne ta kontakt med de studentene som var aktuelle i pausen rett etter forelesning. I tillegg til dette ble også informasjonsskrivet om studien min lagt ut på fronter-rommet, som er internmeldingssystemet til studenter ved Universitetet i Agder. Min veileder og to andre forelesere hadde også forslag til informanter, så de hjalp meg å videreformidle studien min.

Antall informanter kunne for min del ikke være for stort, fordi både gjennomføring av intervjuer og bearbeiding av datamaterialet tar mye tid. Jeg valgte å søke etter mellom 5 og

10 informanter. Samtidig var jeg opptatt av å ikke få alt for få informanter, fordi jeg ønsket at datamaterialet jeg satt igjen med skulle være av en slik kvalitet at det gav et solid grunnlag for tolkning og analyse (Monica Dalen, 2013). Jeg måtte underveis gjøre noen avgrensninger, jeg valgte for eksempel mødre som ikke hadde full barnehageplass til barnet/barna sine, jeg valgte kvinner fordi jeg hadde en antakelse om at disse var det flest av og derfor lettere å skaffe seg informanter til studien. I tillegg er det kvinner generelt som ifølge statistisk sentralbyrå bruker mest tid på utdanning og de som har hatt den største endringen de siste 40 årene når det gjelder mer tid til inntektsgivende arbeid og utdanning, samt mindre tidsbruk til ulønnet arbeid i hjemmet (Statistisk sentralbyrå 2012, s.11-13). Jeg håpet at informasjonen om studien ville spre seg raskt. Det vil si at dersom noen hadde hørt om prosjektet mitt og ikke kunne delta selv, håpte jeg at det likevel spredte seg blant kvinnelige studenter. Slik ble det også, flere av studentene som hørte om studien min i en forelesning, spredte dette videre i sin klasse. Jeg valgte studenter ved Universitetet i Agder (Uia) fordi det er nærme mitt bosted, og det ville ikke ta så mye reisetid å treffe informantene. Jeg fokuserte først og fremst på Uia Grimstad fordi dette er aller nærmest, i og med at jeg bor i Arendal: Jeg stilte meg også åpen for informanter som var studenter ved universitetet i Kristiansand.

Informanter til studien var et strategisk utvalg. Et utvalg skal inneholde tilstrekkelig rikt og variert materiale om det du ønsker å si noe om når studien er gjennomført (Malterud, 2011). Jeg ønsket å forske på hensikten og motivet til kvinner som kombinerte studier og omsorg for små barn. Malterud (2011) mener at utvalget ikke bør være for homogent, fordi det da kan være vanskelig å få frem data og nyanser som gir den kunnskapen vi er ute etter, nemlig nytt lys over problemstillingen i forhold til den førforståelsen vi hadde.

Begrunnelsen for utvalget var nettopp at jeg ønsket studenter på ulike nivå i utdanningen og fra ulike studieretninger. Jeg hadde nok ønsket meg kvinner også fra studieretningen teknologi men det fikk jeg altså ikke, av den enkle årsak at det ikke fantes noen aktuelle informanter der. Det jeg ble fortalt av kontaktpersonen ved Uia, var at det ikke var mange kvinner i utgangspunktet på dette studiet, og at de fleste var ferdig med småbarnsfasen. Jeg tok altså høyde for, så godt det lot seg gjøre - å få variasjonsbredde for å få muligheten til å flere nyanser av ett og samme fenomen (ibid, s.57). I min leting etter informanter, opplevde jeg tidlig i prosessen at det var flere som misforstod mitt ønske om kjennetegn ved informantene. Jeg fikk også henvendelser fra to-tre kvinner på mail som forklarte at de hadde barn og studerte og at de ønsket å delta i studien min. Jeg ble selvsagt takknemlig

for det, inntil jeg fant ut at de hadde barna på heltidsplass i barnehagen. Slik jeg utformet studien var det ikke denne gruppen jeg først og fremst var ute etter, fordi jeg ønsket å se på kvinner som hadde barna hjemme, enten helt eller delvis, samtidig som de studerte, enten heltid eller deltid. Dette opplevde jeg også med min siste informant, og forstod ikke før jeg var inne i intervjuet at hun egentlig ikke var i kategorien til studien, fordi barnet hadde barnehageplass og barnepass av andre enn kvinnen mens hun studerte. Selv om hun ikke var akkurat innenfor de rammene jeg hadde satt for informantene, var dataene som kom frem såpass interessante at jeg valgte å bruke dette intervjuet også. Jeg så underveis i intervjuene at det er mange ulike måter å løse en kombinasjon av omsorg for små barn og studier på. Jeg ønsket å løsne litt på kriteriene for å være informant i studien min. Bakgrunnen for det er at småbarnsfasen er krevende og det å kombinere dette med studier er likevel annerledes enn å være i inntektsgivende arbeid. Som en av informantene opplyste var hun likevel mye hjemme og hun forklarte at hun tok seg av barna ved sykdom og ved planleggingsdager, så i realiteten var det hun som hadde hovedansvaret for barn og hjem.

4.3.3 Presentasjon av utvalget

Utvalget bestod av åtte informanter som alle var kvinner. Kvinnene var i alderen 22 til 35 år. Gjennomsnittsalder var 28 år. Alle var studenter eller hadde vært studenter i løpet av de siste tre årene samtidig som de var hjemme med små barn i alderen null til tre år. En av de åtte informantene hadde et annet språk enn norsk som morsmål. Alle informantene var tilknyttet Universitetet i Agder, enten i Grimstad eller i Kristiansand. Fire av informantene hadde bosted i Kristiansand, to i Grimstad og to i Arendal. Alle informantene er gift, forlovet eller samboer. Det vil si at alle har en partner som de deler både foreldreansvaret med og den økonomiske situasjonen. Alle informantene var i en situasjon hvor de enten hadde fullført utdanningen, eller hadde planer om å fullføre den. Det var likevel en av informantene i utvalget som forsøkte å studere med sitt syv måneder gamle barn hjemme, men brøt studiene fordi hun opplevde at det ble for slitsomt. Jeg vurderte at informasjon om denne informanten var nyttig å ha med i studien, fordi det gav en balanse i dataene. Jeg syntes det var interessant å få informasjon om årsaker til at hun valgte å ikke fullføre studiene.

Når det gjelder utdanning har fire av informantene valgt studieretning innenfor sosiologi/samfunnsfag eller lignende. Tre av informantene har valgt seg utdanning

innenfor økonomi og administrasjon og kun en av informantene utdanner seg innenfor helse og omsorgsyрке. Informantene var på ulikt nivå i utdanningen, noen var på første året av en bachelor, mens andre igjen var i avslutningsfasen av bachelorgraden og andre hadde allerede fullført en bachelor og stod på trappene til å starte på en mastergrad. Det er hvilket nivå i utdanningen de var på i den perioden de var hjemme med barn, som det er fokus på i denne studien.

Informantene har forskjellig antall barn, men de fleste har to eller tre barn, det er kun en av informantene som har et barn. Hvis vi skal se på barnas alder, kan vi se både på de minste, men også på alderen til søsknene. De minste barna som mødrene har vært hjemme med samtidig som de studerer, er i alderen 4 måneder til 1 og 1/2 år. Selv om det i hovedsak i studien er fokus på barna som mor har vært hjemme med (altså de mellom 0 og 3 år) synes jeg også det er interessant å se på hvor gamle de andre søsknene er. Søsknene er i alderen 2-11 år, så her er det et vidt spenn. Noen har barn som nærmest «greier seg selv» med tanke på stell og lek, men krever kanskje mer intellektuelt stimuli og hjelp med lekser eller oppfølging av fritidsaktiviteter, mens de med yngre barn kanskje opplever å ha «to babyer» eller i hvert fall to barn i en fase som har behov for mye praktisk hjelp og «overvåkning» eller tilsyn konstant i den våkne tiden.

Siden en av lydband-opptakene ble ødelagt fordi bandopptakeren sluttet å spille inn etter cirka 5 minutter, har jeg svært lite data om en av informantene. Jeg har skrevet mer om dette senere i metodekapitlet. Heldigvis har jeg all «bakgrunnsinformasjon» og kan derfor presentere informantenes bakgrunn slik jeg ønsket fra starten. Det er selvsagt beklagelig at data utover bakgrunnsinformasjonen er gått tapt, og dette svekker selvsagt variasjonsbredden noe når jeg skal sammenligne dataene under analysearbeidet (Malterud, 2011, s.57).

4.3.4 Gjennomføring av intervjuene:

Før man kan gå i gang med selve intervjurunden, må man nøye planlegge hvordan dette skal utføres.

Planlegging og struktur:

Når det er snakk om struktureringsgrad, altså i hvor stor grad man skal sette spørsmålene i intervjuet i system eller ei, må man som forsker tenke nøye gjennom på forhånd, for å få

mest mulig pålitelige svar. Man kan for eksempel bruke en intervjuguide, men man kan også bare notere ned stikkord på forhånd om emnene som man skal innom.

Før jeg gikk i gang med intervjurunden med informantene, tok jeg kontakt med timeplan- og bookingansvarlige ved Universitetet i Grimstad. De var svært behjelpelige og lot meg få låne et rom hver uke i de fire første ukene jeg hadde behov for et sted å ha intervjuene. Grupperommene på Universitetet var helt stille og fritt for forstyrrelser fra andre. Det at båndopptakeren tok opp all lyd, gjorde meg fokusert på informantene og jeg noterte kun få stikkord. Jeg ønsket å ta opp intervjuene på bånd, så jeg investerte i en båndopptaker (etter at jeg hadde forsøkt en App på Iphonen som ikke fungerte slik jeg ønsket!) like før jeg skulle sette i gang med intervjurunden.

Intervjuguide:

Dersom man bruker intervjuguide skal den ikke være for detaljert. Årsaken er at de viktige temaene fra respondenten som kommer frem under samtalen ikke må «forstyrres» av detaljerte lister med spørsmål. Det er bedre å la samtalen flyte, slik at informanten får komme med det han eller hun har på hjertet for at intervjuet ligner mest mulig på en naturlig samtale.

I denne studien har jeg valgt å bruke en intervjuguide. På den måten er intervjuet både strukturert men også åpent for at informantene kan komme med sine spørsmål og de kan velge noe av retningen intervjuet tar (Ryen, 2002). Når jeg arbeidet med å lage en skisse til intervjuguiden tok jeg først utgangspunkt i de ulike temaer jeg ønsket å få svar på, som for eksempel utdanning, familie, arbeid og økonomi. Jeg startet med bakgrunnsinformasjon som bosted, alder, antall barn og alder på barn. Jeg tok utgangspunkt i en intervjuguide som var brukt i en lignende studie om voksnes vilkår for fleksibel læring og formet mine egne temaer og noen konkrete spørsmål som jeg var ute etter å få svar på (Grepperud et al., 2014). Selv om jeg strukturerte intervjuguiden, ønsket jeg å ha mange «åpne» felter til å notere i, og slik at jeg ikke var låst til å se på et spørsmålsark når jeg satt i intervjuet. Intervjuguiden ble endret både en og to ganger etter at jeg hadde hatt prøveintervjuer. Etter dette opplevde jeg at intervjuguiden falt litt «på plass» og var en fin hjelp i samtalene under intervjuene. Helt til slutt ligger intervjuguiden som et vedlegg til studien.

Ifølge Monica Dalen (2013) bør man som forsker gjøre inntil flere prøveintervjuer før man begynner på selve intervjurunden. Grunnen til dette er flere, men blant annet vil man få et bedre perspektiv på hvordan man opptrer som intervjuer, man får prøvd ut de tekniske tingene som båndopptaker eller telefon og man får tilbakemelding som kan gjøre at man redigerer for eksempel intervjuguide, eller sin egen intervjustil.

Jeg gjorde prøveintervju på to av mine venninner. Det må med at disse prøveintervjuene for meg opplevdes svært fruktbare. Jeg ba venninnene mine om å komme med ærlige tilbakemeldinger på hvordan de syntes samtalen gikk, og jeg fikk på den måten hjelp av dem til å fokusere mer i riktig retning på problemstillingen jeg hadde utformet. Utkastet til intervjuguiden ble redigert både en og to ganger etter prøveintervjuene før den ordentlige intervjurunden satt gang. Jeg liker å tenke at intervjuenes kvalitet ble løftet noen hakk nettopp på grunn av prøveintervjuene.

Intervjusituasjonen:

Det førsteinntrykket intervjueren gir med tanke på både klær og utseende vil være avgjørende for å få til en naturlig setting under intervjuene. Det er viktig å tenke på at forskeren må passe inn i den settingen han eller hun skal inn i, dette må tilpasses til hvert forskningsprosjekt. Det er viktig at forskeren skaper tillit til informantene for å få en avslappet og naturlig stemning under forskningen. Intervjueren bør derfor ha et vennlig forhold til de som blir intervjuet. Samtidig er det viktig å få frem at det ikke er bredden av svarene enn er ute etter slik som det er i en kvantitativ metode, men dybden. Derfor er hvert enkelt intervju verdifullt for forskeren (Ryen, 2002).

Ifølge Monica Dalen bør du som forsker i starten av et intervju presisere stikkord for å gi informanten et bilde av hvem du er og over selve intervjusituasjonen: Hvem du er, hvorfor du er der, hva du vil, hva som skal skje videre med datamaterialet og hva du ikke kan gi eller ikke kan love. Og til slutt hvordan tilbakeføring og publiseringen skal skje (Dalen, 2013, s.35). Jeg forsøkte å bruke disse stikkordene som en rettesnor for min studie og jeg fikk med flere av disse punktene i intervjuguiden min i starten, slik at jeg hadde den foran meg og husket å presentere meg før hvert intervju. Dette gjorde intervjusituasjonen noe mer «ufarlig» og det virket som at informantene slappet av når det ble slik uformell tone over det hele.

Når man skal intervju er det smart å ta noen spørsmål som handler om hverdagslige temaer, som informanten er interessert i, for å «varme» opp eller å bryte isen. Intervjuet bør legges opp til å bli som en mer eller mindre vanlig samtale (Ryen, 2002, s.100). Ifølge McCracken i Ryen (2002) må man ha plass til både de spørsmålene som er notert ned på forhånd og eventuelle interessante temaer som dukker opp underveis i intervjuet. For å få mer flyt og mer informasjon om et tema man er interessert i, kan man under intervjuet bruke stikkord som får respondenten til å svare mer utfyllende. For eksempel pauser, håndbevegelser, spørre etter eksempel eller om respondenten har mer å si om et aktuelt tema. Det er smart å avrunde intervjuet på en positiv måte. Erlandsson i Ryen (2002) anbefaler at man oppsummerer det viktigste i intervjuet mot slutten. Slik får respondenten igjen mulighet til å legge til eller trekke fra og slik får vi mest «riktig» informasjon, uten misnøye eller forvirring (Ryen 2002, s.109). Dersom intervjueren klarer å være oppmerksom og interessert, vil informanten forhåpentlig føle at han eller hun får noe igjen for å gi av sin tid og sine svar på det forskeren er ute etter (Ryen,2002).

To av intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene, to ble gjennomført på et grupperom på Universitetet i Kristiansand og fire ble gjennomført på et grupperom på Universitetet i Grimstad. De første tre intervjuene gikk forholdsvis bra. Mitt fjerde intervju viste seg å bli akkurat slik jeg hadde fryktet. Etter cirka fem minutter av samtalen ringte telefonen min, som jeg da brukte som båndopptaker. Jeg fikk slått av den innkommende telefonsamtalen og sagt beklager, og fortsatt med intervjuet. Det jeg glemte var å sjekke at båndopptakeren fortsatt spilte inn. Etter en 30-40 minutter lang samtale, fant jeg ut at båndopptakeren hadde stoppet etter de første 4 - 5 minuttene. Verdifulle data var gått tapt, og jeg var svært fortvilet. Likevel vurderte jeg at de dataene som var samlet inn, var såpass interessante og verdifulle at jeg ønsket å ha dem med i studien.

Jeg syntes det var en utfordring å balansere mellom en styring av intervjuet, slik at alle temaene ble dekket i noenlunde samme grad, eller i hvert fall at man er innom de fleste av temaene i hvert intervju, og det å gi rom for informanten til å prate mer om det som opptar hver enkelt informant mest. Det å fokusere mest på å lytte for å få frem informantenes tanker, følelser og synspunkter skal også balanseres med å bringe de ulike temaene inn i intervjusituasjonen som jeg hadde ønske om å få svar på. Innenfor fenomenologisk forskning er hensikten å få tak i og få frem informantenes perspektiv. I løpet av intervjuene har jeg utviklet en forståelse av fenomenet, altså hvorfor og hvordan kvinner velger

kombinasjonen små barn hjemme og studier, og det var en utfordring å skulle legge denne forståelsen/opplevelsen bort frem til neste intervju skulle gjøres (Postholm, 2005, s.79).

Jeg brukte ulike teknikker for å hjelpe informantene til å gi meg mer utfyllende svar, som regel brukte jeg «speiling» (Ryen, 2002), ved å gjenta eller oppsummere det informantene svarte, slik at de fikk mulighet til å rette på noe eller legge til, dersom de mente det de sa på en annen måte. Dette skaffet meg klarhet i utsagn jeg ikke helt forstod, og gav meg utfyllende svar (Postholm, 2005, s.81). Jeg brukte også spørsmålet «kan du si litt mer om det?». Dette synes jeg gav en god uttelling, fordi de fleste informantene ønsket å fortelle, men trengte noen ganger et ekstra spørsmål for å komme i gang. Intervjuguiden var noe jeg i utgangspunktet hadde laget som en guide for min egen del under intervjuet. To av informantene spurte i forkant av intervjuet om jeg hadde noe de skulle forberede seg på, eller noen spørsmål de kunne få i forkant, derfor sendte jeg den til dem i forkant av intervjuet. Det var to av informantene jeg ikke sendte intervjuguiden til rett og slett på grunn av at de ikke spurte i forkant og fordi jeg hadde knapp tid i forkant av intervjuene, det gikk rett og slett i glemmeboken. Dette kan selvsagt ha påvirket svarene jeg fikk ut av informantene, fordi de som fikk spørsmålene på forhånd hadde forberedt seg bedre og mest sannsynlig tenkt gjennom spørsmålene og kanskje følte seg tryggere i forkant av intervjuet. Jeg tenker i etterkant at i hvert fall den ene informanten min som ikke var like stø i norsk, kunne hatt nytte av dette, og kanskje intervjuet hadde vært lettere for informanten. Forholdet mellom meg som forsker og informantene er selvsagt ulikt fra kvinne til kvinne (Postholm, 2005, s.83). Noen av dem opplevde jeg som at de virkelig ønsket å hjelpe og samarbeide med meg, mens et par av dem var (i hvert fall fra begynnelsen av intervjuet) preget av distanse, forsiktighet og usikkerhet. Mens det etter hvert som regel tok seg opp og ble både uformelle, hyggelige og til tider lattermilde intervjuer.

4.3.5 Transkribering, fra lydbånd til tekstfiler

Transkripsjon handler om å transformere og bearbeide muntlig tale til tekst. I en kvalitativ forskningsprosess bør materialet sammenfattes til tekst på en tilgjengelig og håndterbar måte (Malterud, 2003). Transkripsjon fra lydbånd til tekst er svært omfattende og tidkrevende, men jeg valgte likevel å transkribere alle intervjuene ord for ord for å ha en god oversikt over datamaterialet. Jeg brukte alt i alt tre uker fra begynnelse til slutt. Tanken og målet mitt var å transkribere fortløpende etter hvert intervju for å få med meg tolkninger

og analyse inn i neste intervju slik flere forskere anbefaler (Postholm,2005 og Malterud, 2003). Men dette lot seg dessverre ikke gjøre, igjen på grunn av for lite tid. Hvert av mine intervju var på mellom tretti og seksti minutter, bortsett fra det som var ødelagt og var kun spilt inn de første fem minuttene av. Jeg sier mer om det ødelagte intervjuet under avsnittet *gjennomføring av intervjuene*. Det var til tider vanskelig å høre hva informanten sa, både på grunn av forstyrrende lyder fra barn som var med under intervjuet, at informanten satt for langt fra båndopptakeren eller rett og slett på grunn av en annen dialekt. Da jeg var ferdig hadde jeg rundt seksti tetskrevne sider med tekst. Ifølge Malterud skjer det alltid en fordreining av det som faktisk skjedde i intervjuet, når man skal gjøre om lydfilene til tekst. Man vil ikke få med pauser, kroppsspråk, blikkontakt mellom informant og forsker, og heller ikke tonefall. Dette er viktig å ha med i bakhodet både i transkriberingsprosessen og i analyseprosessen, fordi man ønsker å ha et mest mulig realistisk bilde av samtalen (Malterud, 2003). Det var svært nyttig å høre på lydfilene, og jeg opplevde det som en start på analysen, da jeg fikk mange spørsmål og tanker som jeg noterte ned i eget dokument underveis i prosessen. Det at jeg selv transkriberte og måtte spole tilbake og høre igjen og igjen noen steder, gjorde at uklarheter ble oppklart og jeg ble påminnet situasjonen i intervjuene. Jeg tror at jeg på grunn av dette bedre husker hva som faktisk skjedde når jeg gikk over i analysedelen (ibid). I neste avsnitt går jeg inn på hvordan jeg gikk frem for å utføre analyse av datamaterialet.

4.4 Analyse:

Analyser hvor det brukes koding og kategorisering kalles deskriptiv analyse. Det handler om at datamaterialet blir redusert, og på den måten blir det mer oversiktlig og forståelig. Datamaterialet blir samlet og delt inn i ulike deler og slik vokser koder og kategorier frem under analyseprosessen (Postholm, 2005). I analyseprosessen i denne studien har det blitt benyttet to ulike metoder, men først og fremst er det viktig å få frem at jeg har valgt å bruke en fenomenologisk tilnærming. Jeg har blant annet vært sterkt inspirert av Giorgios fenomenologiske analyse modernisert av Malterud. Fenomenologi ifølge Malterud er et begrep innenfor filosofisk teori (Malterud, 2003, s.52.) og innen denne forståelsesformen er man ute etter menneskenes «subjektive» erfaringer. Disse erfaringene regnes som gyldig kunnskap i en kvalitativ forskningsprosess. Jeg har ikke brukt denne metoden «slavisk» men fulgt prinsippene for systematisk tekstkondensering. Formålet med den fenomenologiske analysen ifølge Giorgio er å: *utvikle kunnskap om informantenes*

erfaringer og livsverden innen et bestemt felt (ibid, s.29). I analysen skal forskeren altså lete etter essenser eller de vesentligste kjennetegnene på de fenomenene som det forskes på. Parallelt med dette skal forskeren forsøke å ha sine egne oppfatninger og førforståelser mer i bakgrunnen slik at dette ikke påvirker data på en overskyggende måte. Selv om Malterud sier at dette egentlig er et uoppnåelig mål, oppfordres likevel forskeren til å følge denne rettesnoren for å forsøke å ha et så reflektert forhold til den innflytelsen man har på dataene, som mulig (Malterud, 2003). Hensikten i studien og da også i analyseprosessen var å utvikle kunnskap om hvorfor og hvordan informantene valgte kombinasjonen av studier og omsorg for små barn.

Malteruds fire trinn i analyseprosessen:

1. Helhetsinntrykk
2. Identifiserende meningsbærende enheter
3. Abstrahere innholdet i de enkelte meningsbærende enhetene
4. Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser og begreper

Denne fasen begynte allerede under transkriberingen, slik jeg nevnte i tidligere avsnitt. Ved å høre, og notere og lese det jeg transkriberte, fikk jeg mange tanker som jeg noterte ned i eget dokument. Jeg leste så alle de nedskrevne intervjuene på nytt. På denne måten gjorde jeg meg et helhetsinntrykk av teksten slik Malterud beskriver det i første analysetrinn (ibid).

I tillegg til Malterud har jeg sett på Mai Britt Postholms metode for å analysere kvalitativ data, med ulik koding (Postholm, 2005). Postholm skriver om Grounded theory som har ulike kodingsfaser: åpen koding, aksial koding og selektiv koding. Åpen koding er den delen av analysen hvor man som forsker setter navn på og kategoriserer fenomener mens man nøye gjennomgår datamaterialet. Når man koder blir data delt inn i mindre deler og gitt et navn eller en kode om du vil. Postholm skriver at man i denne delen av analysen tar noe fra hverandre og stiller spørsmål for å sammenligne datamaterialet. Samme fenomen får samme navn og Postholm sammenligner åpen koding med ordningene av mathyllene i en matvarebutikk. Frukt er for eksempel et tema, og de ulike frukttypene kan ha forskjellige koder. På denne måten blir datamaterialet sortert og organisert slik at vi får en oversikt over det (Postholm, 2005, s.88). Under den aksiale kodingsfasen blir kategoriene

relatert til sine subkategorier, og på denne måten kommer kjennetegnene ved fenomenene enda tydeligere frem. For å komme frem til subkategorier kan forskeren stille seg spørsmål om når, hvorfor og under hvilke forhold denne kategorien dukker opp (Postholm, 2005, s.90). For eksempel har jeg kategorien eller temaet «økonomi» hvor en av subkategoriene er «type inntekt».

Malterud (2003) sier at beskrivelse og tolkning går hånd i hånd og at forskeren her både kan velge å bruke en uttalt tolkende posisjon av analyse materialet hvor man forsker å lete etter bakenforliggende meninger og man kan velge det motsatte som er en uttalt beskrivende holdning hvor man representerer informantenes stemme på en lojal måte, uten så mye forstyrrelser og påvirkning fra forskerens forforståelse og referanseramme (Malterud, 2003, s.51 og 52). Jeg har i denne oppgaven forsøkt å bruke en uttalt beskrivende holdning, ved at jeg ser helt konkret på hva informantene sier selv, som et utgangspunkt for analysen. Jeg har også tatt med sitater fra informantene for å belyse studiens funn på en lojal måte.

4.4.1 Gjennomføring av analysefasen:

Allerede under innsamling av data begynte jeg på analysen. Selv om jeg hvilte meg mest på båndopptakeren fordi jeg ønsket å fokusere på informanten og ikke skriving, noterte jeg meg likevel ned noen stikkord for å huske temaer jeg ønsket å komme tilbake til senere i samtalen. Jeg noterte meg også hvilken stemning jeg satt igjen med etterpå, etter hvert intervju. Dette var for å ikke glemme denne følelsen eller opplevelsen jeg hadde av samtalen og det som skjedde mellom meg og informantene. Underveis i transkriberingsprosessen klarte jeg ikke å la være å notere i et eget dokument de spørsmål som kom opp i hodet mitt, fordi jeg var redd for å «miste dem av syne» når jeg fortsatte videre i transkriberingen. Jeg noterte ned spørsmål, mulige teoretiske vinklinger, forforståelser og fenomener. På denne måten kom hjernen min i gang med å analysere materialet, selv om jeg ikke «offisielt» hadde begynt på analysedelen. Analysen ble satt i gang i underbevisstheten, på den måten bearbeidet datamaterialet seg mens jeg arbeidet med andre deler av studien.

4.4.2 Helhetsinntrykk

Da både innsamling av datamaterialet og transkriberingen var avsluttet/gjort, begynte jeg med den første virkelige fasen av analyseprosessen. Postholm kaller denne fasen for åpen

koding, mens Malterud kaller denne fasen for å skaffe seg et helhetsinntrykk. Forskeren går igjennom datamaterialet og skaffe seg et helhetsbilde av datamaterialet. I utgangspunktet skulle jeg ikke sette noen tema eller koder på de transkriberte tekstene i denne fasen. Det syntes jeg var vanskelig, fordi det «popper» opp temaer her og der. Men etter å ha lest meg gjennom alle dokumentene, hadde jeg en prat med veileder om hva jeg satt igjen med av helhetsinntrykk. Veileder kom også med sine tanker om dette. Jeg noterte noen tanker om bilder jeg hadde fått av datamaterialet som en helhet, før jeg startet på neste trinn i analysen.

4.4.3 Temaer i datamaterialet

Å finne temaer i datamaterialet som Postholm kaller det, eller å identifisere meningsbærende enheter som Malterud kaller det, er å finne temaer i de transkriberte dokumentene som bidrar til å belyse problemstillingen. Man setter navn på og kategoriserer fenomener. Jeg gikk gjennom hvert enkelt intervju og analyserte først på langs. Jeg gikk så gjennom hver bit av datamaterialet for å kategorisere hvert fenomen med samme navn (Postholm, 2005). Dette er trinn 1 og 2 slik Malterud beskriver det. (Malterud, 2003). Jeg gikk igjennom datamaterialet flere ganger, først for å lese gjennom for å se etter temaer eller kategorier som kunne være representativt for flere av intervjuene. Jeg tok utgangspunktet i temaene i intervjuguiden som jeg brukte under intervjuene (Postholm, 2005). Dette var en tidkrevende prosess, og jeg syntes det var tungt å «bla» frem og tilbake i flere ulike dokumenter for å finne temaer. Men det var på samme tid veldig nyttig for å få en enda bedre oversikt over datamaterialet.

4.4.4.Kondensering – fra kode til mening

Deretter laget jeg et samledokument, hvor jeg la inn alle kategoriene fra alle intervjuene. Jeg laget en diverse-kategori hvor jeg samlet tekst som jeg ikke syntes passet inn under annen tekst. Så endret jeg og reduserte kategorier. Deretter gikk jeg gjennom intervjuene på nytt og la inn tekst som jeg mente passet inn under kategoriene. Jeg skrev nummer på teksten slik at jeg visste hvilke intervju det var fra. Tekst/avsnitt fra ulike intervjuer lå slik under hverandre nummerert og med en farge for hver kategori. Etter dette så jeg på samledokumentet i sin helhet, og gikk inn på hver kategori. Jeg så etter likheter og ulikheter i tekstene. Jeg så etter anormaliteter og interessante fenomener (Ryen, 2002 og Malterud, 2003). Deretter gikk jeg gjennom teksten på nytt og så etter temaer som kunne

belyse problemstillingen min. Jeg tok disse tekstene ut fra samledokumentet i nye dokumenter og samlet datamaterialet under de ulike kategoriene fra de ulike intervjuene.

Jeg kom underveis i analysen frem til seks temaer:

- 1 Husholdets økonomiske situasjon
- 2 Tilrettelegging og tilfredshet
- 3 Kombinasjon av omsorg for barn og studier.
- 4 Motivasjon og forventinger til egen prestasjon
- 5 Familiens og partners bakgrunn, forventinger og støtte
- 6 Studerende småbarnsmødre

Disse temaene betegner ulike deler av datamaterialet. Under disse kategoriene har jeg delt inn i koder eller subgrupper for å analysere og sammenligne informantenes opplevelser av kombinasjonen av små barn og studier. Jeg har valgt å la teorien springer ut fra dataene, slik Ryen beskriver det i sin bok «Det kvalitative intervjuet» og det er dette som er induktiv analyse (Ryen, 2002).

4.4.5 Sammenfatning – fra kondensering til beskrivelser og begreper

I den siste delen av analysen skal de ulike delene av datamaterialet settes sammen igjen, dette kalles rekontekstualisering. De funnene som har kommet frem skal settes sammen i form av gjenfortellinger som kan gi grunnlag for nye beskrivelser som kan deles med andre. Sammenfatningen skal legges frem på en lojal måte som best mulig forteller hva informantene fortalte, slik at leseren får innsikt og tillit (Malterud, 2003). Jeg valgte å samle informasjon fra de åtte informantene og både oppsummere med mine ord, men også å gjengi noe av det informantene fortalte i sitater for å få frem ulike poeng i funnene.

4.5 Kvalitet: er studien pålitelig og gyldig?

I dette avsnittet går jeg inn på hva jeg har gjort for å bevare pålitelighet og gyldighet under hele forskningsprosessen.

4.5.1 Validitet og Reliabilitet:

Validitet beskriver Malterud som gyldighet, det vil si hva forskeren har funnet ut, og hvilken overførbarhet disse funnene har (ibid, s.22). Kravet om konsistens er også viktig, det skal være en rød tråd som viser logikken mellom problemstillingen og teorier, metoder

og data som fører frem til kunnskapen (Malterud, 2003, s.25). For å sikre validitet i denne oppgaven, ble utvalgskriteriene fulgt. Jeg forventet at informantene kunne reflektere over temaet, og at de hadde lyst til å delta. Informantene fikk opplyst at intervjuet var frivillig, og at de når som helst kunne trekke seg fra prosjektet. Dette igjen for å sikre validiteten.

Reliabilitet er forbundet med målesikkerhet. Hvis den samme måling gjentas mange ganger, er målet reliabelt dersom vi får det samme svaret hver gang. Reliabilitet handler om pålitelighet. Alle dataene i denne studien er transkribert ordrett fra lydbåndet og de er tilgjengelige i sin helhet. Med samme premisser og tilgjengelig datamateriale, er det muligheter for andre forskere å komme til den samme konklusjonen (Ryen, 2002, s.181). Jeg har også redegjort for de dataene jeg har samlet inn og de prosedyrene jeg har fulgt i innsamlingen. Jeg ser derfor på kravet som reliabilitet som oppfylt. I avsnittet under vil jeg si noe om kritikk til mitt valg av metode. Det er for en forsker viktig å vite hva som er fallgruver og hva som er «svakt» med det valget av metoden som er gjort underveis i forskningsprosessen (Ryen, 2002). Validitet handler om gyldighet av dataene.

4.5.2 Kritisk perspektiv:

Kritikk av intervju som metode går ut på at den oppfattes som ikke vitenskapelig, ikke objektivt men subjektivt, og at den ikke er troverdig men skjev eller partisk. Videre menes det at metoden ikke er pålitelig fordi den er basert på ledende spørsmål, og at den er ikke er vitenskapelig fordi den er for personavhengig. Det kvalitative intervjuet kritiseres fordi det ikke er vitenskapelig hypotesetestende– men kun eksplorativ, altså ikke gyldig (valid) fordi den er avhengig av subjektive inntrykk (ibid). Fra kritikere innen det emosjonalistiske paradigmet handler kritikken om at ordene som kommer frem i intervjuet og som skal tolkes som sannhet slik de er, kan stå i veien for dypere og underliggende følelser som kan komme frem under intervjuet det vil si at intervjuet ikke får fram følelser og stemninger som oppstår under intervjuet som utelukkende fokuserer på det verbale. Som et motsvar til denne kritikken vil jeg trekke frem at forskere som foretrekker kvalitativt intervju mener de kan få en dypere forståelse av et sosialt fenomen, enn det som er resultatene fra kvantitativ forskning. Denne dypere forståelsen kan dreie seg om for eksempel erfaringer, språk og ulike former av sosial interaksjon (Silverman, 2005, s.112).

5.0 EMPIRI, ANALYSE OG DRØFTING

I dette kapitlet viser jeg funnene som har kommet frem gjennom analyseprosessen og drøfter funnene i lys av tidligere forskning på temaet, og i lys av det teoretiske rammeverket i denne oppgaven.

Som vist tidligere i oppgaven kom jeg frem til disse temaene:

5.1 Husholdets økonomiske situasjon

5.2 Tilrettelegging og tilfredshet

5.3 Kombinasjon av omsorg for barn og studier.

5.4 Motivasjon for og forventninger til egen prestasjon

5.5. Familiens og partners forventninger og støtte

5.6. Studerende småbarnsmødre

Problemstillingen jeg ønsker å forske på er følgende:

Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?

Jeg satte opp følgende forskerspørsmål:

- 1: Hvordan får kvinnene det til økonomisk og praktisk å kombinere små barn og studier?
- 2: Hva er kvinnenes motiv og hensikten med å kombinere små barn og studier?

Temaene økonomi, tilrettelegging av studiet, og kombinasjon av barn og studier er på en måte rammen rundt informantenes studiesituasjon. Disse tre temaene innbefatter analyse av det første forskerspørsmålet hvor fokuset er på det praktiske og økonomiske aspektet av hvordan kvinnene får til kombinasjonen av små barn og studier. De tre andre temaene sier noe om det andre forskerspørsmålet som handler om hva som er motivet og hensikten med at kvinnene har valgt denne kombinasjonen. Temaene er motivasjon og forventninger til egen prestasjon, familiens bakgrunn, forventninger og støtte, og til slutt mor som rollefigur.

5.1 Husholdets økonomiske situasjon

Når det gjelder den økonomiske situasjonen til studenter med små barn finnes det flere muligheter og utfordringer. Dette peker også Rønning red. (2007) på når det gjelder den

inn gripen det er i en familie når en av de voksne skal begynne å studere. Når en voksne skal begynne å studere vil det berøre hele familien, og studiesituasjonen til mor vil både gå ut over de voksnes tid og deres økonomiske situasjon (Grepperud et.al.2006). Beck og Beck-Gernsheim (1995) fokuserer på at hver familie må finne private løsninger når det gjelder sysselsetting hos de voksne og hvem som skal ha omsorg for barn. Det er ifølge Beck og Beck- Gernsheim overlatt mange valg som må tas for å koordinere arbeids- og familieliv (Beck og Beck-Gernsheim, 1995, s.35).

5.1.1 Økonomiske rammebetingelser:

Jeg vil først i dette avsnittet ta for meg de inntekts- eller støtteordningene som er representert i denne studien. Deretter vil jeg se på de ulike mulighetene for å redusere utgifter som kan gjøre den økonomiske situasjonen til småbarnsfamilien lettere under studieperioden. Jeg har tatt med i tabellen det som jeg anser er relevant i forbindelse med informantene som er med i studien. Jeg oppsummerer med hvilke valg kvinnene har tatt med tanke på den økonomiske situasjonen i studietiden.

Jeg starter her med en oversikt over type inntekt/støtteordninger:

Tabell 1 - Ulike typer inntektskilder/støtteordninger:

Type inntekt/støtteordning	Tidsperiode	Omfang	Betingelser/Merknad
Arbeidsinntekt	Ubegrenset, avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver	Avtale mellom arbeidstaker og arbeidsgiver	Kreves oppmøte og arbeidsinnsats til tider som avtales mellom arbeidstaker og arbeidsgiver
Foreldrepenger i forbindelse med fødsel, fra NAV	Man kan velge 80% dekningsgrad i 59 uker eller 100% dekningsgrad 49 uker med utbetaling fra NAV	Utbetaling er basert på tidligere arbeidsinntekt.	Krav er at man har hatt arbeidsinntekt i 6 av de 10 måneder før stønadsperioden starter
Engangsstønad i forbindelse med fødsel, fra NAV	Engangsstønad, utbetales kun en gang ved hvert barn	Satsen gjelder fra 1.januar 2016 og er på kr.46.000,-	Mor kan få engangsstønad ved fødsel og adopsjon hvis hun ikke har rett til foreldrepenger. Hvis far er alene om omsorgen kan han ha rett til engangsstønad
Kontantstøtte, fra NAV	Du kan få kontantstøtte for barn som er mellom 1 og 2 år	Sats for full kontantstøtte er kr. 6000,- og halv kontantstøtte er kr. 3000,-	Dersom barnet ditt går heltid i barnehage, får du ikke kontantstøtte. Dersom barnet ditt går deltid i barnehage (inntil 19 timer per uke), kan du få delvis støtte
Barnetrygd, fra NAV	Barnetrygd blir utbetalt en gang per måned for barn mellom 0 og 18 år	Sats for barnetrygd er kr. 970,-.	Dersom du har omsorg for barn under 18 år som bor hos deg i Norge, kan du ha rett på barnetrygd
Studielån og stipend, fra Lånekassen	10 måneder i året, under tiden du studerer, i til sammen åtte år	Fulltidsstudie fra høsten 2016 kan gi kr. 10.000,- per måned i stipend og lån	Studenter som skal ta høyere utdanning i Norge, kan ha rett på stipend og lån fra Lånekassen
Forsørgerstipend fra Lånekassen	Hver måned, i tiden du studerer	Forsørgerstipend per barn er kr.1620,- per måned	Du kan få forsørgerstipend dersom du bor sammen med barn født i 2001 eller senere. Barnet må være født i 2001 eller senere (16 år eller yngre) Du må bo sammen med barnet minst 40 prosent av tiden Stipendet er behovsprøvd. Inntekten og formuen for deg og en eventuell ektefelle/samboer må være lavere enn grensene i forskriften
Foreldrestipend fra Lånekassen	Foreldrestipendperioden er på 49 uker	Hvor mye du får i foreldrestipend avhenger av om du var i fulltids eller deltidsutdanning i opptjeningsperioden. Det avhenger også av inntekt til partner. I utgangspunktet mottar man samme som fullt lån og stipend, men alt blir utbetalt som stipend	Du må ha opptak som elev eller student i en godkjent utdanning Du må ha vært i utdanning i minst fire måneder rett før fødselen/adopsjonen. Du må også ha hatt rett til støtte fra Lånekassen i den samme perioden. Det er ikke et krav at du må ha mottatt støtte. Du må bo sammen med barnet. Din ektefelle/samboer kan ikke samtidig motta foreldrepenger fra Nav

Den første inntektstypen jeg har sett på er arbeidsinntekt. Det kan være arbeidsinntekt dersom man selv eller partner er fullt eller delvis i arbeid. I denne studien var det ingen av informantene som oppga at de var i arbeid mens de studerte og var hjemme med barn, men flere av partnerne til informantene var i arbeid. Videre har vi inntektstypen fra Statens Lånekasse som er ordinært lån og stipend dersom man er student på heltid eller deltid. Utbetalingen er i utgangspunktet gitt som delvis lån og delvis stipend. Dersom man står på eksamen, vil deler av lånet bli omgjort som stipend, men hvis man ikke står på eksamen, vil alt bli omgjort som lån. Rønning (2007) peker på at økonomien kan være merkbart utfordrende i en periode, mens det i andre enden kan gi en gevinst med bedre jobb eller høyere lønn, som mest sannsynlig vil gagne hele familien til slutt. I tillegg til generelt lån og stipend er det også mulighet for å få tildelt forsørgerstipend fra Lånekassen dersom man har barn, hvor summen du får utbetalt er avhengig av din egen og partners inntekt. Man kan også få foreldrestipend fra Lånekassen dersom man får barn under studiet, da vil alt man får tildelt fra Lånekassen i foreldrepengeperioden bli omgjort til stipend, og det stilles ikke krav til progresjon i studiet i denne perioden. Poenget er at studenter skal ha en ordning dersom de får barn under studiet, slik at de kan ha en mulighet til å klare seg økonomisk. En av informantene oppga at hun hadde samme inntekt som før hun gikk ut i permisjon, og dette er nettopp fordi Lånekassen gir støtte til foreldrestipend, som altså er samme beløp som før permisjonsstart. Dersom man i tillegg har arbeidet før man får barn, har man krav på både foreldrepenge gjennom NAV og foreldrestipend fra Lånekassen, og Lånekassen vil ikke se på din eller partners inntekt i en slik periode (www.lanekassen.no). Støtteordninger gjennom NAV som er aktuelle, er blant annet foreldrepenge i forbindelse med fødsel, som skal sikre inntekt i forbindelse med fødsel og adopsjon. Denne stønaden avhenger av om kvinnen har arbeidet mer enn 6 av de 10 siste månedene før stønadsperioden starter. Dersom informanten for eksempel var i heltid eller deltidsarbeid før hun gikk ut i fødselspermisjon, vil hun motta samme beløp som hun tjente før permisjonen, under foreldrepengeperioden, dersom hun velger 100% dekningsgrad. Foreldrepengeperioden kan deles mellom mor og far til barnet. Mor og far må ha minst 10 uker hver, utover dette kan foreldrene søke om at for eksempel far skal ha resterende av permisjonen og foreldrepengene. Både mødre og fedre har mulighet til å ta ut foreldrepermisjonen gradert, det vil si litt av permisjonen av gangen. Dersom mor oppfyller diverse aktivitetskrav hos NAV, kan far ha hele foreldrepermisjonen. Et slikt

aktivitetskrav kan være at mor er i arbeid, eller som her i denne studien, at mor tar utdanning på heltid (Nav, 2016, 15.08).

Engangsstønad i forbindelse med fødsel er en ordning fra NAV som gjelder når man ikke har krav på foreldrepenger. Da får man utbetalt en engangssum som skal dekke de viktigste utgiftene til utstyr som man har behov for når man får barn. En annen ytelse er kontantstøtten som ytes for barn i alderen 1 til 2 år dersom barnet ikke går eller kun går delvis i barnehage. I tillegg får man barnetrygd hver måned fra NAV (Nav, 2016, 15.08). Jeg har i denne oversikten ikke gått inn på ulike tilleggsstønader som enslige foreldre kan ha rett på, siden det ikke er noen av informantene som er alene med barna.

Utgifter for småbarnsfamilier:

I tillegg til vanlige utgifter til et hushold som huslån/leie og strøm, mat, klær, telefonutgifter og diverse, vil det komme ekstra utgifter når man er student. Det samme når man har små barn i hus. Kombinasjonen gjør at man har flere ekstra utgifter som andre utenfor studentlivet og småbarnslivet ikke har. Det kommer som for alle andre småbarnsfamilier, utgifter med å ha barn, som klær, utstyr og barnemat. Når det gjelder studenttilværelsen, er heller ikke den gratis. Man skal betale semesteravgift ved studiet, og man skal ha bøker og annet studiemateriell som permer, skrivesaker og lignende for å ha oversikt over studiesituasjonen. Mange har også sin egen pc og skriver, og har man ikke dette fra før, vil det komme som en ekstra kostnad. Dersom man har barnet hos dagmamma eller delvis i barnehage koster det for barnetilsyn. Jeg har tatt med spesielt disse utgiftene fordi noen av informantene mine nevnte nettopp disse løsningene når det gjaldt den økonomiske situasjonen. Det første gjelder de barna som de har hjemme. Utgifter til barnehage, kan reduseres til for eksempel halv pris dersom man har halv plass, på denne måten er det muligheter for å motta halv kontantstøtte fra NAV. Det er ikke alle barnehager som ønsker å ha barn i halv eller redusert plass, noen godkjenner bare hele plasser. Dette varierer fra barnehage til barnehage. Det finnes også en ordning med redusert betaling i barnehage på grunn av lav inntekt hos de foresatte. Dersom familiens samlede inntekt er under en viss sum, kan de ha krav på redusert betaling for barnehageplassen. Denne summen er ulik fra kommune til kommune. Dersom for eksempel begge foreldrene studerer, kan dette være en mulighet, for de har da ganske lav inntekt i forhold til de som er i arbeid. Denne reduksjonen må søkes om på kommunenes nettside i eget skjema med innlogging, så jeg har ingen opplysninger om hvor mye denne

reduksjonen handler om. Når det gjelder de barna som foreldrene ikke er hjemme med, finnes det en utgift som kan reduseres, og det er skolefritidsordning (SFO).

Skolefritidsordning er en mulighet for skolebarn fra 1.-4.klasse å ha et sted å være etter at skolen er ferdig og før foreldre kommer hjem fra arbeid. Dette er også en utgift for foreldre med barn i småskolen dersom foreldrene er i fulltidsarbeid. En av informantene nevnte at familien slapp å betale for SFO for hennes eldste barn, fordi hun var hjemme på grunn av studier og deres yngste barn.

Tabell 2 – Ulike typer utgifter som kan reduseres ifb. med små barn i husholdets økonomi⁷

Type utgift	Tidsperiode	Omfang	Betingelse/Merknad
Barnehage	Avtales med hver enkelt barnehage	Redusert plass vil gi redusert betaling. Eksempel: Full plass er kr. 2655,- og halv plass er kr.1593,-	Det er opp til hver enkelt barnehage om de har reduserte plasser eller ei.
Redusert betaling i barnehage på grunn av foresatte har lav inntekt	I den tiden familiens økonomi er under grensen for å søke om redusert betaling, for eksempel i studietiden	Jeg har ingen opplysninger om hvor mye reduksjon man får dersom dette blir innvilget	Husholdninger med lavere samlet inntekt enn kr 486 750 kr kan søke om redusert pris
SFO	Man trenger ikke å bruke SFO dersom man ikke har behov for det. Dette er et tilbud for 1.-4.klassinger etter skoletid	Redusert plass eller ingen plass vil gi redusert eller ingen betaling. Eksempel: Full plass kr.2700,- og redusert plass kr.2100,-	Man må melde ifra for et halvt år av gangen hvis man skal ha redusert SFO eller ingen plass på SFO. Krever planlegging

⁷ www.arendal.kommune.no

5.1.2 Type inntekt eller støtteordning:

I tabellen under ser vi hvordan fordelingen over informantene og deres partners inntektstype.

Tabell 3 – Oversikt over informantens og partnerens inntekt eller støtteordning

Informant	Inntekt/støtteordning informant	Inntekt/støtteordning partner
1	Stipend og lån fra Statens Lånekasse	Arbeidsinntekt
2	Stipend og lån fra Statens Lånekasse + halv kontantstøtte fra NAV	Arbeidsinntekt
3	Stipend og lån fra Statens Lånekasse + noe foreldrepenger fra NAV	Arbeidsinntekt og gradert uttak av foreldrepenger fra NAV
4	Stipend og lån fra Statens Lånekasse	Foreldrepenger fra NAV
5	Arbeidsavklaringsstønad fra NAV	Arbeidsinntekt og i perioder gradert uttak av foreldrepenger fra NAV
6	Stipend og lån fra Statens Lånekasse + engangsstønad ved fødsel fra NAV	Foreldrepenger fra NAV
7	Stipend og lån fra Statens Lånekasse	Arbeidsinntekt og gradert uttak av foreldrepenger fra NAV

Når det gjelder type inntekt eller støtteordning ser vi av tabell 4 at av de 7 informantene jeg har informasjon om, så har de fleste informantene stipend og/eller lån fra Lånekassen og partneren har arbeidsinntekt og/eller permisjonsstønad fra NAV med bakgrunn i arbeidsinntekt. Det er altså gjennom ordninger fra Lånekassen, Nav og partners arbeidsinntekt som er hovedinntektskildene til informantene. Det er på denne måten de ordner seg økonomisk for å få til å studere samtidig som de har små barn hjemme. Informantene forteller om andre støtteordninger som også hjelper på for å få økonomien til å gå rundt. De nevner kontantstøtten, redusert barnehagebetaling og det å slippe å betale for SFO fordi eldre barn kan være hjemme før og etter skoletid når mor likevel er hjemme med yngre barn. I tillegg nevnes oppsparte midler og engangsstønad ved fødsel. Sånn samlet sett kan vi se at den største delen av informantene antakelig har nytte av og har behov for Lånekassens støtteordning med lån og stipend til studenter.

Disse funnene i studien min er sammenfallende med Grepperud et. al.(2004) som skriver at utdanning kan sees på som et tillegg til både arbeid, omsorgsoppgaver og husarbeid. Selv om tilværelsen hjemme med barn er blitt byttet ut med mer fritid, mer inntektsgivende arbeid og noe mer utdanning mellom 2000 og 2010 (Statistisk sentralbyrå,2012, s.2-15), har fokuset på likestilling gjort at man kan anta at det er mer tilrettelagt for å studere nå mer enn det var tidligere (Rønning red., 2007, s.34). For eksempel har kontantstøtten gitt foreldre større økonomisk frihet slik at de kan velge å gi barneomsorg i hjemmet i stedet for i offentlig institusjon. På den annen side ser vi at de som mottar kontantstøtte har falt i perioden 1999-2011, ifølge Rikstrygdeverket i Nav. Stønadmottakerne av kontantstøtte er

nå i stor grad mødre som har svak tilknytning til arbeidslivet. Det var en av fire mødre som mottok kontantstøtte, som gjorde dette fordi de ikke hadde fått barnehageplass, det vil si at kontantstøtten ble mottatt ufrivillig, eller ikke planlagt.

5.1.3 Opplevelsen av den økonomiske situasjonen:

Jeg ønsket å vite mer enn bare hvilken inntekt eller støtteordning informantene hadde, jeg ville ha rede på hvordan de opplevde det økonomisk den perioden da de hadde små barn hjemme samtidig som de studerte. Når det gjelder informantenes opplevelse av sin og partnerens økonomiske situasjon under studietiden er den noe ulik fra kvinne til kvinne. Men alt i alt opplever informantene ingen endring eller de er fornøyde med situasjonen økonomisk.

To av informantene opplyser at familien har hatt det bra økonomisk i perioden de kombinerte studier med omsorg for små barn, men de forteller at det er i det store og det hele på grunn av konkrete og gjennomtenkte valg.

Det var egentlig litt sånn enten så måtte vi gjøre det sånn, eller så måtte jeg få en jobb i tillegg. Så økonomisk, så lenge vi har muligheten til å få den halve kontantstøtten og redusert betaling i barnehagen, så er det jo mye koseligere det enn å jobbe på kvelden.

Enda en annen informant fortalte at hun var misfornøyd med Lånekassens ordninger. Det informanten tenker på her, er muligens at hun ikke får forsørgerstipend, fordi samboeren hennes har hatt for høy inntekt:

Ja, nei jeg, det er vel litt sånn i forhold til Lånekassa så føler jeg at jeg har veldig dårlige forutsetninger hvis mannen din, hvis du er samboer eller ektefelle og han tjener bra, da får jeg jo ingenting. Så sånt sett så syns jo jeg økonomisk at det er litt dårlig.

Det er alt i alt bare en av informantene som opplyser at hun og familien har det trangt økonomisk. De fleste av informantene opplever ikke den økonomiske situasjonen i perioden de har hatt eller er i, som vanskelig, fordi de stort sett har samme økonomiske situasjon som tidligere, eller de har klart å tilpasse økonomien etter situasjonen. Sånn sett kan vi si at det ikke er den økonomiske delen av kombinasjonen med små barn og studier, som er mest krevende. Det kan være slik fordi vi har gode velferdstjenester i Norge som ivaretar både småbarnsfamilier og studenters behov. Vi kan med andre ord si ut fra

studiens funn at det er godt tilrettelagt økonomisk for småbarnsfamilier som ønsker å prioritere studier i denne fasen. På den annen side ser vi ut fra Thalbergs forskning (2013) som ble nevnt i kapittel 2, at økonomi er en kritisk faktor for om studenter velger å få barn i studiene eller ei, mens mine informanter oppga at den økonomiske siden av kombinasjonen av barn og studier, ikke var den største utfordringen (Thalberg, 2013). En annen faktor som spiller inn på at informantene i min studie hadde en god opplevelse av den økonomiske situasjonen, kan også være det at likestillingen er kommet langt i Norge. Både samfunnet og familien legger opp til at kvinner skal ut i arbeid og dermed bidra til husholdsøkonomien (Ellingsæter og Widerberg, 2012).

Selv om likestillingen er kommet langt i Norge, ser vi i denne studien at flere av informantene fortalte at de opplevde at de måtte lene seg økonomisk på partneren i en periode under studiene. Det var fordi det nå var partneren som mottok utbetaling fra NAV i form av foreldrepenger og at partnerne hadde barnet hjemme mens informantene studerte.

5.2 Tilrettelegging og tilfredshet

Jeg ønsker her å gå inn på analyseresultater som kom ut fra temaet mitt *Tilrettelegging og trivsel*. Jeg delte dette temaet inn i to koder, hvor jeg kalte den ene for tilrettelegging fra universitetets side, og den andre for tilfredshet i studiet og kontakt med medstudenter.

5.2.1 Tilrettelegging fra universitetets side

Når det gjelder tilrettelegging fra universitetets side handler dette både om studiets innhold i form av undervisningen som forelesninger og oppgaver, og i tillegg informasjon om studiet. Jeg ser her på om informantene har hatt noe ønske om eller hatt noen type tilrettelegging av studiets innhold fra universitetets side. Jeg er spesielt ute etter å se på tilrettelegging fra universitetet på grunn av familiesituasjon som gjør studiehverdagen enklere for informantene.

Når det gjelder rammebetingelser for studentene, er det viktig å få frem at studiene som informantene deltar i har variasjon med henhold til omfang av undervisning, praksis og obligatoriske oppgaver som kan ha betydning for studentens behov for tilrettelegging. Hos alle informantene dreier studiet seg om enten oppgaver, øvinger eller forelesninger og noen har også obligatoriske samlinger. Jeg kjenner ikke til omfanget av de ulike typene krav til for eksempel oppmøte eller innleveringsoppgaver eller lignende, så jeg tar utgangspunkt i

at alle har noe, mer eller mindre obligatorisk som de må forholde seg til for å bestå studiet. Av informantene som jeg intervjuet er alle tilknyttet eller ferdig med et bachelorstudie og de fleste har en helse- og sosialfaglig utdanning.

En informant beskriver i hvilken grad det er blitt tatt hensyn for henne vedrørende tilrettelegging under studiet. Hun fortalte at hun hadde praksis under studiet når hun var gravid og at dette var tøft! Hun opplevde at det ikke ble tatt hensyn til og at det var utfordrende å komme seg gjennom praksisperioden. Hun opplevde ikke forståelse fra veilederen, men fikk noe forståelse fra andre kollegaer under praksistiden. Når det gjelder neste praksisperiode gav hun uttrykk for bekymring fordi hun hadde hørt fra medelever at studiestedet ikke tok spesielt hensyn til de studentene med små barn. Hun satt med opplevelsen av å ikke vite om det kom til å bli tilrettelagt i forhold til at hun hadde barn eller ikke, fordi svaret hun hadde fått fra koordinator ved studiet, var vagt og generelt:

Jeg har jo ikke forholdt meg så veldig mye til skolen sånn sett, jeg har jo vært på det som var obligatorisk, men i forhold til praksis, så syns jeg det er litt dårlig tilrettelegging, fordi du blir jo plassert i hele Aust-Agder når du går i Grimstad. Og da tar de ikke hensyn til noen ting, om du har, bor i Grimstad, så kan du bli plassert i Risør liksom. Og jeg har hørt fra tidligere som har hatt barn i klassen, at de tar ikke hensyn til det om du har barn og barnehageplass i Grimstad.

En av informantene som sa at hun ikke hadde hatt behov for tilrettelegging så langt i studiet, men hun sier at hun gruer seg til siste året hvis det blir kveldsundervisning. Hun håper dette endrer seg innen hun kommer så langt i studiet, hvis ikke har hun behov for tilrettelegging av studiet på grunn av familiesituasjonen for å kunne fullføre det. Hennes bekymring handler altså om studieopplegget.

For nå føler jeg at dette går på en måte veldig greit, syns kanskje dette halvåret er veldig tøft da med mange, det er tre timer hver eneste dag vi er her liksom. Undervisning eller gruppeøvelser, så da har vi på en måte ikke tid til å ta igjen noe annet du ikke har fått rukket. Fordi du skal ett eller annet eller noen har vært syke eller noe sånt. Har ikke noe tid til å ta igjen, det hadde vi jo i fjor. Også har jeg jo vært inne og kikket på timeplanene for siste året, men det er jo i Kristiansand, men der har de jo veldig mye sånn kveldsundervisning og at det går til fem og sånn, jeg tenker at: nei! Det! Det kan jo ikke gå greit med små barn!

En informant sier at det ble tilrettelagt for henne, ved at hun fikk positivt svar på spørsmål om å korte ned praksistiden før fødsel ved å jobbe flere dager i uken enn først planlagt. I tillegg fikk hun lov til å utsette dato for innlevering av praksisrapport fordi hun fikk barn

rett før fristen gikk ut. Hun forteller at hun opplever fleksibilitet fra de ansatte ved Universitetet i Agder i perioden hun var gravid og var hjemme med barn.

Enda en annen av informantene forteller at hun begynte med enkeltemner fordi hun ikke kom inn på selve opptaket av studiet. Hun har derfor tatt opp ulike emner i ulik rekkefølge i forhold til de andre medstudentene. Hun har fått lov til å levere inn oppgaver på engelsk som er lettere for henne fordi hun snakker et annet språk enn norsk som sitt morsmål. Men hun nevner at hun sendte en mail på engelsk en gang og fikk svar på norsk og da forstod hun ikke svaret med en gang. Dette gjorde til at det ble en misforståelse omkring et emne. Denne misforståelsen var en dårlig opplevelse for henne med tanke på tilrettelegging i studietiden, men hun sier det løste seg og hun fikk fullførte emnet til slutt.

Slik jeg ser det er det et stort sprik i informantenes opplevelse av tilrettelegging fra universitetets side. Det er færre som er fornøyd enn de som er misfornøyd eller har noe å innvende på universitets tilrettelegging. De forklarer at det er fraværende eller en for dårlig måte fra universitetet å tilrettelegge på. Det er likevel noen av informantene som er fornøyde og som opplever at det er blitt tilrettelagt for dem både under svangerskapet og i barseltiden.

Informantene i denne studien har altså forskjellige opplevelser når det gjelder tilrettelegging av studiene fra universitetets side. Informantene gir både negative og positive tilbakemeldinger. De har altså opplevd både fleksibilitet og dårlig tilrettelegging fra universitetet, og her følger en oversikt over det:

Informantene som har gode opplevelser vedrørende tilrettelegging forteller om muligheter for utsettelse av frister for oppgaveinnleveringer, muligheten for å korte ned praksistiden, forståelse fra veileder og innlevering av oppgaver på informantens eget språk.

De negative opplevelsene vedrørende tilrettelegging handler om at informantene ikke følte seg forstått av veileder, eller at studenten ikke fikk svar på mail på sitt eget språk. Det oppstod misforståelser eller bekymringer for fremtidig studietider og praksisplasser uten å få et tydelig svar fra universitetet.

Det er interessant å se at de ulike former for støtte som jeg peker på i kapittel 3, i stor grad har blitt brukt til å drøfte situasjonen for studenter i hjemmet eller på arbeidsplassen. Men det har ikke vært fokus på det som dreier seg om selve studieopplegget og tilretteleggingen fra utdanningsinstitusjonens side. Grepperud et. al. (2004) har fokus på moralsk, faglig, praktisk og økonomisk støtte i sin studie. Men dette handler også for det meste om hvordan studentens situasjon er hjemme, og om støtte fra partner eller øvrig familie, eller støtte fra kollegaer eller ledere på arbeidsplassen. Støtte og tilrettelegging fra universitetets side er noe som ikke tidligere er så godt belyst, men likevel viktig å ha fokus på, og Kember (1999) trekker frem noe av dette. De gode opplevelsene av tilrettelegging hos informantene i min studie, samsvarer med funn fra Kembers forskning som ble sett på i kapittel 2. Det handler om støtte og tilrettelegging fra universitetets side, og dette handler blant annet om når de ansatte ved universitetet veileder og hjelper studentene til å integrere studier inn i deres hverdag, at de opplever suksess på dette området (Kember, 1999). Helt konkret tenker jeg at det handler om fleksibilitet og for eksempel en åpning for at man får utsettelse på innleveringer og skoleoppgaver. Grepperud (2007) har også noe av det samme perspektivet som Kember når det gjelder tilrettelegging. Han mener vi kan peke på universitetet og selve opplegget, men også studieveileder eller foreleser, for å vurdere om tilretteleggingen er god nok eller ikke. Grepperud (2007) viser til at god læring ikke bare avhenger av studenten, men av lærerens kyndige tilrettelegging. Uansett om tilstrekkelig tilrettelegging er tilstede eller ei, tenker jeg at hovedårsaken til at voksne søker studier, er selve innholdet i studiet, den faglige biten. Dette ser vi nærmere på i avsnittet under.

5.2.2 Tilfredshet i studiet og kontakt med medstudenter

Når det gjelder informantenes trivsel i studiet vil jeg se på selve innholdet i studiene og hvordan informantene trives med det. Under samme avsnitt vil jeg se på informantenes kontakt med medstudenter.

Samtlige av de 7 informantene som fortsatte i studiet forteller at de trives med innholdet i studiet, i større eller mindre grad. En av disse informantene forteller at selv om noen fag ikke var like interessante som andre, var det helheten av studiet som var viktig for henne. En annen informant sier at hun trives i studiet, men at hun synes det var et stort valg å ta:

Ja, det er veldig gøy å gå på skole, egentlig. Jeg liker det å sitte på forelesning å lære ting, det er veldig gøy. Det er jo mer stress med det arbeidet som skal gjøres hjemme, men det er veldig ålreit, jeg føler jo at jeg har valgt riktig.

Enda en annen informant forteller at hun trives med alt når det gjelder studiene:

Ja, så det er jo utfordrende, og det er jo gøy å utfordre seg selv, føle at en blir litt klokere i hvert fall.

Det ser altså ut til at alle informantene trives med det faglige innholdet i studiet. Når det gjelder trivsel på andre områder i studiene, kan jeg nevne kontakt med medstudenter som en viktig faktor. Det å komme i en kollokviegruppe hvor medstudenter i tillegg til fokus på studiet også blir venner, kan være en nøkkel til å trives i studietiden. Studiegruppen kan hjelpe hverandre praktisk, slik informanten forteller om i sitatet under. De oppmuntret hverandre, og dette bidro til at hun trivdes så godt under studietiden med barn hjemme.

Og vi hadde den samme gruppen i alle tre årene, sånn at hvis det var ting som jeg gikk glipp av som jeg følte var veldig viktig, så hadde jeg et par stykker i klassen og sånn som kunne ta notater for meg, og det var jeg kjempeglad for. Ja, og i den kollokviegruppa så delte vi også pensum også tok vi notater også satt vi alle sammen på en veldig god Facebookgruppe, sånn at jeg trengte liksom ikke å lese alle disse tusen sidene alene. Så jeg var veldig heldig da, i forhold til det, og det bidro nok også masse til, denne studiegleden da på en måte.

Det er i min studie fem av åtte informanter som har kontakt med andre medstudenter enten sosialt eller faglig, eller begge deler. Årsaken til at noen av informantene ikke har kontakt med medstudenter under studiene, er fordi de ikke ønsket det eller følte behov for det på grunn av hjemmesituasjonen. En annen årsak kan også være at informanten kanskje ønsket kontakt med andre medstudenter, men at språket var en barriere. Andre igjen merker at de ikke på samme måte som tidligere, blir regnet med av sine medstudenter hva gjelder sosiale arrangementer, etter at de har fått barn. Noen av informantene hadde kontakt kun i sosiale medier når det gjelder det faglige innholdet i studiet, mens noen hadde kontakt både gjennom studiet og sosialt. Ifølge Kember er det de kursene og de arrangementer som er arrangert av universitetet som er treffpunkter for studentene, som gir en større sjanse for å oppnå støtten som går fra student til student (Kember, 1999). I denne studien var det kun få som nevnte at de hadde deltatt på arrangementer som universitetet hadde.

Når det gjelder informantenes kontakt med medstudenter handler det både om den sosiale biten, men også om det faglige i studiet. De som hadde god kontakt med medstudenter i denne studien, hadde ulike former for sosialt fellesskap, som for eksempel en

kollokviegruppe. Forskningen til Tinto (1992 og 1998 i Kember, 1999) bekrefter at kontakt med medstudenter er en viktig faktor for at studentene skal trives. Forskningen viser tydelig at det å ha et sosialt nettverk på studiestedet spiller en viktig rolle i integreringsprosessen til fulltidsstudenter. Flere av sitatene i Kembers studie indikerer også verdien av medstudenters støtte (Kember, 1999).

Som en oppsummering når det gjelder tilrettelegging av studiet og tilfredshet for informantene, ser vi at det er et stort sprik i deres opplevelse av dette. Det var få av informantene som var fornøyd med tilrettelegging, og på om de har blitt imøtekommet på deres behov i studietiden. Men noen av informantene var ikke tilfredse og opplever konkret fraværende eller en for dårlig måte fra universitetet å tilrettelegge på.

Alt i alt kan vi si at de aller fleste informantene oppgir at de trives med studiet, og de fleste har kontakt med medstudenter i en eller annen grad. Videre vil vi se på nettopp kombinasjonen av små barn og studier, og hvordan kvinnene får dette til.

5.3 Kombinasjon av omsorg for barn og studier:

Mine studenter har kjent på alle valg som må gjøres, slik også Beck og Beck- Gernsheim skriver om. Det handler om mange hensyn til partner og familie, som strider mot det store fokuset på individualisering som finnes i samfunnet vårt. Det handler om å forhandle seg frem til løsninger innad i familien siden de tradisjonelle identitetene som kvinne og mann tidligere naturlig hadde (Beck og Beck-Gernsheim, 1995).

For å få et innblikk i hvordan informantene kombinerer omsorg for barn og studier, ser jeg i dette avsnittet på det som handler om hvordan de får dette til og hvordan de opplever situasjonen. Jeg delte temaet inn i to koder, hvor jeg først og fremst ser på hvordan de får dette til kombinasjonen av barn og studier helt praktisk, og i den andre koden har jeg sett på hvordan de opplever denne kombinasjonen.

5.3.1 Hvordan gjør de det praktisk?

Informantene har ulike måter å studere på, men det som er felles er at de alle må ta hensyn til barnets ulike behov for mat, søvn, forskjellig oppfølging og stimulering. Jeg vil forsøke å få frem de ulike måtene informantene har ordnet seg praktisk, derfor kommer jeg med eksempler fra flere ulike informanter nedover i dette avsnittet.

Flere av informantene forteller at deres partnere helt eller delvis har ansvaret for barnet på dagtid fordi fedrene har full eller gradert pappapermisjon. Flere informanter forteller at de forsøker og studerer hjemme både kveldstid og i helgene noen ganger når barna har sovnet midt på dagen. Selv om de fleste av informantene har rigget seg til en arbeidsstasjon hjemme, synes de likevel det er lettere å studere på universitetet fordi de da ikke blir forstyrret. En av informantene har en ekstra utfordring i forhold til amming fordi barnet må ha mat hver 3.-4.time. De fleste informantene fortalte at de var noe eller en del på universitetet for å studere. Men det var en informant som var veldig lite på universitetet fordi barnet hadde problemer med luftveiene. Hun studerte derfor kun hjemmefra. Hun opplyser at hun fikk noe hjelp til barnepass i enkelte perioder:

Jeg tok alt på, måtte bare lese hjemme så da leste jeg når han sov, på kveldstid, også i eksamensperiodene da, så fikk jeg gjerne mamma og de kanskje til å trille en tur, eller, at da i perioder når det var siste uka før eksamen, så tok mannen min ungene mer.

Hun forteller også at det å ikke ha bil, har gjort denne perioden ekstra utfordrende fordi ting har tatt så mye tid, hun brukte eksemplet med at det å sykle rundt høygravid bare for å få levert i barnehage, var et tidssluk for resten av dagen.

En av de andre informantene studerte på deltid og var tre dager i uken på universitetet og barnet var ikke i barnehage. Det var familie som stilte opp som barnepassere når hun var på universitetet.

Enda en annen informant hadde en mann som var student på samme tid som henne, så de planla for hver uke når de skulle studere og når de skulle passe barnet, slik at begge fikk studert. De fikk også noe hjelp av besteforeldre slik at begge fikk studert samtidig.

Som tidligere nevnt var det en informant som forsøkte å studere med sitt syv måneder gamle barn hjemme, men avbrøt studiene fordi hun opplevde at det ble for slitsomt. Hun fikk hjelp til barnepass når hun skulle på universitetet, og det var nær familie som byttet på å passe barnet hennes når de kunne. Hun forteller at de ikke kunne passe mer enn få timer av gangen, og det var mest til obligatoriske forelesninger hun spurte om barnevakt for å få deltatt på. Hun fikk ikke nok barnevakt slik at hun hadde tid til å jobbe med studiene, fordi

det var forelesninger fire dager i uken og hun forsøkte å få med seg mest mulig. Hun forteller at hun ikke klarte å studere på dagtid når hun hadde barnet hjemme, og hun jobbet derfor på kveldene etter at barnet var lagt. Men siden barnet var såpass lite på denne tiden, hadde det ikke noen fast leggetid og det var utfordrende å få tid til studier. Hun beskriver det slik:

Det, ja, det var jo mamma og svigermor, og søstera mi og søstera til kjæresten min, som passet og bytta på når de kunne liksom, men de passet bare når jeg hadde obligatoriske forelesninger. Og selvfølgelig noen dager når jeg trengte å gå på skolen. Men ikke noe utenom det, så jeg hadde ikke noe tid til å jobbe. Utenom det, for da hadde jeg jo henne. Så da, jeg klarte ikke jobbe når hun var våken rett og slett, det fikk jeg aldri til(..).

Det var fordi jeg hadde jo ikke mulighet til å ha barnevakt, det var ikke noen som kunne passe så mye. Så.. jeg følte jo egentlig jeg trengte mer tid til å jobbe. Så jeg gjorde jo.. jeg jobbet jo hver eneste kveld med skole. Jeg ble veldig sliten, ja når hun hadde sovnet. Og hun sovnet jo ikke alltid så tidlig på den tiden heller, ikke fått helt rutinene på plass heller så (...).

Informanten ble veldig sliten av å jobbe med studiene på kveldstid, når barnet krevde sitt på kveldene. En av årsakene til at kvinner avbryter studier, kan ifølge Thalberg (2013) være fordi kvinner synes det er viktig å fullføre en fase i livet om gangen. En kombinasjon av både studier og barn hjemme, kan bli uforutsigbart både med tanke på tid og økonomi. Vi vet at en av årsakene til at denne informanten brøt med studiet, og ikke opplevde å mestre kombinasjonen av barn og studier, var på grunn av for lite barnepass. Vi vet også fra tidsbrukundersøkelsen som ble utgitt av statistisk sentralbyrå at færre kvinner velger å bruke tiden sin på pass og stell av barn hjemme, og en naturlig årsak til dette er at barnehagetilbudet er bedre utbygd. De fleste bruker derfor barnehage som omsorgsinstitusjon for sine barn, både for å kunne arbeide og studere (Statistisk sentralbyrå, 2012, s.2-15). Denne kvinnen valgte altså ikke dagmamma eller barnehage for sitt barn, hun valgte heller å bryte med studiet for å ha fokus på barnet. Ifølge Rønning red. (2007) forteller mange studenter forteller at de er helt avhengige av praktisk hjelp og støtte fra besteforeldre eller andre slektninger for å få til denne kombinasjonen. Dette med at mange i miljøet rundt har forventninger til informantene i studieperioden, at de både skal leve opp til rollen som mor og student på samme tid, kan fort gjøre til at man havner i en rollekonflikt, slik Garsjø (2011) beskriver det. Ifølge Grepperud (2007) kan de rollene som studentene allerede har fått i hjemmet, bli endret når man begynner å studere. Hvis den nye rollen man får som student, strider med den rollen man hadde fra før som mor, vil det

oppstå en rollekonflikt (Garsjø,2011). Det at barna til informantene i perioder ikke sover på dagtid eller kveldstid når de har planlagt å studere, gjør at de kommer i en konflikt mellom de ulike rollene.

I lys av det Grepperud (2007) tar opp i sin bok *Kunnskap skal styre rike og land*, kan det se ut som at funnene fra min studie er sammenfallende med hans. Grepperud (2007) mener at voksne studenter bør gjøre en del tilpasninger både i forhold til familien og i studentlivet, dersom man skal studere som voksen samtidig som man har omsorg for små barn hjemme. Som voksen med mange forpliktelser har man mest sannsynlig fra før en svært travel hverdag og studiene vil være nye oppgaver i den berømte *tidsklemma* (Grepperud et. al.,2006).

Flere av informantene har sammen med sin partner fordelt arbeidsoppgaver i hjemmet. Disse funnene i min studie strider mot det Magnussen et. al. fant i sin FOU-rapport (5/2005). Denne rapporten fant at de sørlandske mødrene hadde tradisjonelle holdninger til kjønnsroller. I tillegg viser den samme rapporten at Agder utmerker seg ved at det finnes få kvinner med lang og høyere utdanning (ibid). Det er mulig å se på funnene i min studie med to ulike perspektiv. Enten så sier min studie det motsatte av Fou-rapporten, nemlig at mine informanter ikke har tradisjonelle holdninger til kjønnsroller fordi de deler arbeidsoppgaver i hjemmet sammen med partner. I tillegg tar informantene høyere studier samtidig som at de var hjemme med barn. Valget kvinnene har gjort er altså ikke veldig tradisjonelt og vanlig, men de fleste har likevel fått til å ordne seg praktisk med denne kombinasjonen. Eller så kan vi se det fra et annet perspektiv. Det kan være slik at informantene forsøker å forene en tradisjonell morsrolle med nye forventninger om utdanning.

5.3.2 Opplevelsen av kombinasjonen av omsorg for barn og studier.

Informantene forteller mye om opplevelsen av det å studere samtidig som man har små barn *i beina* hjemme. De har mange tanker og ulike opplevelser rundt dette.

Det informantene nevner som er **positivt** ved denne kombinasjonen er blant annet at denne situasjonen med å være hjemme er svært fleksibel, og veldig koselig fordi de får se barna mer enn hvis de hadde vært i arbeid. Noen av informantene sier at de føler seg heldige. En

informant forteller at hun sier det er bra for selvtilliten å ta studier fordi hun da ser på seg selv som noe annet enn bare det å være mor. Flere av informantene mener de har mer tid med barna nå, enn dersom de hadde jobbet, men de opplever at de ikke er like mye tilstede fordi studiene ligger i bakhodet hele tiden. De fleste mener at denne kombinasjonen er mer positiv enn negativ.

En informant sier det er viktig for henne at barna har kommet først og hun tror at barna har hatt godt av at hun har vært mye hjemme når de har vært små.

Men jeg er veldig glad for det, for hvis jeg på en måte ser bort ifra på en måte at jeg kanskje hadde prestert bedre, eller at jeg hadde et bedre studieforløp hvis jeg ikke hadde barn, eller små barn da i den perioden her, så har jeg vært veldig heldig for det. Fordi at jeg har hatt mye større mulighet til å levere de senere i barnehagen, hente de tidlig, ta fri over lengre tid, altså vinterferie, påskeferie, sommer, og når de er så små så syns jeg det er veldig heldig for de da og det gir jo meg masse som mamma, så jeg ville definitivt igjen gjort det samme, for deres skyld.

Det informantene nevner som **negative opplevelser** i forhold til denne kombinasjonen, er blant annet at de har opplevd seg skviset i kombinasjonen av barn og studier. De opplever studiene som noe som *alltid henger over*, som slitsomt. De som har barna hjemme hos far sier de tenker på at de mister mye tid med barna når de er små. Noen av kvinnene syntes tiden med barn og studier i en kombinasjon var alt for vanskelig. En av informantene beskriver opplevelsen av denne perioden slik:

Men ulempen med det er jo at du føler jo at du aldri er der nok, for ungen ... men så tenker jeg jo at jeg ser jo ikke akkurat at hun lider noe nød av det. Men jeg vet, jeg føler jo på en måte at det her er en tid du aldri får tilbake, når de er så små. Så det er jo kjedelig å miste så mye tid med henne. Men så tenker jeg at jeg får jo et veldig fleksibelt yrke med turnusjobb og kan da velge å ha henne hjemme når jeg har fri og det er på en måte, ja det er fordeler og ulemper med det. Ja, men det er krevende (...).

En av informantene beskrev følelsen å være *delt*, på denne måten:

Det er liksom det, alt er så delt, jeg sier det mange ganger nå, man blir dradd mellom to ting, for det er liksom det der med at jeg syns det er kjempesint å være hjemme. Men man blir også, på slutten litt sånn sprø. Fordi at det blir, ikke sant at når du på en måte møter folk på gata og du tar deg selv i at det eneste du snakker om er melk og bleier. Så er det på en måte, så blir man litt sånn, ok, ok nå må ha jeg ha et eller annet sånn hjernemat (...). Trenger noe som gjør at man kan ha, føler at man utvikler seg litt. På andre ting og, så det er litt, samtidig som at jeg setter

veldig pris på den muligheten som jeg har til å ja, at man har mulighet til å være hjemme og ta vare på dem og ha tid, ikke sant? Men at jeg kjeder meg litt, sånn etter hvert. Jeg har nok å gjøre, ja. Men det er liksom det, det der med å, med å ha noe for at man føler at man har et voksenliv, ikke sant?

En annen informant har vært hjemme med to barn i løpet av studietiden, men ett av gangen. Hun har både positive og negative opplevelser med å være hjemme med barn samtidig. Hun studerte i perioder deltid og mannen hadde pappapermisjon i deltid i disse periodene, for å avhjelpe hjemmesituasjonen. Hun opplevde at barna var snille og stille og at hun har vært heldig på den måten. Hun studerer nå «uten barn» fordi begge er i barnehage, og har derfor denne erfaringen også med seg.

Jeg tenker at man skal, jeg følte meg veldig heldig da, som hadde veldig rolige, stille barn på en måte, men jeg måtte jo likevel, jeg kunne ikke være med i forelesninger. Så jeg måtte konsentrere meg om det som var obligatorisk. Altså når de er fire, fem måneder så er de forholdsvis små og mine sov ikke så veldig mye, sånn at jeg måtte liksom velge da, det som var viktig, og da var det gruppearbeid også var det da obligatoriske seminarer og sånne ting, og jeg hadde dem med. Så det er jo liksom noe med det å ikke bare tenke på seg selv. Når man må amme og liksom, man er ikke helt til stede, da.

Informanten opplevde at det var stor forskjell på det å ha med barn i studiesituasjonen, og det å bare ha seg selv å tenke på:

Så de periodene hvor jeg har vært helt alene som student, så kjenner man jo på en helt, altså man kan på en måte delta på et helt annet nivå, og det å på en måte kunne gjøre ferdig studietingene mine på dagtid og ha fri på kvelden, mens når jeg har hatt med henne eller hatt ansvar for henne, så har det vært etter leggetid du egentlig har vært student. Ja, mm, så fra å liksom måtte trå til på kvelden da, så har jeg på en måte nå, når jeg har bare meg selv så kan jeg lese på dagen, jeg kan skrive oppgave på dagen. Eh, så det var jo en stor forskjell, men med nummer to så har det vært enda vanskeligere for da har jeg vært mer sliten når kvelden har kommet.

Samtlige av informantene opplyser i en eller annen form at de føler seg delt eller strukket mellom fokuset på de to rollene som finnes i denne kombinasjonen de har valgt. De ønsker å være med barna, men de ønsker også gjøre det bra i studiene. Det er to av informantene som sier at de ikke hadde valgt denne kombinasjonen om igjen, fordi det ble for slitsom og krevende. Og en av disse to valgte å trekke seg fra studiet nettopp på grunn av dette. De alle fleste informantene opplevde det var mer positivt enn negativt å kombinere studier med omsorg for barn. Hvis vi ser på tidligere forskning om hvilken opplevelse voksne studenter med familieforpliktelser har av sin situasjon, er det ikke bare positive

tilbakemeldinger vi finner. Selv om studiesituasjonen kan tenkes fleksibel, kan man heller si at det er mye merarbeid, vilje, forhandlinger og forsakelse som finnes i en familiesituasjon hvor en av partene ønsker å gjennomføre et studieløp (Grepperud et. al 2006). Sitatet til en av informantene over, som beskriver at det å ikke bare tenke på seg selv under studiene, men å måtte ta hensyn til barnet bekrefter det samme som en av hovedkonklusjonene fra studien til Grepperud et. al. (2006). Det var at det ikke ser ut som at hjemmeforholdene til voksne studenter er optimale. De opplever avbrytelser og blir forstyrret når de studerer i hjemmet. Men det handler også om den hjemmerollen man har i et parforhold og i en familiesituasjon med mange plikter som skal følges opp (Grepperud et.al.,2006).

Det å oppleve at en blir dratt i mange retninger, slik flere av informantene beskriver, er kanskje ikke en ny opplevelse for småbarnsmødre. Men det informanten sier om at hun må ha hjernemat, fordi hun går litt lei av det å kun være hjemme med barn, er noe vi kan se nærmere på. Ifølge sosialkonstruksjonismen er mennesker selvdefinerte og har mulighet til å konstruere det sosiale i sitt eget liv (Lock & Strong, 2014). I perioden 1900-1950 hadde *husmorens epoke* hvor kvinner kun skulle passe barn og hjem, og kvinner ble ført ut av arbeidslivet og tilbake til hjemmet. Men det er altså fortsatt slik at noen kvinner ønsker å være mer sammen med sine barn, enn kanskje det samfunnsnormene sier, eller slik samfunnet har lagt det opp til. Det er nå høyere barnehagedekning enn tidligere slik at mor kan være yrkesaktiv (NOU, 2016:1, 2016). Ifølge Rikstrygdeverket i Nav var det i perioden mellom 1999-2011 slik at ni av ti av dem som ikke ønsket heltidsplass i barnehage, gjorde dette fordi de ønsket mer tid med barnet (Ellingsæter og Widerberg,2012). Det er likevel slik at disse kvinnene også ønsker noe mer, og dette kan være den nye rollen som moderne småbarnsmor som konstrueres. Kvinnene vil ha mye tid med sine barn, men de vil også ha igjen for denne tiden, både intellektuelt og kanskje også økonomisk på lang sikt ved å få en bedre lønn ved å ha tatt utdanning. Det at informanten opplevde det fint å være hjemme med barn, men likevel kjedet seg intellektuelt, kan si noe om de forventninger som finnes i samfunnet i 2016 til denne rollen som småbarnsmor også. Det holder kanskje ikke *bare* å gå hjemme med barn? Det er høyere krav til utdanning og en forventning om yrkesdeltakelse hos kvinner (NOU 2016:1, 2016).

Som en oppsummering av dette avsnittet ser vi at informantene får til å kombinere studier og barn ved at de studerer i barnets sovetid eller når de har barnepass. Flere av dem ser ut til å trives med denne situasjonen, og opplever det som trygt og godt for barna at informantene er mye hjemme og fleksible i forhold til for eksempel sykedager hos barna. De sier likevel at de er delt og at mye av situasjonen oppleves som slitsom. Siden opplevelsen av studietiden ifølge informantenes utsagn er tosidig, kan det være interessant å se på hvor mye informantene krever og forventer av seg selv i denne situasjonen. Det er også interessant å se på hvor de henter sin motivasjon for å gjøre det de gjør, og hvilke forventninger de har til egen prestasjon.

5.4 Informantenes motivasjon for og forventninger

I de neste avsnittene går jeg inn på analyseresultater som omhandler kvinnenenes motiv og deres hensikt med å kombinere omsorg for små barn og studier. Jeg delte motivasjonstemaet inn i to koder, hvor jeg kalte den ene *motivasjon for å kombinere omsorg for barn og studier*, og den andre for *forventninger til egen prestasjon*.

5.4.1 Motivasjon for å kombinere omsorg for barn og studier

Flere av informantene motiveres til å fullføre studiet selv med kombinasjon av omsorg for barn og studier, for de ønsker å få en utdanning og mulighetene for en jobb i andre enden. Noen motiveres av gruppearbeid, mens andre informanter motiveres av det faglige innholdet i studiet som gir dem bedre selvtillit.

En informant sier hun motiveres også av å få mer kunnskap og hun mener at de som er rundt henne også merker at hun er mer tilfreds:

Det er jo veldig gøy å gjøre noe for seg selv og jeg tenker at når man gjør noe for seg selv så er det jo positivt for alle rundt og jeg tror jo at jeg kanskje jeg er blitt litt, hva kan man si gladere at jeg selv er på vei et sted da for jeg har jo ikke hatt noe annen utdanning enn allmennfag på videregående og det har jo ikke, det er jo ikke det jeg har sett for meg sånn at nå når jeg endelig gjør det når jeg har tenkt så lenge på det, så føles det jo veldig bra og det tror jeg jo påvirker de rundt meg.

Selve innholdet i studiet er også en motivasjonsfaktor og en informant sier hun er veldig motivert og hun tror motivasjonen til å fullføre kommer fra at hun liker så godt studiene:

På en eller annen måte så får man til det man har veldig lyst til, og dette har jeg hatt kjempelyst til. Men hvis jeg ikke hadde hatt lyst til å utdanne meg og bare gjort det liksom på vims, så hadde det nok ikke gått.

Flere av informantene nevnte gruppearbeid som en hjelp, og en av informantene sier at det å skrive oppgave sammen med andre skaper motivasjon og forpliktelse og dette er et positivt press:

Nei jeg er litt sånn, jeg vil ikke bare være sykepleier, jeg vil ha en videreutdanning og litt høyere lønn og status, he, he. Men, jeg er veldig opptatt av at jeg skulle velge noe, ikke ut fra status, men at jeg kunne tenke meg å jobbe med det resten av livet. Så det har jo som jeg sa vært et bevisst valg lenge. Men så er jeg og litt sånn det er ikke så mange jobbmuligheter hjemme, i hvert fall ikke i forhold til spesialiseringer. Men jeg er sånn: jeg skal få det til, det skal finnes noe jeg kan videreutdanne meg til som jeg har lyst til. Men jeg er veldig veldig sta. Veldig sta.

Som en oppsummering kan vi si at de fleste informantene har stor motivasjon for å fullføre studiet og fortsette kombinasjonen av barn og studier. Motivasjonen til å starte på studier som voksen, handler som oftest om at man ønsker å utvikle seg selv som person og for å skaffe seg arbeid, enten ved å bli der man er, eller for å søke lykken på andre arbeidsteder (Grepperud og Roos et. al.,2007, s. 124-140).

Noen av informantene i denne studien var svært motiverte fordi de trivdes så godt i studiet. Andre igjen hadde bare mål om å fullføre for å komme seg i arbeid. De vil gjøre studiene skikkelig fordi de har ønsker om å ha en god utdannelse i den andre enden og de vil ha barna hjemme fordi de ser på det som den beste løsningen for den perioden. Alle informantene opplevde god eller middels god motivasjon når det gjaldt valget om kombinasjonen av barn og studier, bortsett fra en informant som ikke ønsket denne løsningen mer etter å ha studert med barn hjemme i noen måneder. Det å være en god rollefigur for barna kan også være en del av motivasjonen. Jeg vil komme tilbake til det under punkt 5.6. Det er interessant å se på hvor informantenes motivasjon kommer fra og hvorfor de ønsker å kombinere omsorg for barn og studier. Det gjenstår å se hvilke forventninger informantene har til seg selv, og om for eksempel høye forventninger til egen prestasjon gir dem noen motivasjon til å fortsette.

5.4.2 Forventninger til egen prestasjon.

Flere av informantene er strenge med seg selv og har høye forventninger til egen prestasjon når det gjelder studiene. De sier at de vil gjøre det skikkelig når de først skal studere. På samme tid er de opptatt av å være tilstede for barna sine.

Flere av informantene har høye krav til egen prestasjon og en av dem forteller dette:

Men jeg vil jo at det skal være bra da på en måte. Men jeg tenker at når jeg liksom gjør dette så må jeg gjøre det bra, hvis ikke så er det ikke vits å gjøre det. Ja, veldig streng med meg selv. Men det vet jeg jo og da, prøver jo å tenke at det ikke er, ja, såå farlig, men jeg vil gjerne gjør det greit.

En annen informant forteller om forventninger til seg selv på denne måten:

Men jeg syns jo studeringen er det med at du alltid har noe du skulle ha gjort som i hvert fall sånn for min del da, at enten jeg gjør en god jobb eller ikke gjør en god jobb, så vet jeg at jeg burde gjort en god jobb, så da enten må jeg gjøre noe, eller tenke på at jeg burde gjort noe.

En informant sier at hun presset seg for å fullføre ulike emner for at stipendet fra Lånekassen ikke skulle bli omgjort til lån. I tillegg forteller hun at hun startet på noen emner som «det ikke var så nøye med» i forhold til karakterer. I den samme perioden var mannen hennes i innspurten av en masteroppgave, så hun tenkte å ta et studieløp som ikke var så farlig hvis hun fikk dårligere karakterer. Men dette endret seg underveis og hun hadde plutselig høyere forventninger til seg selv enn det hun hadde trodd:

Jeg plutselig kjente at dette her har jo jeg litt lyst til å studere så nå må jeg få litt gode karakterer. Jeg er litt sånn som person, at jeg klarer, jeg sier til meg selv at jaja, det er ikke så farlig, det er helt greit om jeg liksom får en D liksom eller får en eller, ja, ikke sant, om jeg stryker det gjør ingenting, mens hvis jeg da får en C for eksempel, så kjenner jeg at jeg blir litt sånn skuffa over meg selv fordi jeg vet at jeg kunne gjort det bedre. Så når jeg da ikke sant, egentlig har sagt til meg selv på forhånd at, det er ikke så farlig bare du står eller bare du prøver så går det greit, men så er det ikke det jeg gjør i realiteten da. Da lissom leser jeg alt og er liksom helt sånn, det blir veldig i sånne intense arbeidsperioder liksom.

Som en oppsummering, har de fleste informantene stor motivasjon for å gjennomføre studiet samtidig som at de har barn hjemme. De vil gjøre studiene skikkelig fordi de har ønsker om å ha en god utdannelse og de vil ha barna hjemme fordi de ser på det som beste løsning for den perioden. Alle informantene opplevde god eller middels god motivasjon når det gjaldt valget om kombinasjonen av barn og studier, bortsett fra en informant som

ikke ønsket denne løsningen mer etter å ha studert med barn hjemme i noen måneder. Vi kan også se at to av åtte av informanter nevner at studiene henger over hele tiden og at det er press på å gjøre en god jobb. Samtlige informanter har høye forventninger til seg selv med tanke på studiet, tross i at de har omsorg for barn på samme tid, og kanskje burde senket kravene litt med tanke på familielivet.

Thalberg (2013) skriver i sin doktorgradsavhandling at kvinner befinner seg i en svært presset situasjon og det har en negativ innvirkning på studietiden dersom en kvinne får flere enn ett barn under studietiden. Dette kan ha både med det økonomiske aspektet å gjøre, men også med vanskeligheter for kvinnen til å få så mange ting til å fungere i hverdagslivet. I mange tilfeller er det kvinnen som har oversikten og som også har mye av organiseringen for det som skjer i hjemmet og med barna. Selv om mennene har kommet mer på banen de senere år og tar sin del av husarbeidet, viser analysen fra statistisk sentralbyrå at kvinner for eksempel fortsatt gjør nesten en time mer husholds arbeid enn menn (Statistisk sentralbyrå, 2012, s.2-15). Siden kvinner i agderfylkene har tradisjonelle holdninger til kjønnsroller kan forventninger til morsrollen handle om at hun må være tilgjengelig og tilpasse seg andres behov (Fou-rapport 5/2015, 2015). På den måten kan det bli et ekstra press å skulle håndtere en studiesituasjon på toppen av dette. I tillegg til ulike forventninger når det gjelder å innfri flere ulike roller, som tidligere nevnt, kommer det økonomiske presset som informantene føler på. Presset kan for eksempel handle om å fullføre ulike studiemer ved å stå på eksamen slik at deler av studielånet blir omgjort til stipend og ikke til lån. Selv om disse kvinne tydeligvis har mange forventninger til seg selv, har de antakelig også støtte fra dem rundt seg. Det å ha familie og partnere som hjelper dem i denne kombinasjonsfasen er essensielt for å få det til. Det er akkurat dette med forventninger og støtte fra familie og partner, som vi skal se på i neste avsnitt.

5.5 Familiens og partners forventninger og støtte

I dette avsnittet vil jeg se nærmere på familien og partners forventninger og støtte til informanten. Jeg delte temaet om forventninger og støtte inn i to koder, hvor jeg kalte den ene for *partners forventninger og støtte*, og den andre koden for *familiens forventninger og støtte*. Det er flere forskjellige typer støtte, og jeg vil under begge kodene se på både økonomisk støtte, praktisk støtte og faglig støtte.

5.5.1 Partners forventninger og støtte

Når det gjelder støtte fra partner har jeg delt inn i fire ulike former for støtte: moralsk, faglig, praktisk og økonomisk. Flere av informantene forteller at de opplever både moralsk, praktisk og faglig støtte fra partner når det gjelder studiene og kombinasjonen av studier og barn. Når det gjelder økonomisk støtte opplever de det direkte, fordi partneren er den som betaler det meste siden han har arbeidsinntekt eller foreldrepenger fra NAV.

En informant forteller at mannen både støtter henne faglig ved hjelp av oppmuntring og motivasjon for å få fullført studie, men at han også har en forventning om at hun skal få seg jobb for å være med å delta mer på den økonomiske biten. Helt praktisk er det han som *trør mye til* på hjemmefronten, i og med at han har den daglige omsorgen for barnet deres, så hun opplever støtte fra ham også på denne måten.

Så, han, jeg har måttet minne ham på det at jeg gjør dette for at jeg skal få inntekt og ikke leve på deg og jeg føler jo veldig på det og, at jeg lever på ham. Så jeg vil jo bli ferdig. Jeg ville jo veldig gjerne vært hjemme med henne. Men det er liksom litt av den følelsen at nå er det han som betaler.

En annen informant beskriver den praktiske støtten som en økende form for støtte, og forteller om dette med at mannen tar like mye ansvar hjemme som henne, fortsatt er en prosess:

(..)at han liksom ikke vært så vant til å ta det ekstra ansvaret, da, jeg har tatt veldig mye kontroll om hvordan det skal være hjemme og sånn og det merkes jo veldig godt nå at nå kommer han på en måte inn i en ny rolle, sånn at det tar jo litt tid før vi blir liksom samstemt, men jeg merker jo allerede nå at det er bedre nå enn det var før jul. For han er det på en måte veldig uvanlig at han tar med seg ungene og gjør noe, for meg så er det jo helt naturlig at jeg tar dem med meg på det jeg skal, men det er jo litt bedre og jeg tenker at nå har vi jo fortsatt et par år, til å justere på det, så(..)

En av informantene forteller at hun ikke opplever den moralske støtten fra partnerens side som hun kunne ønske seg, og hun sier at han kanskje ikke forstår hvor krevende studiene er, men at han stiller opp praktisk:

Jeg føler ikke at han kan, han klarer nok ikke å forstå og det har jeg kjent på som litt sårt, at det kanskje det for han og enkelte at man tenker sånn luksus, eller at man på en måte er bare sånn surfer gjennom hverdagen og koser seg på kafeen og tar en kopp kaffe og, så, ja. Så jeg føler nok ikke noe forståelse i forhold til det, men

han har alltid stilt opp hvis han har hatt mulighet og jeg har spurt om det. Så han har vært god på det, også kanskje ikke så god på å forstå.

En annen informant sier at hun og mannen hadde god forståelse for hverandres studier og tiden de trengte til dette, siden de begge studerte samtidig. Hun opplevde først og fremst moralsk støtte ved at han hadde forståelse for studiene hennes. Hun syntes det var en hjelp å kunne drøfte studiene med mannen, og opplevde faglig støtte fra partneren gjennom dette. Mannen tok også oppgaven med å passe på barnet slik at hun fikk sin tid til å studere, på denne måten støtten han henne praktisk.

Ja, så kan man prate om, bare vanlige oppgaveskrivefrustrasjoner, eller lese gjennom ting eller på en måte få litt sånn ja, det kunne man jo fått, litt innspill og sånn uansett da, men ikke nødvendigvis hvis i og med at begge to har høyere utdanning og har liksom studert og sånne ting, så har man jo litt sånn, men, hadde den ene vært håndverker av noe slag så hadde man ikke nødvendigvis hatt peiling på åssen det er med studering og det å skrive oppgave er i det hele tatt. Så det, så det syns jeg jo er positivt da.

Det er kun syv av informantene jeg har informasjon om på dette temaet. De fleste informantene opplever moralsk støtte fra sin partner. Når det gjelder økonomisk støtte, forteller flere av informantene at de må lene seg økonomisk på partnerne i studietiden da flere av disse har arbeidsinntekt. Nesten alle informantene opplever praktisk støtte fra partner, og dette er det sterkeste funnet under dette avsnittet. Den praktiske støtten de har nevnt, er som regel pass av barn slik at informantene får tid og rom til å studere. Det er altså slik at samtlige av informantene opplever støtte fra partner, i en eller annen grad. Det er den moralske og faglige støtten fra partner som det er minst av blant informantene. Dette kan det være flere årsaker til. En av årsakene kan være at han ikke viser eller uttrykker støtte på den måten informantene ønsker det. Grepperud et.al. (2014) anser det som avgjørende å få støtte av partner for at man skal klare studiene. Spørsmålet er da hvilken type støtte som er viktig for å få det til. Forholdet mellom moralsk, og praktisk og faglig støtte er nyttig å se på i denne sammenhengen. Moralsk støtte kan virke *lettere* å både gi og motta fordi man kanskje tenker at det er bare å akseptere at den andre studerer. Men det er mer enn dette som innebærer det informantene opplever som den faglige støtten. Det å være positiv til at den andre parten i forholdet studerer er en av de grunnleggende tingene som skal til for at informantene opplever støtte fra partner. På den andre siden av skalaen av opplevelsen av moralsk støtte, har vi dette med at partner opptrer likegyldig til eller er direkte negativ til at partneren studerer. Praktisk støtte i ifølge Grepperud et. al. (2004)

handler altså om at det skapes tid og rom for å studere, og partner må da avlaste eller overta noen av studentens vanlige oppgaver i hjemmet.

5.5.2 Familiens forventninger og støtte

Når det gjelder forventninger og støtte fra informantens familie har jeg også delt inn i fire ulike former for støtte: moralsk, faglig, økonomisk og praktisk. Flere av informantene har foreldre eller annen familie med høyere utdanning og noen av disse forteller om forventninger til at barna også skal ta høyere utdanning. På denne måten mottar de også moralsk støtte fra dem.

En av informantene fortalte at det er vanlig med høyere utdanning i deres familie. På spørsmål om informanten følte på press eller forventninger til å ta utdanning på grunn av at flere i familien har det, svarer hun følgende:

Jeg kjente nok på det selv. Så, selvfølgelig skal jeg studere etterpå, og selvfølgelig skal jeg ta mer utdanning, tror ikke det er noen ting de har sagt noe om liksom, men jeg tror det var en sånn selvsagt ting for meg i hvert fall, jeg vet ikke hvor det hvor det kom ifra liksom.

Den samme informanten forteller også om praktisk hjelp fra foreldre og besteforeldre i forhold til barnepass under veiledning og innspurten av studiene. Hun forteller videre at hun opplevde at familien hadde forventninger om at det var en selvfølge at hun skulle fullføre studiet:

(..)men jeg husker jeg kjente på det når jeg holdt på med den utdanningen, så, for jeg brøyt jo den liksom, jeg trivdes ikke med det også, så de bare du får det til, jammen det er ikke sikkert jeg får det til! Jeg bare kjente liksom på det at forventninger om at du er jo flink, du får det jo til, det ordner seg nok. Ja, og det har det jo og gjort liksom, for jeg har alltid vært flink på skolen, men da kjente jeg bare at: jammen tror dere ikke at det går an at jeg kan ikke få til noe liksom?

Den samme informanten har alltid vært skoleflink, men kjente likevel at hun ikke blitt tatt helt på alvor av familie, når hun hadde tanker om å avbryte studiet:

Det er nok først og fremst det er meg selv som har de forventningene så men akkurat bare det, eller det jeg følte når jeg kom og fortalte at, men jeg får det ikke til. Så var det på en måte ingen som hørte på det, de ventet bare på at jeg skulle si at, jammen det går jo bra, jeg følte ikke jeg ble tatt på alvor i at dette er vondt og vanskelig på en måte. Husker jeg hadde en samtale også bare, ja samtalen var

liksom ikke over også bare, ja det går nok bra, ja men, ja men det ordner seg nok. Men ja, det var en liten periode.

Det er kun syv av informantene jeg har informasjon om også på dette temaet. Som en oppsummering er det litt flere av informantene som har familie hvor det er vanlig med høyere utdanning enn de som ikke har det. Det er noen få av informantene som forteller om forventninger fra familie i forhold til at de skal ta høyere utdanning. Det er en sammenheng mellom familiens utdanning og forventninger til om informantene skal ta høyere utdanning eller ei. Sterke forventninger fra familie kan være en form for moralsk støtte eller det motsatte. Med det mener jeg at det kan oppleves som positivt for informanten ved at familiemedlemmer forventer at man skal ta utdanning og gjøre det bra. Men på den annen side kan sterke forventninger oppleves som negativt press slik at man kan få følelsen av å mislykkes hvis man ikke klarer å fullføre kombinasjon av omsorg for barn og studier.

Det er nesten like mange av informantene som sier at de opplever moralsk støtte fra sin familie, som de som ikke gjør det. Det er altså ingen sterke funn som tilsier det ene eller det andre når det gjelder moralsk støtte.

Det er litt over halvparten av informantene som sier at de opplever praktisk støtte fra familie. Den praktiske støtten de har nevnt, er som regel pass av barn slik at informantene får tid og rom til å studere. Informantene forteller at familie som ikke hjelper dem praktisk, er fordi de ikke har tid eller mulighet på grunn av egen arbeidssituasjon. I lys av tidligere forskning fra tidsbrukanalysen fra Statistisk sentralbyrå kan vi kanskje forstå funnene i min studie. Funnene i min studie sier altså at alle informantene opplevde støtte på en eller annen måte fra familie, men det er ikke så mange av informantene som opplevde den moralske eller faglige støtten.

Ifølge forskning fra SSB ser vi at tiden vi bruker på pass og stell av barn, og hjelp til barn og voksne, økte noe fra 1971 til 1990 både for menn og kvinner. Mens etter dette, sank tidsbruk til dette formålet frem mot 2010. Årsaken er først og fremst at en mindre andel av befolkningen bruker tid på dette nå enn før. Denne endringen gjelder særlig kvinner. En mulig forklaring på nedgangen kan være at både barnehagetilbudet og fritidsordninger etter skoletid er blitt bygd ut i denne perioden (Statistisk sentralbyrå, 2012, s.2-15). Etter 1990 er det altså ikke så vanlig at barn er hjemme i foreldrenes omsorg. Barna er isteden plassert

i offentlige tilbud med barnetilsyn som barnehage eller private tilbud som dagmamma. Det er kanskje derfor ikke så god forståelse hos familiemedlemmer for hvorfor kvinnene velger å ha dem hjemme mens de studerer, da det ikke er så *vanlig* lenger å ha omsorg for barn på dagtid. Dette kan være en annen mulig årsak til at informantene ikke opplever så mye moralsk eller faglig støtte. På den annen siden, hvis vi ser på de som faktisk opplevde støtte fra familiemedlemmer kan det være flere årsaker til dette. Vi kan tenke oss at for eksempel besteforeldre var vant til å ha barn hjemme selv når informantene var barn, fordi barnehagetilbudet den gangen ikke var så godt utbygd. Det kan hende at informantene får god støtte på valget de har tatt med å ha barna hjemme på grunn av forståelse fra besteforeldre eller andre familiemedlemmer som har vært i samme situasjon.

Den økonomiske støtten var det ingen av informantene som nevnte. Noe av årsaken til dette kan være fordi familiemedlemmer enten er yrkesaktive selv og opptatt med sitt, eller så kan det være sykdom eller lite eller ingen relasjon med familie som kan gjøre at informantene ikke opplever støtte.

Videre i analysen ønsker jeg å gå mer på dette med rollemodell og hvordan informantene ser på seg selv, for å forstå mulige årsaker for bakgrunnen for informantenes valg av situasjonen med små barn og studier.

5.6 Studerende småbarnsmødre

Jeg vil her se på hvordan informantene opplever seg selv som studerende småbarnsmødre. Det handler om hvordan informantene ser på seg selv hvis de måtte velge mellom «karrierекvinne» eller «hjemmemamma».

5.6.1 Informantenes syn på «karrierекvinne» eller «hjemmemamma».

I dette avsnittet har jeg sett på hvordan informantene ser på seg selv, og hvor de kategoriserer seg selv i forhold til valget de har tatt med å kombinere studier og små barn. Et av spørsmålene jeg stilte informantene var om de følte seg i kategorien «karrierекvinne» eller «hjemmemamma», hvis de måtte velge. Med «karrierекvinne» mener jeg at man har hovedfokus på arbeidet eller karrieren, altså et større ønske om å gjøre det bra på jobb, enn å fokusere på hjemmetilværelsen. Dette er ikke nødvendigvis det samme som ønsket

om å være yrkesaktiv. Jeg vil påstå at de fleste kvinner i dag ønsker på en eller annen måte å være yrkesaktiv, men det er ikke sikkert de ønsker å ha hovedfokuset sitt på jobben, selv om de er i arbeid. Med begrepet «hjemmemamma» tenker jeg på de kvinnene som først og fremst bruker energien sin og fokuset sitt på barna og hjemmet, og oppfølging av dette. Det kan hende «hjemmemammaene» ønsker å være i aktivitet på en eller annen måte, men de legger først og fremst opp hverdagen med fokuset på barna og hjemmet.

Jeg har her forsøkt å sortere tematisk hva de har sagt om seg selv med tilhørende sitater. Det var ikke alle informantene som svarte konkret på dette spørsmålet, men jeg har i analysen av dette teamet likevel sett på hvordan informantene uttrykker at de ønsker å være. Jeg har sett på deres ønske om yrkesaktivitet og deres ønske om å være hjemme med barn. For noen er dette en motsetning, mens for andre er det et ønske om en kombinasjon.

De tre som har uttalt seg, befinner seg under kategorien *hjemmemamma* eller *midt i mellom*. De andre informantene bruker andre måter å antyde om de ser på seg selv med hovedfokus hjemme eller innen utdanning og arbeid. En av informantene svarer at hun er både karrierekvinne og hjemmemamma, og at hun tror hun har tatt de valgene hun har på grunn av påvirkning fra sin mor:

Det er, jeg er midt i mellom. Jeg, før jeg fikk barn så hadde jeg sett for meg at jeg skulle være hjemmeværende og skulle ta 80 prosent permisjon og være hjemme lenger og sånn, men så har jeg jo og vært veldig bevisst på hva jeg vil i livet og i forhold til yrke og karriere, og at jeg vil ha jobb og jeg vil videreutdanne meg. Så det er delt, he,he. Jeg er karrierekvinne når jeg er på skolen også er jeg hjemme når jeg er hjemme. Det er litt sånn det er. Det, det har kanskje sammenheng med, fra min barndom. At mamma har jobbet eller vært student hele tiden når hun ha hatt barn, hun hadde heller ikke noe permisjon når hun fikk barn, i studiet.

En annen informant tenker mest på at det at hun studerer, skal være til det beste for barna, men hun ønsker jo også egen karriere. Hun svarer dette på spørsmål om hun er en *karrierekvinne* eller en *hjemmemamma*:

(...) åh nei, jeg kan ikke velge! Nei, men jo kunne jeg velge så må jeg velge hjemme. Ja, det er nok familie, de går foran alt. Jeg tenker at, altså det er en fordel dette med på en måte hans permisjon også dele det utover tid, sant? Så det ender jo alltid med å være en fordel for de, for hadde det ikke vært for den situasjonen vi har hatt fordi jeg har vært student, og tenkt at ok jeg klarer det hvis han er hjemme femti prosent, og kan avlaste meg littegranne så får jeg til det. Hadde det ikke vært for det, så måtte de jo, måtte i hvert fall den yngste ha begynt i barnehagen når hun var

elleve måneder. Men fordi at man også kan dra det ut litt da, fordi man tenker at dette skal jeg få til med å gjøre litt ekstra på kveldene eller hva som helst. Så føler jeg at grunnlaget for de også blir mye bedre da.

En av informantene forteller at hun trives i begge rollene, når jeg spør om hun kan velge mellom *karrierekvinne* eller *hjemmemamma* svarer hun at hun ønsker en blanding:

Ja, hvis det går an da, så en sånn god blanding? Jeg syns det er kjempegøy å bake kaker og boller og være hjemme og ha det gøy med ungene og men samtidig så har jeg lyst, jeg har ikke lyst til å bare være det! Jeg har, altså ha litt mer sånn, hvis du kan si litt mer intelligent hjemmemamma, he,he. Ikke det at hjemmemammaer ikke er intelligente, men ja, men det var ikke sånn jeg mente det, he,he.

Som en oppsummering av temaet studerende småbarnsmødre kan jeg først og fremst konkludere med at informantene kjenner på morsfølelsen og forteller at de opplever seg strukket mellom barna og studiene. Hovedintrykket mitt er at informantene ønsker å være begge deler. De ser både på seg selv som «karrierekvinne» og «hjemmemamma». De vil gjerne ha fokuset hjemme og på barna, men de vil også gjøre det bra innen utdanning og har arbeidslivet i fokus og som mål for fullføring av utdanningen.

5.7 Konstruksjon av en ny rolle

I dette avsnittet ønsker jeg å få frem forventninger og påvirkning fra informantens mor. Forventninger fra informantens mor kan påvirke hvilke valg informantene tar. Sammen med disse finnes det forventninger fra flere ulike hold, som skaper en ny rolle. Videre tar jeg opp hvordan informantene konstruerer en ny rolle på bakgrunn av flere ulike forhold.

Det er flere måter å føre sine liv på, og det er flere ulike familieformer og flere perspektiver på hva kjernefamilie er, og ulike syn på hva som er innenfor de ulike kjønnsrollene. Hvordan velger disse studerende småbarnsmødrene sine liv? Hvilke valg tar de i forhold til karriere og hvilke prioriteringer gjør de i forholdet til partner og i forholdet til familielivet? Det kan se ut til at de velger å gjøre seg nytte av de velferdsordningene som finnes mens de studerer. Videre har flere av dem valgt å ordne seg med tid til å studere, ved at enten partner eller familiemedlemmer stiller opp som barnevakt for barna. Alle har også valgt å få barn under studiene eller nylig før studiet begynte. De har valgt å kombinere det å ha barn hjemme og studere samtidig. Ifølge funn fra min studie, ville de fleste av informantene tatt det samme valget igjen.

Noen av informantene forteller om mødre som har utdanning eller har vært yrkesaktive. Andre igjen forteller om mødre som har vært hjemme med barna og ikke tatt utdanning eller vært yrkesaktiv. Informantenes mødre har veldig ulike bakgrunn. En av dem har utdanning, men valgte å ikke arbeide mens barna var små. Informanten forteller at hun tror det er fordi hennes besteforeldre var i arbeid og ikke hjemme med barna. En annen informant forteller at moren er uføretrygdet og hun er altså ikke yrkesaktiv. Enda en annen informant forteller om en mor som tok studier samtidig som hun var hjemme med barn. En tredje informant har en mor med høy utdanning som er i en lederstilling. Informanten opplever at moren er utrolig opptatt av at datteren burde ta studier, og hun uttrykker at moren presiserer viktigheten av at kvinner har utdanning:

Man må ha utdanning, man må gå på universitet, spesielt hvis man er kvinne.

Ifølge mine data er det et stort sprik mellom informantenes opplevelser av mødre som rollemodell. Da tenker jeg spesielt på mødrenes utdanning, arbeidserfaring og omsorg for sine egne barn. Det er likevel ikke et slikt mønster i funnene i denne studien, at informantene kopierer sine mødre. Det kan se ut som at disse småbarnsmødrene konstruerer en ny rolle. En rolle som handler om det å være studerende småbarnsmor. Ifølge Garsjø (2001) er en rolle noe vi har i forbindelse med ulike sosiale systemer. Det kan være for eksempel en utdanningsinstitusjon eller en familie. Videre er en rolle i utgangspunktet definert for det individ som går inn i den, men ifølge sosialkonstruksjonismen kan roller formes og endres (Garsjø, 2001 og Lock & Strong, 2014).

Ifølge sosialkonstruktivistisk perspektiv er disse rollene vi har som mennesker, ikke helt faste. De kan endres og det kan konstrueres nye roller, eller det kan gis nytt innhold i de rollene vi kjenner fra før (Lock & Strong, 2014). Det er ulike forventinger fra ulike typer forhold som rettes mot disse kvinnene. For noen kommer forventingene fra mødre, for andre er det forventinger fra blant annet samfunnet, familie og utdanningsinstitusjonene. Roller handler om at man har forventinger fra forskjellige hold (Garsjø, 2011). Midt i summen av alle disse forventingene og signalene må disse mødre forme sin vei og sine valg. Så lenge utdanningsinstitusjonene ikke tar noe spesielt hensyn, forventes det mye av disse kvinnene og av denne nye rollen. Dagens samfunn er påvirket av at man skal kombinere mange ulike oppgaver innenfor en rolle (ibid). Mange velger også å få barn

under utdanningen (Thalberg, 2013). Selv om noen av mødrene skaper sin egen rolle i påvirkning fra sine mødre, tar de likevel ikke de samme valgene. Den rollen som informantene skaper trenger ikke å være lik deres mødres rolle. Rollen trenger ikke være noen andres enn deres egen, selv om den ligner. Vi kan altså skape egne roller, og det er her rollen om den studerende småbarnsmor kommer inn i bildet. Informantene skaper sin egen rolle blant annet på bakgrunn av nye økonomiske ordninger og mange ulike valgmuligheter med tanke på utdanningsretning. I 2016 er tid og sted og rom også mer fleksibelt på grunn av ulike tekniske hjelpemidler. Det er altså mange ulike forhold som påvirker hvordan rollen som studerende småbarnsmor skal se ut.

6.0 OPPSUMMERING OG KONKLUSJONER

6.1 Oppsummering

Tittelen i denne studien er studerende småbarnsmødre. Jeg er opptatt av kvinner som er hjemme med barn og studerer. Jeg ønsket å finne ut mer om hvordan velferdsstatens familier egentlig fungerer. I tillegg ville jeg forske på hvordan kvinner kan finne sin rolle innenfor samfunnet i dag, som studerende småbarnsmødre. Hensikten med denne studien er å få et bilde av hvorfor noen kvinner velger å kombinere omsorg for små barn og studier, og å få frem hvordan de ordner seg praktisk for å få dette til. Jeg har intervjuet 8 kvinner som studerte ved Universitetet i Agder, med hensikt i å kunne belyse problemstillingen:

Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?

Problemstillingen er analysert og drøftet gjennom ulike forskningsspørsmål. Nedenunder har jeg forsøkt å vise studiens funn knyttet opp mot forskningsspørsmålene.

1: Hvordan får kvinnene det til økonomisk og praktisk å kombinere omsorg for små barn og studier?

Det fremkommer av mine data at de aller fleste av de studerende småbarnsmødrene får til å kombinere studier og barn. De gjør det ved at de studerer i barnets sovetid eller når de har barnepass. Flere av informantene ser ut til å trives med denne situasjonen, og opplever det som trygt og godt for barna at informantene er mye hjemme og fleksible i forhold til for eksempel sykedager hos barna.

Det er flere av informantene som får praktisk støtte fra familie. Den praktiske støtten de har nevnt, er som regel pass av barn slik at informantene får tid og rom til å studere.

Informantene forteller at årsaken til at familie ikke hjelper dem praktisk, er fordi de ikke har tid eller mulighet på grunn av egen arbeidssituasjon.

Gjennom funnene som kom ut fra analyseprosessen og drøftingsdelen, fant jeg også ut at informantene mine følte seg strukket mellom barnet, familien og studiestedet. Dette er informantenes opplevelse av kombinasjonen mellom studier og omsorg for små barn.

Informantene formidlet på samme tid at de trivdes godt i studiesituasjonen og at de fleste var motiverte for å fullføre studiet. Mine funn viser at noen av informantene hadde ønsket en utdanning i mange år og ventet på en anledning. Likevel måtte de planlegge nøye for å få det til økonomisk og praktisk. Videre viser funnene at de fleste av informantene ikke opplever den økonomiske situasjonen som vanskelig. Dette er fordi de stort sett har samme økonomiske situasjon når de studerer, som tidligere, eller de har klart å tilpasse økonomien etter situasjonen. Vi kan med andre ord si ut fra studiens funn at det er godt tilrettelagt økonomisk for småbarnsfamilier som ønsker å prioritere studier i denne fasen. Dette står i motsetning til funn fra Thalbergs forskning (2013) som ble nevnt i kapittel 2. Hun fant at økonomi er en kritisk faktor for om studenter velger å få barn i studiene eller ei (Thalberg, 2013).

2: Hva er kvinnenes motiv og hensikten med å kombinere omsorg for små barn og studier?

Når det gjelder motiv for å kombinere, viser data fra studien at informantene ønsker å få seg en utdanning og på sikt komme i yrkesaktivitet. Flere av informantene forteller at de kombinerer studier med små barn fordi ønsker en fleksibel hverdag for barna med tanke på å ha mer tid med dem. Flere av informantene opplever det som mer fleksibelt å studere, enn å være i arbeid. Videre kan jeg se at informantene får motivasjon til å studere blant annet gjennom medstudenter. I denne studien kommer det frem at medstudenter er viktige kontaktpersoner for informantene. De fleste hadde kontakt med andre medstudenter enten sosialt eller faglig, eller begge deler. Årsaken til at noen av informantene ikke har kontakt med medstudenter under studiene, er fordi de ikke ønsket det eller følte behov for det på grunn av hjemmesituasjonen. Andre igjen merket at de ikke på samme måte som tidligere, ble regnet med av sine medstudenter hva gjelder sosiale arrangementer, etter at de fikk barn. De informantene som hadde god kontakt med medstudenter i denne studien, hadde ulike former for sosialt fellesskap, som for eksempel en kollokviegruppe.

Det som også fremkommer av analysen er at de fleste informantene har stor motivasjon for å gjennomføre studiet samtidig som at de har barn hjemme. På samme tid kommer det tydelig frem at informantene har høye forventninger til seg selv med tanke på studiet. Dette til tross for at de har omsorg for barn på samme tid, og kanskje burde senket kravene litt med tanke på familielivet.

Universitetet i Agder var i fokus i denne studien når det gjaldt tilrettelegging for studenter i denne gruppen. De fleste informantene opplevde trivsel i studiet, men noen av dem var ikke tilfredse, og opplevde konkret fraværende eller en for dårlig måte fra universitetet å tilrettelegge på.

6.2 Konklusjon

Hvorfor og hvordan kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier?

Slik jeg tolker mine data har informantene en opplevelse av å være strukket mellom barna og studiene. De kjenner både på det følelsesmessige og praktiske med å ha omsorg for små barn. Hovedinntrykket mitt fra dataene er at informantene ønsker å være både «karrierekvinne» og «hjemmemamma». De vil gjerne ha fokuset hjemme og på barna, men de vil også gjøre det bra innen utdanning og har arbeidslivet i fokus og som mål for fullføring av utdanningen.

6.3 Forslag til videre forskning

I denne studien er de studerende småbarnsmødrene stort sett fornøyd med valget de har tatt med denne kombinasjonen. I en eventuell videreføring av forskning på dette temaet, er det flere områder som kunne vært belyst. For det første kunne det vært nyttig å ha med et større utvalg. I denne studien var det kun med et lite utvalg. Hva om dette temaet kunne vært undersøkt kvantitativt? Ville resultatene være annerledes?

Jeg mener også at studerende småbarnsfedre kunne vært interessant å ha med i en slik type studie som denne. Det kunne antakelig gitt et bredere bilde av småbarnsfamilier som har en eller flere studerende voksne.

Unge kvinner som studerer og er alene med omsorgen for barn er også et interessant tema. Funn fra en slik studie kunne utfordret universiteter og andre studiesteder på hvordan de tilrettelegger for denne studentgruppen. Jeg setter her en sluttstrek for min oppgave, men utfordrer andre som måtte finne disse temaene av interesse, til å forske videre.

Litteraturliste

- Arendal kommune. (2016, 20.08.16). Hentet fra www.arendal.kommune.no
- Beck, U. (1997). *Risiko og frihet*. Bergen -Sandviken: Fagbokforlaget.
- Beck, U. og Beck – Gernsheim, E. (1997). *The normal chaos of love*. I Illouz, E. *Contemporary Sociology-A Journal Of Reviews*. (s.78-80). Vol.26(1)
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget. 2.utgave.
- Ellingsæter, A. og Widerberg, K. (2012). *Velferdsstatens familier*. Oslo: Gyldendahl akademisk.
- Garsjø, O. (2001). *Sosiologisk tenkemåte. En introduksjon for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: Gyldendahl Norsk forlag. 2.utgave.
- Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax forlag.
- Grepperud, G. (2007). *Kunnskap skal styre rike og land*. Oslo: Gyldendahl akademisk.
- Grepperud, G. og Roos, G. (2007). *Hvorfor begynner de?* I Rønning, W. M.(red.). *Den usynlige student*. (s.124-140). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Grepperud, G., Rønning, W. og Støkken, A. M. (2004). *Liv og læring – voksnes vilkår for fleksibel læring. En forstudie*. Trondheim: Vox.
- Grepperud, G., Rønning, W. og Støkken, A. M. (2006). *Studier og hverdagsliv – voksne studenter i fleksibel læring*. Trondheim: Vox.
- Kember, D. (1999). *Integrating part time study with family, work and social obligations i* Kember, D. (red). (s.109-124) *Studies in higher education*. Hong Kong: Taylor & Francis group. Vol 24 (1).
- Korsnes, O. (Red.). (2008). *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: an introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Lock, A. & Strong, T. (2014). *Sosial konstruksjonisme: teorier og tradisjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lorentsen, A. og Niemann, K. (2007). *Flexible studier som tilrettelæggelsesmessig utfordring for høyere uddanningsinstitusjoner*. I Rønning, W. M.(red.). *Den usynlige student*. (s.177-198). Trondheim: Tapir akademiske forlag
- Magnussen, M.L, Mydland, T.S og Kvåle, G. (2005). *Arbeid ute og hjemme: Sørlandske mødres valg og vurderinger*. (Rapport FoU-rapport nr. 5/2005). Kristiansand: Agderforskning.

- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget. 2.utgave.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget. 2.utgave.
- Meld.st.27. (2000-2001). *Gjør din plikt -krev din rett. Kvalitetsreform av høyere utdanning, 2000-2001*. Hentet 13.11.2016 fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-27-2000-2001-/id194247/sec1>.
- NAV. (2016, 15.08). *Kontantstøtte*. Hentet fra
<https://www.nav.no/no/Person/Familie/Barnetrygd+og+kontantstotte/Kontantst%C3%B8tte.981.cms>
- NOU 2016:1. (2016). *Arbeidstidsutvalget - Regulering av arbeidstid - vern og fleksibilitet*. Hentet 13.11.2016 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-1/id2467468/?q=Regulering%20av%20arbeidstid,%20vern%20og%20fleksibilitet>
- Ot.prp. nr. 56. (2008-2009). (2009). *Om lov om endringer i folketrygdloven (utvidelse av fedrekvoten mv.)*. Hentet 20.10.2016 fra
- Postholm, M.B. (2005). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roos, G. og Grepperud. G. (2007). *Vuxna fleksible studenter som en del av högre utbildning- rekrytering och kännetecken*. I Rønning, W. M.(red.). *Den usynlige student*. (s.32-62). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook*. London: Sage. 2.utgave.
- Statistisk sentralbyrå. (2010, 03.102.2016). *Barnefamiliers tilsynsordninger 2010*. Hentet fra <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barnefamiliers-tilsynsordninger-hosten-2010>
- Statistisk sentralbyrå. (2012). *Døgnet rundt. Tidsbruk og tidsorganisering 1970-90: tidsnyttingsundersøkelsene*. Hentet 20.10.2015 fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/dognet-rundt>

- Statistisk sentralbyrå. (2015). *Hvorfor faller fruktbarheten i Norge*. Hentet 25.10.2016 fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hvorfor-faller-fruktbarheten-i-norge--256856>.
- Statistisk sentralbyrå. (2015, 03.10.2016). *Barnehager 2015 – endelige tall*. Hentet fra <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>
- Støkken, A.M, Lorentsen, A. og Niemann, K. (2007). *Arbeid og utdanning*. I Rønning, W.M (red.) Den usynlige student. (s. 63-80). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Støkken, A.M, Lorentsen, A., Niemann, K. Sørensen, A. (2007). *Husholdet – en arena for samspill og forhandling*. I Rønning, W.M (red.) Den usynlige student. (s. 81-102). Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Thalberg, S. (2013). *Students and family formation, Studies on educational enrolment and childbearing in Sweden*. (Doktorgradsavhandling, Stockholm University Demography Unit). Hentet 09.08.2016 fra <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:652396/FULLTEXT01.pdf>
- Wikipedia. (25.10.2015). *Demografi*. Hentet fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Demografi>
- Ødegård, E. I. (2013). *Omsorgsboliger for mennesker med psykiske lidelser - et steg på veien videre?: sett ut fra et personalperspektiv*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Agder). E.I. Ødegård: Grimstad.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

VEDLEGG: 3 stykk

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Kvinner som er hjemme med barn og studerer»

Bakgrunn og formål

Jeg er student ved mastergradsstudiet “Velferdsstudier” ved Universitetet i Agder, fakultet for Samfunnsvitenskap, institutt for sosiologi og sosialt arbeid. I den forbindelse ønsker jeg å skrive en oppgave om kvinner som er hjemme med barn og studerer. Bakgrunn for valg av tema er at jeg er interessert i hvorfor noen kvinner som er hjemme med barn og studerer velger denne kombinasjonen, og hvordan de får dette til. Problemstillingen som skal analyseres er “Hvorfor (hva er motivet og hensikten) kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier, og hvordan får de dette til (økonomisk og praktisk)”

Hva innebærer deltakelse i prosjektet?

Jeg ønsker å intervju mellom 5 og 10 kvinner som bor i eller kommer fra Aust eller Vest-Agder og som har vært student ved Universitetet i Agder, i løpet av de siste 3 år eller som er student nå, og som samtidig er/har vært hjemme med barn mellom 0-3 år.

Intervjuet vil vare i 1-1,5 timer og vil foregå mellom meg som student og deg som informant. Gjennomføring av intervjuet vil skje der det er mest praktisk for informantene å møte, eventuelt på et møterom ved Universitetet i Grimstad eller Universitetet i Kristiansand. Dette informasjonsskrivet vil bli hengt opp på informasjonstavler på Universitetet i Agder, både Kristiansand og Grimstad. De første 5-10 kvinner som melder seg og som passer til beskrivelsen i prosjektet, vil bli kontaktet. I forkant av intervjuet vil jeg kontakte informantene via mail for å få en bekreftelse på at de ønsker å delta i prosjektet.

Spørsmålene i intervjuet vil handle om blant annet bakgrunnsinformasjon som navn, alder, bosted, sivil status, samt studiet kvinnene deltar i, familiesituasjon, motivasjonen for studiet og motivasjon for å ha barn hjemme samtidig, samt praktisk og økonomisk tilrettelegging for studiesituasjonen i hjemmet.

Dersom det er ønskelig kan temaene/spørsmålene som skal tas oppi intervjuet gis til informantene på forhånd via mail.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Samtalen/intervjuet vil tas opp på lydbånd og jeg vil notere underveis i samtalen. Alt som samles inn av informasjon vil kun brukes av meg som student, det vil lagres på min private pc og informasjonen vil kun brukes til studieformål. Listen over navn på de som deltar i prosjektet vil ikke bli koblet sammen med informasjonen som kommer frem. Eventuelle sitat som skal brukes for forskningsformål vil anonymiseres, slik at deltakerne ikke kan gjenkjennes ved prosjektets slutt.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.juni 2016. Etter dette vil data som er innsamlet slettes på pc og eventuelle andre lagringsenheter.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studiet, ta kontakt med:

Gunn Marit Børstad, telefon 456 60 139, mail: gunnbrstad@gmail.com. Veileder er Anne Marie Støkken, professor ved Universitetet i Agder, mail: anne.marie.stokken@uia.no.

Studiet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om prosjektet, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

Si noe om meg selv:

Jeg valgte dette temaet for prosjektet fordi jeg er i denne situasjonen selv. Jeg er hjemme med barn og studerer. Jeg er 35 år og har en sønn på 14 måneder hjemme. Jeg studerer fulltid og har gjort det i to år ved Universitetet i Kristiansand. Jeg har også to andre barn, en gutt på 5 år og en jente på snart 4 år, de er fulltid i barnehage. Jeg er opptatt av både morsrollen og studierollen, og hvordan man organiserer seg for å kombinere disse to.

Problemstilling/det jeg ønsker å finne ut noe om:

Hvorfor (motivet og hensikten) kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier, og hvordan får de dette til (økonomisk og praktisk)? Det er jo ikke alle som velger denne kombinasjonen.

Hvordan intervjuet foregår:

Dette er ikke et spørreskjema med ja og nei spørsmål, og det er ingen svar som er riktige eller gale. Det er fint hvis vi har en passelig uformell tone, og du må bare svare så mye du ønsker på spørsmålene. Det er ikke sikkert vi kommer innom alle temaene, og det er ikke så farlig. Jeg setter igang båndopptakeren og da sier vi ikke navnet ditt. Prøv å ikke tenke at båndopptaker er på, det trenger ikke være formelt :-). Da setter vi i gang!?

SETT PÅ BÅNDOPPTAKER

Bakgrunnsinformasjon /Personlige forhold;

Alder - hvor gammel er du

Bosted - hvor bor du? her kan de velge å si sted, ikke adresse

Sivil status - hvilken sivil status har du? (feks gift, samboer, skilt, enslig)

Antall barn - hvor mange barn har du?

Alder på barn - hvor gamle er barna dine?

Utdanning og jobb:

Hva studerer du? Hva har du eventuelt studert tidligere, vil du fortelle om hva i hvilken rekkefølge så jeg får et bilde av utdanningen din?

Studerer/studerte du heltid eller deltid?

Hvor i studieløpet befinner du deg nå?

Arbeid og arbeidserfaring.

Arbeid - har du en jobb nå? Hva arbeider du med, eller hva har du arbeidet med tidligere/ hvilken arbeidserfaring har du?

Hvor vanlig er det i din familie og ta høyere utdanning?

Eventuelt ektefelles/partners arbeidssituasjon eller studiesituasjon, type utdanning, yrke osv

Er ektefelle/partner mye borte eller mye hjemme ifb med arbeid eller utdanning?

Hvorfor tror du at det ble slik at du kombinerte det å ha små barn hjemme med det å være student? Hva er erfaringene med det så langt?

Vil du beskrive for meg hvordan omtrent en vanlig dag med studiearbeid ser ut for deg? (med barn og studier og familieliv og det som skal til)

Hvordan organiserer du deg når du studerer?

På hvilken tid av døgnet studerer du?

Hvor mye tid tror du at bruker på studier i løpet av en dag eller uke feks? Fortell om det du synes er lettest å forklare for meg.

Har du egen arbeidsplass til studiet hvor du kan sitte skjermet? Hvor og hvordan organiserer du deg med tanke på egen arbeidsplass?

Studerer du andre steder enn hjemme? I så fall hvor/hvordan?

Hvilke tilbakemeldinger får du av familie og venner på at du er student og hjemme med barn samtidig?

På hvilken måte opplever du støtte fra din partner og eventuelt fra barna? (Økonomisk, praktisk, moralsk)

FRITID: I hvilken grad opplever du å måtte forsake andre ting, feks sosiale ting med venner og familie, hobbyer osv

Økonomi:

Hvordan ordner dere denne kombinasjonen økonomisk?

Studiestedet/Universitetet i Agder

På hvilken måte synes du Universitetet har tilrettelagt for deg med tanke på studier?

Hva kunne eventuelt vært gjort annerledes?

Hvordan trives du på skolen?

Hvor mye/på hvilken måte har du kontakt med medstudenter/de i klassen?

Morsrollen og andre praktiske oppgaver

Hvordan ordner du det med barnet/barna når du studerer?

Har barnet/barna noe barnepass/tilsynsordning andre enn deg? (Hjemme, delvis barnehage, dagmamma osv)

På hvilken måte får du støtte/avlastning fra familie og venner til barna til å studere?

Hvordan opplever du selve morsrollen i denne kombinasjonen med små barn og studier?

Hva er fordelene og ulempene av kombinasjonen små barn og studier, i dine øyne?

Til slutt:

På hvilken måte bruker du sosiale medier (internett, sms, chat, facebook, og lign) i forbindelse med studiene?

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.4) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Intro		
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja ● Nei ○	En person vil være direkte identifiserbar via navn, personnummer, eller andre personentydige kjennetegn.
Hvis ja, hvilke?	☒ Navn ☐ 11-sifret fødselsnummer ☐ Adresse ☒ E-post ☐ Telefonnummer ☒ Annet	Les mer om hva personopplysninger . NB! Selv om opplysningene skal anonymiseres i oppgave/rapport, må det krysses av dersom det skal innhentes/registreres personidentifiserende opplysninger i forbindelse med prosjektet.
Annet, spesifiser hvilke	Kjønn, Sivil status, Alder, Antall barn, Alder på barn, Arbeidssituasjon, Bosted, Nivå av studie/studieretning/antall år/hvor langt forløp, Økonomisk situasjon	
Skal direkte personidentifiserende opplysninger kobles til datamaterialet (koblingsnøkkel)?	Ja ● Nei ○	Merk at meldeplikten utløses selv om du ikke får tilgang til koblingsnøkkel, slik fremgangsmåten ofte er når man benytter en databehandler
Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?	Ja ● Nei ○	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Hvis ja, hvilke	Kjønn, sivil status, bosted, alder på barn, hvilken studieretning, nivå av utdanning, økonomisk situasjon	NB! For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.
Skal det registreres personopplysninger (direkte/indirekte/via IP-/epost adresse, etc) ved hjelp av nettbaserte spørreskjema?	Ja ● Nei ○	Les mer om nettbaserte spørreskjema .
Blir det registrert personopplysninger på digitale bilde- eller videoopptak?	Ja ○ Nei ●	Bilde/videoopptak av ansikter vil regnes som personidentifiserende.
Søkes det vurdering fra REK om hvorvidt prosjektet er omfattet av helseforskningsloven?	Ja ○ Nei ●	NB! Dersom REK (Regional Komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) har vurdert prosjektet som helseforskning, er det ikke nødvendig å sende inn meldeskjema til personvernombudet (NB! Gjelder ikke prosjekter som skal benytte data fra pseudonyme helseregistre). Dersom tilbakemelding fra REK ikke foreligger, anbefaler vi at du avventer videre utfylling til svar fra REK foreligger.
2. Prosjekttittel		
Prosjekttittel	Tema: Kvinner som er hjemme med barn og studerer. Problemstilling: "Hvorfor (hva er motivet og hensikten) kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier, og hvordan får de dette til(økonomisk og praktisk)?"	Oppgi prosjektets tittel. NB! Dette kan ikke være «Masteroppgave» eller liknende, navnet må beskrive prosjektets innhold.
3. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Universitetet i Agder	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, har den ikke avtale med NSD som personvernombud. Vennligst ta kontakt med institusjonen.
Avdeling/Fakultet	Fakultet for samfunnsvitenskap	
Institutt	Institutt for sosiologi og sosialt arbeid	
4. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		

Fornavn	Anne Marie	<p>Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt.</p> <p>Veileder og student må være tilknyttet samme institusjon. Dersom studenten har ekstern veileder, kanbiveileder eller fagansvarlig ved studiestedet stå som daglig ansvarlig.</p> <p>Arbeidssted må være tilknyttet behandlingsansvarlig institusjon, f.eks. underavdeling, institutt etc.</p> <p>NB! Det er viktig at du oppgir en e-postadresse som brukes aktivt. Vennligst gi oss beskjed dersom den endres.</p>
Etternavn	Støkken	
Stilling	Professor	
Telefon	38141637	
Mobil	90746099	
E-post	anne.m.stokken@uia.no	
Alternativ e-post	anne.m.stokken@uia.no	
Arbeidssted	Universitetet i Agder, institutt for sosiologi og sosialt arbeid	
Adresse (arb.)	Postboks 422	
Postnr./sted (arb.sted)	4604 Kristiansand	
Sted (arb.sted)	Kristiansand	

5. Student (master, bachelor)

Studentprosjekt	Ja ● Nei ○	Dersom det er flere studenter som samarbeider om et prosjekt, skal det velges en kontaktperson som føres opp her. Øvrige studenter kan føres opp under pkt 10.
Fornavn	Gunn Marit	
Etternavn	Børstad	
Telefon		
Mobil	45660139	
E-post	gunnbrstad@gmail.com	
Alternativ e-post	gunnma04@uia.no	
Privatadresse	Chr. Gøyenes vei 17	
Postnr./sted (privatadr.)	4823 Nedenes	
Sted (arb.sted)	Nedenes	
Type oppgave	<ul style="list-style-type: none"> ● Masteroppgave ○ Bacheloroppgave ○ Semesteroppgave ○ Annet 	

6. Formålet med prosjektet

Formål	<p>I studiet mitt vil jeg fokusere på hensikten og motivasjonen bak kvinners valg av kombinasjonen med å ha omsorg for små barn i en studiesituasjon. Jeg vil se på hvordan de får dette til praktisk og økonomisk. Jeg vil intervju 5-10 kvinner som nå eller de siste 3 årene er/har vært i et studieløp samtidig som å ha små barn hjemme. Problemstillingen er følgende: "Hvorfor (hva er motivet og hensikten) kombinerer kvinner omsorg for små barn og studier, og hvordan får de dette til?" Formålet med studiet er altså å finne ut av hvorfor kvinner velger denne kombinasjonen og hvordan de helt praktisk får det til.</p>	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l.
--------	--	--

7. Hvilke personer skal det innhentes personopplysninger om (utvalg)?

Kryss av for utvalg	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Barnehagebarn ☐ Skoleelever ☐ Pasienter ☐ Brukere/klienter/kunder ☐ Ansatte ☐ Barnevernsbarn ☐ Lærere ☐ Helsepersonell ☐ Asylsøkere ☒ Andre 	
---------------------	---	--

Beskriv utvalg/deltakere	Kvinner som er eller har vært studenter de siste 3 år og som samtidig har små barn hjemme. De små barna ønsker jeg ikke personopplysninger om, bortsett fra hvor mange de er, alder og hvor lenge de skal være hjemme hos mor. Det er kvinnene som er informantene.	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om.
Rekruttering/trekking	Jeg vil rekruttere utvalget ved å ta kontakt med Uia Grimstad og Uia Kristiansand og be om å få henge opp informasjonsskriv på oppslagstavler ved ulike fakultet. I tillegg vil jeg kontakte kursansvarlige på ulike bachelor- og masterprogram ved Universitetet i Agder og spør om lov til å stille opp på forelesninger og si noe om prosjektet og dele ut informasjonsskriv. På denne måten håper at jeg vil få tak i 5-10 kvinner som ønsker å bli intervjuet. Jeg vil bruke e-post til å avtale nærmere, slik det fremgår i informasjonsskrivet. De som deltar gjør det frivillig.	Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar den. Et utvalg kan trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre, eller det kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø eller eget nettverk.
Førstegangskontakt	Forskeren vil selv ta kontakt med kursansvarlige ved universitetet i Agder, campus i Grimstad og campus Kristiansand for å spør om lov til å distribuere et informasjonsskriv.	Beskriv hvordan kontakt med utvalget blir opprettet og av hvem. Les mer om dette på temasidene .
Alder på utvalget	☐ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☒ Voksne (over 18 år)	Les om forskning som involverer barn på våre nettsider.
Omtrentlig antall personer som inngår i utvalget	5-10	
Samles det inn sensitive personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om sensitive opplysninger .
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☐ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse .
Samles det inn personopplysninger om personer som selv ikke deltar (tredjepersoner)?	Ja ☒ Nei ☐	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan spores tilbake til personer som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familiemedlem.
Hvem er tredjeperson og hvilke opplysninger registreres?	Tredjeperson kan være medstudenter, partner/ektemake til kvinnene, barn av kvinnene, arbeidskollegaer, eller søsken eller foreldre av kvinnene. Opplysninger som registreres kan være alder, utdanning, partnerens/ektemakens økonomi, og ellers kvinnenes relasjon til tredjepersonene.	
Registreres det sensitive opplysninger om tredjeperson?	Ja ☐ Nei ☒	

8. Metode for innsamling av personopplysninger

Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	☐ Papirbasert spørreskjema ☐ Elektronisk spørreskjema ☒ Personlig intervju ☐ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Deltakende observasjon ☐ Blogg/sosiale medier/internett ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata	Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema, intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre). NB! Dersom personopplysninger innhentes fra forskjellige personer (utvalg) og med forskjellige metoder, må dette spesifiseres i kommentar-boksen. Husk også å legge ved relevante vedlegg til alle utvalgs-gruppene og metodene som skal benyttes. Les mer om registerstudier her . Dersom du skal anvende registerdata, må variabelliste lastes opp under pkt. 15
	☐ Registerdata	
	☐ Annen innsamlingsmetode	
Tilleggsopplysninger	Mail-kontakt kan bli aktuelt i forkant eller etterkant av prosjektet. Men hovedmetoden for innsamling av data er gjennom personlig intervju.	

9. Informasjon og samtykke		
Oppgi hvordan utvalget/deltakerne informeres	☒ Skriftlig ☒ Muntlig ☐ Informeres ikke	<p>Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes.</p> <p>Les mer her.</p> <p>Vennligst send inn mal for skriftlig eller muntlig informasjon til deltakerne sammen med meldeskjema.</p> <p>Last ned en veiledende mal her.</p> <p>NB! Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 15 Vedlegg.</p>
Samtykker utvalget til deltakelse?	☒ Ja ☐ Nei ☐ Flere utvalg, ikke samtykke fra alle	<p>For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, må det være frivillig, uttrykkelig og informert.</p> <p>Samtykke kan gis skriftlig, muntlig eller gjennom en aktiv handling. For eksempel vil et besvart spørreskjema være å regne som et aktivt samtykke.</p> <p>Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes.</p>
Blir tredjepersoner informert?	☐ Skriftlig ☐ Muntlig ☒ Informeres ikke	
Informeres ikke, begrunn	For di tredjeperson ikke er informanter. Det er kvinnen, som er informanter. Og det er kvinnene som eventuelt oppgir informasjon om tredjeperson.	
10. Informasjonssikkerhet		
Hvordan oppbevares navnelisten/ koblingsnøkelen og hvem har tilgang til den?	Den oppbevares på privat pc og eventuelt på båndopptaker/iphone med båndopptak, men det vil bli overført fra Iphone til pc så snart som mulig etter at intervjuet er gjennomført. Opplysningene vil lagres på privat pc inntil prosjektet er ferdigstilt. Etter prosjektet er ferdigstilt slettes opplysningene fra privat pc.	
Oppbevares direkte personidentifiserbare opplysninger på andre måter?	Ja ☐ Nei ☒	
Spesifiser		NB! Som hovedregel bør ikke direkte personidentifiserende opplysninger registreres sammen med det øvrige datamaterialet.
Hvordan registreres og oppbevares personopplysningene?	☐ På server i virksomhetens nettverk ☐ Fysisk isolert PC tilhørende virksomheten (dvs. ingen tilknytning til andre datamaskiner eller nettverk, interne eller eksterne) ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende virksomheten ☒ Privat datamaskin ☐ Videoopptak/fotografi ☒ Lydopptak ☒ Notater/papir ☒ Mobile lagringsenheter (bærbar datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, ekstern harddisk, mobiltelefon) ☐ Annen registreringsmetode	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p> <p>Med «virksomhet» menes her behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>NB! Som hovedregel bør data som inneholder personopplysninger lagres på behandlingsansvarlig sin forskningsserver.</p> <p>Lagring på andre medier - som privat pc, mobiltelefon, minnepenne, server på annet arbeidssted - er mindre sikkert, og må derfor begrunnes. Slik lagring må avklares med behandlingsansvarlig institusjon, og personopplysningene bør krypteres.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	Datamaskinen samt eventuelt bærbar enhet som minnepenn og båndopptaker oppbevares i privat hjem som er låst. Opptak er beskyttet på iphone med kode for å låse opp.	Er f.eks. datamaskintilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskrifter og opptak?
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler?	Ja ☐ Nei ☒	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, transkriberingsassistent eller tolk, er dette å betrakte som en databehandler. Slike oppdrag må kontraktsreguleres.
Hvis ja, hvilken		

Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ● Nei ○	F.eks. ved overføring av data til samarbeidspartner, databehandler mm.
Hvis ja, beskriv?	Kun e-postadresse og navn, bosted eller alder på kvinnene. De vil isåfall sende dette fra sin private mailadresse til forskerens private mailadresse.	Dersom personopplysninger skal sendes via internett, bør de krypteres tilstrekkelig. Vi anbefaler for ikke lagring av personopplysninger på nettskytjenester. Dersom nettskytjeneste benyttes, skal det inngås skriftlig databehandleravtale med leverandøren av tjenesten.
Skal andre personer enn daglig ansvarlig/student ha tilgang til datamaterialet med personopplysninger?	Ja ○ Nei ●	
Hvis ja, hvem (oppgi navn og arbeidssted)?		
Utleveres/deles personopplysninger med andre institusjoner eller land?	● Nei ○ Andre institusjoner ○ Institusjoner i andre land	F.eks. ved nasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles eller ved internasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles.
11. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ○ Nei ●	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten. Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement.
Hvis ja, hvilke		
Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ○ Nei ●	F.eks. søke registreier om tilgang til data, en ledelse om tilgang til forskning i virksomhet, skole.
Hvis ja, hvilken		
12. Periode for behandling av personopplysninger		
Prosjektstart Planlagt dato for prosjektslutt	06.01.2016 01.06.2016	Prosjektstart Vennligst oppgi tidspunktet for når kontakt med utvalget skal gjøres/datainnsamlingen starter. Prosjektslutt: Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettes, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet.
Skal personopplysninger publiseres (direkte eller indirekte)?	☐ Ja, direkte (navn e.l.) ☐ Ja, indirekte (bakgrunnsopplysninger) ☒ Nei, publiseres anonymt	NB! Dersom personopplysninger skal publiseres, må det vanligvis innhentes eksplisitt samtykke til dette fra den enkelte, og deltakere bør gis anledning til å lese gjennom og godkjenne sitater.
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☒ Datamaterialet anonymiseres ☐ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	NB! Her menes datamaterialet, ikke publikasjon. Selv om data publiseres med personidentifikasjon skal som regel øvrig data anonymiseres. Med anonymisering menes at datamaterialet bearbeides slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner. Les mer om anonymisering .
13. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?	Masterstudent finansierer selv prosjektet.	
14. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger		